

REVISTA DE PSIHLOGIE TEORETICĂ ȘI APLICATĂ

Director : Prof. FL. ȘTEFĂNESCU-GOANGĂ

Vol. V.

Aprilie—Iunie

No. 2.

RAȚIONALIZAREA DIRECȚIEI PERSONALULUI ÎN MAREA INDUSTRIE

de: N. Mărgineanu

Întreprinderea mică, cu caracter patronal, este o comunitate de indivizi „față în față“, în care toți se cunosc. Patronul „știe ce plătește“ fiecare și-l tratează și salarizează în consecință.

Lucrurile stau cu totul altfel în marea industrie. În locul unei „comunități“ mici, patronale, în care toată lumea se știe, avem — cum ar spune Tönnies — o „societate“ mare, în care puțini se mai cunosc. În locul a doi, trei sau cel mult zece ucenici și calfe, avem două, trei și chiar zece mii de muncitori. Putința de a-i judeca pe toți și a-i trata în conformitate, este pur și simplu exclusă. În consecință conducerea fabricii este vizată la informațiile acestora, care sunt în imediat contact cu muncitorul, în speță maiștrii și — în mod mai mult indirect — inginerii șefi de secție. Direcția sau serviciul personalului are în grijă adunarea și sistematizarea tuturor informațiilor necesare asupra fiecărui angajat, cu scopul de a avea o evidență continuă atât asupra situației profesionale, cât și asupra celei civile, militare, școlare etc. Tratamentul muncitorului, salarizarea sa, acordarea de gratificații, ajutoare și concedii, trebuiesc bazate toate pe această evidență asupra angajaților, pe care direcția sau serviciul personalului trebuie să o țină.

Pentru a arăta importanța cu totul deosebită a unui serviciu al personalului raționalizat, să analizăm o singură latură a acestui serviciu, anume aceea a salarizării. În mod obișnuit această salarizare este bazată, în întreprinderile noastre, pe informația maistrului, controlată uneori de șeful de secție. În cazul lucrătorilor „în acord“ informația trebuie să se bazeze pe un criteriu obiectiv: randamentul, evaluabil, de obicei, în mod cantitativ. În același timp lucrătorul mai are și putința, grație „acordului“, de a-și mări randamentul și de a câștiga mai mult, în cazul că maistrul l-a subevaluat. Lucrurile se schimbă însă cu totul în cazul lucrătorilor „în

regie", plătiți cu salar fix, indicat de maistru. În cazul lor maistrul este suveran. Soarta muncitorului este în mâna sa.

Presupunem acum că maistrul este un om obiectiv și drept, ceeace, desigur, nu este totdeauna cazul. După evaluările statistice, făcute până acum, el greșește în mod simțitor tot la al cincilea muncitor. Ceeace însemnează că 20% din evaluările sale sunt greșite. Pentru a ne da seama de repercusiunile acestor greșeli să considerăm cazul unei echipe de muncitori, în care unul dintre ei este plătit, din greșală, mai mult decât merită. Rezultatul imediat este că ceilalți patru muncitori își dau îndată seama de acest lucru, pe care ei îl atribuie totdeauna unei părtiniri a maistrului. Revoltați de această părtinire, pe care ei o consideră o nedreptate, care li-se face lor, ei nu numai că nu-și mai dau toată silința, dar caută chiar o boicotare a lucrului, pentru a se răzbuna de nedreptatea, care le-a fost făcută. Ca urmare la acest boicot randamentul echipei scade. Anume el scade atât de mult încât, după părerea unui conducător al uneia dintre cele mai mari uzine ale noastre¹⁾, întreprinderea ar face o afacere mai bună izolând muncitorul prea bine plătit pe nedrept, cu scopul de a-l trimite... la băi, cu salariul plătit mai departe, și lăsând echipa să lucreze numai cu cei patru muncitori, plătiți exact cât se cuvine. Randamentul echipei de patru muncitori, plătiți cât merită, va fi ceva mai mare decât randamentul aceleiași echipe cu muncitorul plătit mai mult decât merită. În cazul cu echipa din patru muncitori, salarizați cât se cuvine, fiecare muncitor va lucra cu toată inima; în cazul celalalt, când este prezent și muncitorul plătit mai mult decât se cuvine, cei patru muncitori vor lucra doar atât cât pot să evite atenția maistrului, pentru a nu-i da posibilitate de a le face observații. Iată cum o mică nedreptate, provocată de salarizarea unui muncitor mai mult decât el merită, poate aduce cu sine o scădere a randamentului echipei de cel puțin 20%. Să considerăm acum faptul că într'o întreprindere mare lucrează mai multe sute și chiar mii de echipe. Vom înțelege imediat cum pierderea de 20% se poate ridica îndată la multe zeci de milioane. Ceeace arată îndată, și în mod atât de clar și evident, importanța cu totul covârșitoare a problemei. Factorul uman își are surprizele sale și asigurarea unui tratament loial și a unei salarizări drepte este una

¹⁾ Ing. Popp, fost prim director tehnic al Uzinelor Reșița, actualmente director general al aceluiași uzine.

din condițiile de bază în organizarea și conducerea unei întreprinderi. Serviciul personalului trebuie să aibe în primul rând această atribuție.

În cele ce urmează vom arăta unele din realizările făcute de noi în acest sens la *Uzinele Astra din Brașov (U. A. B.)*¹⁾. Ele sunt în curs de însușire și la *Uzinele I. A. R.*, precum și la *Rogifer* și *Industria Română Mecanică și Chimică din Plocești*.

Foia de observație

Notarea din atelier era până acum criteriul fundamental al salarizării. În consecință raționalizarea serviciului personalului trebuie să înceapă dela această notare, pe care este așezată în primul rând integrarea lucrătorului în uzine.

Această notare a fost însă lăsată până azi cu deosebire în mâna maistrului, care la nevoie mai cerea și concursul șefului de echipă. Șeful de secție primea deobicei notaarea maistrului, mai făcând, eventual, mici modificări.

Această notare, lăsată în mâna unui singur om, are toate defectele inerente puterii de observație și judecată ale unei singure ființe omenești. Printre acestea mai de seamă sunt în special două: subiectivitatea și lipsa de criterii precise.

Maistrul e în primul rând om. El judecă lumea și muncitorii prin prisma intereselor, înclinărilor, sentimentelor, credințelor și prejudecăților sale. El preferă pe cei care-i seamănă, având aceleași obiceiuri, aceeași fire, aceleași înclinări, aceleași credințe politice și religioase și urăște, în mod implicit sau explicit, pe cei cu alte obiceiuri, alte vederi, alte credințe, alt mod de a fi. Dacă el e fire închisă, atunci socoate neserioși pe cei cu firea prea deschisă; dacă e formalist și pedant, atunci antipatizează pe cei lipsiți de formă și „tipicuri“; dacă e urît și scund, nu înghite pe cei mai înalți și frumoși, și așa mai departe. Această afinitate sau lipsă de afinitate

¹⁾ Aceste realizări nu ar fi putut avea loc fără concursul atât de neprețuit și de binevoitor al direcției generale și tehnice dela această întreprindere. Imi îndeplinesc, astfel, cea mai plăcută datorie exprimând omagiile mele D-lor Ing. Constantinescu, directorul general al uzinelor, Ing. Ogrin, prim director tehnic și Ing. Radeș, directorul atelierelor. Sfaturile Ing. Ogrin au fost atât de valoroase, încât numele D-sale ar trebui să apară ca autor, iar în cazul cartotecii principale, de sistematizare a datelor, chiar ca autor principal.

sufletească constituie așazicând ambianța care colorează întregul șir al judecăților noastre despre oameni. La ea se mai adaugă și altele. Maistrul notează cu simpatie pe cei supuși și prinde slăbiciune față de cei lingușitori. E veșnicul amor propriu, care nu ne părăsește niciodată și care caută să fie în continuu mângăiat. Cei care nu înțeleg acest lucru, sunt sortiți antipatiei. De aci aceea cunoscută antipatie a maiștrilor față de lucrătorii tineri foarte buni, în care el poate vedea rivalii de mâine la postul, pe care îl ocupă. La toate aceste fapte, menite să falsifice, cu voia sau fără voia, judecata maiștrilor despre lucrători, mai trebuiesc adăugate eventual și unele interese. Se întâmplă, anume, unele cazuri — e drept mai rare — când maiștrii au interese în promovarea unor muncitori și invers. Iată, astfel, o mie și una de motive, menite să îmbăieze judecata maiștrilor despre lucrători într'o atmosferă de accentuat subiectivism.

Dar judecata maiștrilor despre oameni nu e numai pronunțat subiectivă, ci mai e și arbitrară, adică lipsită de criterii. Un maistru prețuește în primul rând randamentul, altul supunerea, un al treilea ambiția și prezentarea. Un maistru pune punctul de greutate pe calitate, altul pe lipsa de erori; unul prețuește și criteriile politice, altul are slăbiciuni față de cele sociale. Pentru un maistru un lucrător e condamnat în ochii săi fiindcă e legionar, pentru altul fiindcă e comunist; pentru unul e decisiv faptul că lucrătorul are familie grea, iar pentru celalalt tocmai situația opusă, care face pe lucrător liber de orice îngrijorări, lăsându-l să se devoteze muncii. Precizarea criteriilor, în termeni de care judecata muncitorilor trebuie să fie efectuată, este o chestiune cu totul desconsiderată. În acest mod cecece e de prețuit pentru un maistru, e de condamnat pentru altul și invers. Existența unui numitor comun, la care să poată fi reduse toate judecățile maiștrilor și care să asigure, astfel, omogeneitatea lor, e cecece lipsește în foarte mare măsură, dacă nu chiar de tot.

Foia de observație în atelier, propusă de noi, urmărește reducerea la minimum a celor două mari defecte ale judecății umane despre oameni: subiectivitatea și nota arbitrară.

Pentruca nota arbitrară a judecății despre oameni să fie redusă la cât mai puțin cu putință este nevoie ca această judecată să fie făcută în termeni de anumite criterii bine precizate, unele și aceleași pentru toată lumea.

Care sunt aceste criterii? Cu alte cuvinte, care sunt factorii

principali, în termeni de care randamentul sau munca poate fi descompusă?

Ei, desigur, sunt mai mulți. Factori principali, cu efect decisiv, sunt însă cu deosebire trei; doi cu caracter general și unul cu caracter mai mult special. Cei doi factori, cu caracter general, sunt inteligența și caracterul, iar factorul cu caracter special este aptitudinea la respectiva meserie, care se descompune, de obicei, în aptitudine mintală și una psihomotorică sau îndemânare, dexteritate. Pentru a fi un bun strungar, ca să luăm un exemplu, e nevoie să fii un om inteligent și de caracter, cu aptitudine tehnică și dexteritate în coordonarea mâinilor. Inteligența și caracterul rămân decisivi și în cazul lăcătușului, precum rămân la fel de importanți pentru oricare altă meserie calificată. Deaceia ei sunt numiți factori generali. Lucrurile se schimbă în cazul factorului special sau aptitudinii, atât pe latura ei mintală, cât și pe cea psihomotorică, de dexteritate. Astfel, lăcătușul are nevoie de o aptitudine tehnică mai dezvoltată, dar în loc de dexteritate în coordonarea mâinilor, are nevoie de dexteritate în manipularea pilei și ciocanului. Sudorul, spre deosebire de strungar și lăcătuș, are nevoie de dexteritate în mișcarea cu viteză constantă a mâinei, fără orice tremurături etc. Inteligența, caracterul și aptitudinea specifică meseriei, sunt astfel primii și cei mai de seamă factori de succes în meserie. În consecință ei constituiesc și primele criterii ale foii de observație.

Pe lângă acești trei factori principali, de importanță majoră, care determină munca umană, mai există însă și o serie de factori secundari, de însemnătate mai redusă, dar totuși vrednici să fie menționați. Dacă factorii principali determină aproximativ jumătate din randament, factorii secundari determină cam un sfert. Factorii secundari mai de seamă sunt atenția, memoria, cunoștințele tehnice și însușirile de temperament și fire. La însușirile de temperament sunt considerate energia sau forța de lucru și nervozitatea sau calmitatea, iar la fire introversiunea și extroversiunea.

La sfârșitul foii de observație mai e pusă și o întrebare, cu caracter sintetic, asupra lucrătorului în general, cu alegerea unui răspuns din cinci. Răspunsurile posibile sunt: foarte slab, slab, mijlociu, bun, foarte bun.

În total, deci, foaia de observație conține șapte dimensiuni sau variabile: trei principale și patru secundare. Dimensiunile prin-

cipale sunt inteligența, caracterul și aptitudinea; dimensiunile secundare sunt atenția, memoria, temperamentul și firea.

Numărul întrebărilor, puse în legătură cu fiecare din aceste variabile, variază după importanța dimensiunii sau variabilei și după putința de a o sesiza și pe altă cale mai obiectivă. Așa, de exemplu, cele trei variabile principale sunt socotite a fi în general egal de importante. Din acest punct de vedere ar fi trebuit, deci, ca numărul întrebărilor să fie unul și același pentru toate trei însușirile. Ceeace nu e totuși cazul. În adevăr, în legătură cu inteligența avem o singură întrebare, în legătură cu aptitudinea două, iar în legătură cu caracterul zece. De ce această inegalitate? Explicarea trebuie căutată în faptul că în cazul inteligenței și al aptitudinii, pe lângă informația rezultată din foaia de observație, noi mai avem și informația mult mai prețioasă, adică mai exactă și mai obiectivă, rezultată din examinarea cu teste și aparate. În consecință observarea din atelier asupra inteligenței și aptitudinii intră mai mult sub titlu de verificare și eventual ușoară corectare a rezultatelor stabilite prin măsurare. Acesta însă nu e cazul la caracter, a cărui examinare cu teste sau aparate e atât de anevoioasă și cere atât de lung timp. Deaceea în cazul său numărul întrebărilor a crescut la zece, cu scopul de a prinde toate laturile, în vederea obținerii unei medii mai bune, demne de mai mare încredere. Aceasta deoarece în ceeace privește caracterul media rezultată din cele zece întrebări va fi singurul izvor de informație, pe care evaluarea acestei importante trăsături se va baza.

E de menționat că în ceeace privește inteligența, caracterul, aptitudinea specifică respectivei meserii, apoi atenția și memoria, situația muncitorului e cu atât mai bună cu cât el e clasificat mai în extrema dreaptă, ca foarte inteligent, foarte atent și invers. Lucrurile se schimbă în cazul temperamentului și firii, când situația ideală, optimă, e reprezentată prin poziția mijlocie. Această poziție însemnează balanță, echilibru, în vreme ce pozițiile extreme însemnează lipsă de balanță și echilibru, adică predispoziție spre instabilitate emotivă sau început de boală sufletească. Acest lucru e adevărat mai cu seamă în cazul firii și mai puțin în acela al temperamentului. Energia, forța sufletească sau vigoarea, face însă excepție dela această regulă. Deaceea rezultatele ei trebuiesc interpretate cași acelea ale inteligenței și caracterului. Situația optimă va fi, deci, reprezentată tot prin extrema dreaptă, adică foarte viguros. În măsura în care calmitatea nu se identifică cu apatia, a-

ceeași interpretare poate fi dată și nervozității-calmității. (Același lucru nu s'ar putea însă spune despre celelalte trăsături de temperament, ca perseverență, oscilație, iuteală etc.).

Odată stabilirea criteriilor sau variabilelor făcută, urmează să trecem la sistematizarea lor, adică la prezentarea lor în așa mod, încât judecarea lucrătorilor în funcție de ele să se facă cu maximum de ușurință și exactitate. În acest scop lucrătorii nu mai sunt judecați izolat, pentru toate însușirile, ci împreună, pentru fiecare însușire în parte. Ei sunt dați cu toții pe aceeași pagină și cântăriți prin compararea unora față de alții. Pentruca această operă de discriminare să fie și mai ușoară, se recomandă ca la început să se izoleze muncitorii dela cele două extreme, iar grupele de mijloc să fie fixate prin comparare la grupele extreme.

Această măsură a fost completată prin una și mai importantă, anume fixarea procentelor pe fiecare din cele patru clase. Pornindu-se dela legea gaussiană, care stăpânește producerea variațiilor dintre oameni pentru orice însușire, s'a fixat procentul de 7,50% pentru prima și ultima clasă și procentul de 37,50% pentru fiecare din clasele de mijloc. Intrucât colectivul de populație, care intră în grija unui maestru și pe care îl cunosc și șefii de echipe, inginerul și ceilalți lucrători, merge dela 20—50 lucrători, s'a admis, bineînțeles, o abatere dela procentele ideale. Această abatere sau toleranță a fost fixată la 5%. În fixarea acestor toleranțe s'a ținut seama atât de teoria curbei lui Gauss și aplicarea ei la distribuția variației dintre oameni, cât și de experiența directă asupra colectivelor respective de muncitori, precum și de exactitatea observației sistematice, considerată ca instrument de măsură. E cazul să spunem că această măsură s'a dovedit de o importanță cu adevărat hotărâtoare. Ea a înlăturat toate părtinirile, indulgențele sau severitățile maiștrilor, care clasificau aproape toți muncitorii fie numai ca buni și foarte buni, fie numai ca răi și foarte răi, ori numai ca buni și răi etc. Deastădată observatorul primește dela început și procentajul și el este silit să distribue muncitorii după acest procentaj, cu respectarea toleranțelor admise. Orice depășire a lor este interzisă. Cu alte cuvinte el trebuie să noteze și muncitorii foarte răi, precum și muncitorii foarte buni, nu numai răi și buni, sau numai buni și foarte buni, cum era înainte cazul. El nu mai poate lăsa „nici să întreacă dela sine“, clasificându-i pe toți foarte buni, nici să sară în extrema inversă, clasificându-i pe toți foarte răi și răi, etc. El trebuie să fie obiectiv și să țină mă-

sură¹⁾. E cazul să spunem că fixarea acestor procente s'a dovedit a fi nespuse de valoroasă. Ea este instrumentul cel mai sigur pentru obținerea unei judecăți exacte și obiective asupra oamenilor.

Mai rămâne acum o singură chestiune de considerat: asigurarea obiectivității observațiilor. În acest scop fiecare persoană, care completează foaia, este făcută atentă că aceeași foaie, cu aceeași muncitori, mai este încă completată de alte patru persoane. Ea este lăudată, chiar recompensată, dacă completarea ei se apropie în măsură mai mare de media, care rezultă din cele cinci completări, făcute de cinci persoane diferite și invers. Completarea bineînțelese este făcută separat de fiecare persoană în parte. Persoanele, care completează foaia, sunt inginerul șef de secție, maistrul, șeful de echipă și doi bărbați de încredere, propuși de muncitori.

Lucrurile de mai sus stabilite, mai rămâne aranjarea și organizarea foii de observații în așa fel încât ea să fie înțeleasă cu maximum de ușurință și completată în modul cel mai expeditiv cu putință. Înțelegerea ei este mijlocită prin instrucțiunile scrise pe fiecare foaie. La nevoie se mai dau și instrucțiuni orale de către șeful Laboratorului Psihotehnic sau inginerul șef de secție. Completarea ei în minimum de timp este asigurată prin faptul că ea este completată cu numele muncitorilor, care trebuie observați, așa că celui care o completează îi rămâne doar distribuirea semnelor de notare. În acest mod foaia cu 30 muncitori este completată în cel mult o oră, în vreme ce altfel, cu o foaie pentru fiecare muncitor, se cereau cel puțin 10 ore. În același timp, apoi, o atare foaie ar fi suferit foarte mult și de așa-numitul efect de „halo”, datorită căruia un muncitor clasificat bun la o însușire e clasificat la fel și la celelalte etc. Acest lucru este evitat prin completarea tuturor lucrătorilor la o însușire, apoi la a doua și așa mai departe. Poziția muncitorilor la prima însușire este astfel uitată până la a doua, etc.

O altă chestiune considerată este și aceea a limbajului, adică a formulării întrebărilor, referitoare la însușirile de observat. Aceste întrebări nu sunt formulate în termeni tehnici, accesibili numai specialistului, ci în termeni laici, corespunzători însă termenilor tehnici ai specialistului.

¹⁾ Pentru explicarea legii lui Gauss și aplicarea ei la producerea deosebirilor dintre oameni, precum și pentru lămurirea asupra calculării procentelor ideale și a toleranțelor admise, vezi lucrarea noastră, *Elemente de Psihometrie*.

Dăm aceste întrebări, împreună cu cele patru răspunsuri posibile:

Este deștept, inteligent, priceput?

Foarte prost	Prost	Deștept	Foarte deștept
--------------	-------	---------	----------------

Este atent, cu băgare de seamă?

Foarte neatent	Neatent	Atent	Foarte atent
----------------	---------	-------	--------------

Are memorie bună, fine minte ceea ce i-se spune?

Foarte puțină	Puțină	Bună	Foarte bună
---------------	--------	------	-------------

Are dexteritate, dibăcie în manipularea sculelor, calibrelor și mașinilor? Are mână bună, ușoară și sigură?

Foarte puțin	Puțin	Mult	Foarte mult
--------------	-------	------	-------------

Își pricepe bine meseria, are cunoștințele necesare?

Foarte puțin	Puțin	Mult	Foarte mult
--------------	-------	------	-------------

E energic, are forță, vigoare, capacitate de lucru sau e slab, moale, mămăligă nefiartă?

Foarte moale	Moale	Energic	Foarte energic
--------------	-------	---------	----------------

E calm, liniștit sau nervos, iritabil, își iese din fire?

Foarte nervos	Nervos	Calm	Foarte calm
---------------	--------	------	-------------

Duce lucrul până la capăt, e răbdător, stăruitor, perseverent?

Foarte nestăruitor	Nestăruitor	Stăruitor	Foarte stăruitor
--------------------	-------------	-----------	------------------

E harnic sau lenes?

Foarte lenes	Lenes	Harnic	Foarte harnic
--------------	-------	--------	---------------

E conștiincios sau nu? Își face datoria chiar dacă nu e supravegheat și controlat?

Foarte neconștiincios	Neconștiincios	Conștiincios	Foarte conștiincios
-----------------------	----------------	--------------	---------------------

E cinstit? (Nu minte, nu înșală, nu fură?)

Foarte necinstit	Necinstit	Cinstit	Foarte cinstit
------------------	-----------	---------	----------------

Vine la timp la serviciu, respectă o dată fixată? E punctual sau nu?

Foarte nepunctual	Nepunctual	Punctual	Foarte punctual
-------------------	------------	----------	-----------------

Ii place ordinea, e ordonat? Lucrează cu plan și sistem?

Foarte dezordonat	Dezordonat	Ordonat	Foarte ordonat
-------------------	------------	---------	----------------

E ascultător, urmează instrucțiunile date sau face cum îl taie capul?

Foarte neascultător	Neascultător	Ascultător	Foarte ascultător
---------------------	--------------	------------	-------------------

Îi place curățenia, e curat?

Foarte murdar	Murdar	Curat	Foarte curat
---------------	--------	-------	--------------

E fire pașnică, care-și vede de treburile sale sau un agitator, veșnic nemulțumit, care se plânge într'una ațâfând toată lumea?

Foarte ațâțător	Ațâțător	Fire pașnică	Foarte pașnic
-----------------	----------	--------------	---------------

E bun camarad, cooperador sau rău camarad, păritor, iubitor de intrigă?

Foarte rău	Rău	Bun	Foarte bun
------------	-----	-----	------------

BCU Cluj / Central University Library Cluj

E fire închisă sau deschisă?

Foarte închisă	Inchisă	Deschisă	Foarte deschisă
----------------	---------	----------	-----------------

Cum îl judecați ca muncitor în general?

Foarte slab	Slab	Mijlociu	Bun	Foarte bun
-------------	------	----------	-----	------------

Paginile 119 și 120 dau pagina primă și ultimă a foii de observație, în mărimea naturală, standardizată, de 11,50×21,50 cm. Foaia ultima e în continuarea primei foii și îmbracă pe toate celelalte. Pe contrapagina ei sunt numele lucrătorilor. Pe foile din interior sunt însușirile și liniile de notare pentru fiecare muncitor, la fiecare însușire. Aceste linii de notare cad totdeauna în dreptul liniilor dela pagina doi, pe care sunt scrise numele muncitorilor. În acest mod numele muncitorilor trebuie scrise o singură dată, iar foile cu observații cad totdeauna în dreptul lor, pentru fiecare însușire.

LABORATORUL PSIHOTEHNIC U. A. B.

Nr. cor. _____

Atelierul _____

FOAIE DE OBSERVAȚIE

Înăuntrul acestui caet se află trecuți lucrătorii din atelierul D-Voastre, iar în dreptul lor diferitele calificări, referitoare la aptitudinile și însușirile lor de temperament și caracter.

Luați fiecare aptitudine sau însușire pe rând și însemnați cu o cruciuliță (+) gradul în care o are fiecare lucrător. Pentru a ilustra cele ce aveți de făcut să luăm un exemplu. Presupunem, în acest scop un lucrător, să zicem *Albu Ioan*, care lucrează încet. În consecință la întrebarea: „Lucrează încet sau repede?”, însemnăm rubrica *Încet*. Luăm un alt lucrător, *Bucur Petru*, care lucrează repede. În cazul său însemnăm rubrica *Repede*, așa cum de fapt, e și însemnată în exemplul de mai jos.

Lucrează încet sau repede?

Nr. cor.	Numele și Pronumele	Foarte încet	Încet	Repede	Foarte repede
1	<i>Albu Ioan</i>		+		
2	<i>Bucur Petru</i>			+	

Luați fiecare aptitudine sau însușire pe rând. Înainte de a începe însemnarea cruciulițelor, citiți toată lista, pentru ca să vă faceți o idee generală. Această idee generală făcută, e bine să notați întâiu lucrătorii, care se grupează la o extremă sau alta, adică în prima sau ultima clasă, fiind, de exemplu, *foarte proști* sau *foarte deștepți*, *foarte neatenși* sau *foarte atenși*, etc. Odată acești lucrători notați treceți la însemnarea celorlalți.

Observator

În general frecvența lucrătorilor din cele două clase extreme, prima sau ultima, e — și trebuie să fie — cam de *trei ori mai mică* decât frecvența lucrătorilor din cele două clase de mijloc, a doua sau a treia. Această regulă e universal valabilă pentru variația, oricărei însușiri omenești.

În consecință, odată ce notarea lucrătorilor la o însușire e terminată, primul lucru, care trebuie făcut, e verificarea acestei reguli, ce stăpânește producerea diferențelor dintre oameni. În cazul că regula nu se confirmă, notarea trebuie revizuită, până când regula începe să se aplice. În acest scop unii indivizi, notați, de exemplu, *foarte proști*, pot ajunge să fie notați *proști* sau invers, după cum încercarea de potrivire la regulă cere.

În această operație de potrivire a notărilor cu regula de bază a deosebirilor dintre oameni, e bine să știm că proporția muncitorilor în procente trebuie să fie de aproximativ 12.50% pentru prima sau ultima clasă și 37.50% pentru a doua sau a treia clasă. La aceste procente admitem o toleranță de maximum 5% în plus sau în minus. În acest mod în prima sau ultima clasă vom căuta o frecvență de 7.50%—17.50%, iar în clasa a doua sau a treia una de 32.50%—42.50%.

Dat fiind această distribuție procentuală pe cele patru clase, înțelesul pe care trebuie să-l dăm acestor clase este diferit de cel din vorbirea de toate zilele. Prin *neatenț* sau *atenț*, de exemplu, noi nu înțelegem indivizi cu sau *fără* atenție, ci *indivizi cu atenție imediat sub medie și indivizi cu atenție imediat peste medie*. Înțelesul, pe care vorbirea curentă îl atribuie cuvintelor *neatenț* sau *atenț*, intervine, astfel, doar în cazul celor două clase extreme, care cuprind indivizii *foarte neatenți* sau *foarte atenți*. Aceeași înțelegere, desigur, trebuie dată și în cazul celorlalte cuvinte, ca *proști* sau *deștept*, care arată indivizi cu inteligență *sub* sau *peste* medie și așa mai departe. E vorba, deci, în toate cazurile de împărțirea indivizilor în patru clase de variație, două extreme și două de mijloc, iar cuvintele, puse să ilustreze aceste clase, au doar scopul de a face mai concretă înțelegerea primei clase, care e cea mai inferioară, apoi a doua, care e clasa de sub medie, a treia, care e clasa de peste medie și a patra, care e clasa cea mai superioară.

Un lucrător poate avea o calificare inferioară la o însușire și una superioară la altă însușire. Notați lucrătorii așa cum sunt la fiecare însușire, și nu așa cum sunt în general, la toate însușirile sau, eventual, așa cum ați dori să fie.

Această foaie de observație va fi completată de cel puțin 5 persoane. Ambiția D-Voastre trebuie să fie ca notarea, pe care o faceți, să se apropie cât mai mult de media, ce va rezulta din toate notările. Orice notări tendențioase lăsați-le la o parte, deoarece vor fi recunoscute imediat prin simpla comparare a notărilor D-Voastre cu notările celorlalți.

Dacă în cazul unui lucrător oarecare, la o anumită aptitudine sau însușire de temperament ori caracter, nu puteți nota, neștiind cum, atunci mai bine lăsați acea rubrică necompletată. Decât o notare greșită, mai bine nici una.

Examenul psihotehnic

Rezultatele obținute prin *foaia de observație*, desigur, sunt departe de a fi perfecte. După estimările noastre ele ajung să aibă o probabilitate de adevăr, care merge la aproximativ 0,60. În consecință informațiile noastre asupra lucrătorului trebuie luate și pe alte căi. Una dintre acestea, poate chiar cea mai importantă, e fără îndoială calea examenului psihotehnic, care ne dă — în actuala stare a lucrurilor — rezultatele celea mai exacte și obiective, deci celea mai demne de încredere.

Examenul psihotehnic se descompune în examen cu teste și examen cu aparate. Examenul cu teste privește cu deosebire aptitudinile mintale, iar cel cu aparate cu precădere pe cele psihomotorice. Aptitudinile mintale, care prezintă o importanță cu totul deosebită pentru industria mecanică, sunt gândirea tehnică, gândirea spațială, înțelegerea desemnului tehnic, puterea de observație și atenția, plus aptitudinea matematică. Testele desemnate să măsoare aceste aptitudini au fost descrise pe larg în examenul de selecție profesională, descris în articolul (4). Ele sunt cuprinse deastădată într'un singur test, numit *test unic*, ce se aplică tuturor lucrătorilor calificați la intrarea în fabrică. Sunt primiți desigur numai cei buni, care se clasifică cel puțin în quartilul median inferior.

Pentru muncitorii necalificați se aplică numai testul de atenție, descris în același articol, plus testele colective de inteligență, descrise în articolul privitor la selecția muncitorilor. Sunt, primiți, deasemenea, numai lucrătorii care se clasifică cel puțin în quartilul median inferior.

În afară de examenul cu teste se mai face, desigur, și examenul cu aparate, destinat să prindă diversele dexterități, necesare bunei exercitări a diferitelor meserii, așa cum e coordonarea mâinilor în cazul strungarilor, mânăuirea pilei, ciocanului, cheii, daltei și calibrelor în cazul lăcătușului, etc. La nevoie se recurge și la examenul simțurilor, la acuitatea vizuală cu deosebire. Acest examen cu aparate a fost descris pe larg în articolul referitor la distribuția profesională (5). O revenire ar fi, astfel, de prisos.

Rezultatele obținute la examinarea cu teste și aparate, natural, nu servesc numai la selecția muncitorilor, ci și la evidența lor în vederea întocmirii cartotecii principale, de care ne vom ocupa spre sfârșitul acestui articol. În consecință odată ce muncitorul e

LABORATORUL PSIHOTEHNIC

U. A. B.

Nr. crt.

Numele și pronumele

FIȘA PSIHOLOGICĂ

		Qi.	Qmi.	Qms.	Qs.									
		10	20	25	30	40	50	60	70	75	80	90	100	C. p.
I. Aptitudini	1. Inteligența tehnică													5
	2. Atenția													3
	3. Memoria													1
	4. Aptitudinea matematică													2
	5. Dexteritatea manuală													5
	6. Cunoștințe													2
II. Temperament	7. Energie psihică													2
	8. Nervozitate													2
III. Caracter	9. Unitate, continuitate și socializare													10
	10. Balanța dinamică													
IV. Persoana	11. Introversiune — Extroversiune													
	12. Stabilitate emotivă													3
V. Constituție	13. Forța mușchiulară													1
	14. Rezistența la oboseală													2

Notarea generală din atelier:

1. Foarte slab
2. Slab
3. Potrivit
4. Bun
5. Foarte bun

Psihotehnician

MEDIA

Fig. 1. — Fișa psihologică a muncitorului.

primit, aceste rezultate sunt trecute imediat în fișa psihologică, dată la Fig. 1. Media finală, care rezultă din acest profil, ponderat cu diverși coeficienți de importanță, după cum e însemnătatea aptitudinii respective, va fi trecută la *coeficientul psihotehnic* din cartoteca generală.

În unele cazuri se întâmplă însă că un lucrător e corespunzător din punctul de vedere al examenului psihotehnic, precum e corespunzător și din punctul de vedere al foii de observație. Randalamentul lui e, totuși, nesatisfăcător, iar lucrătorul face impresia unui om, care suferă. Această suferință, care handicapează simțitor randamentul muncitorului, poate fi de două feluri: fizică sau psihică, adică sufletească sau corporală. În cazul că ea e fizică, identificarea ei privește examenul medical și foaia medicală, de care ne vom ocupa puțin mai jos. În ipoteza însă că ea e sufletească, atunci ea cade în seama psihotehnicianului, care, în acest caz, trebuie să facă și un ușor serviciu de igienă mintală. Acest serviciu constă în identificarea suferinței și a gradului ei și apoi în intervenția personală în cazul că suferința e ușoară și în trimiterea la un psihiatru competent, în cazul că ea e serioasă. Pentru a identifica aceste cazuri, anume pentru a stabili așa zicând gradul de stabilitate emotivă și sănătate mintală a lucrătorului, psihotehnicianul are la îndemână *chestionarul de stabilitate emotivă*, care urmărește diagnosticarea adaptării și integrării vieții sufletești la corp, familie, mediu social și atelier.

Fig. 2 dă prima pagină din acest chestionar. În cele ce urmează dăm întrebările cuprinse în acest chestionar. Primele 15 întrebări privesc cauzele fizice ale instabilității emotive, care cad în sarcina medicului. Următoarele 30 de întrebări, deci întrebările 16—45, privesc stabilitatea sau balanța emotivă propriu zisă. Întrebările 46—55 privesc integrarea și adaptarea în familie, întrebările 56—65 integrarea și adaptarea în societate, iar ultimele 15 întrebări integrarea în atelier.

Chestionarul este întocmit după chestionarele de neurotism, preconizate de Woodworth și Mathews, Bernreuter, Thurstone, Willoughby, Ștefănescu Goangă-Roșca-Cupcea (11), precum și după chestionarele de neurotism profesional, preconizate de Moore (7) după Bernreuter. Pentru lămuriri detaliate asupra acestei probleme atât de importante, vezi lucrarea d-lor Ștefănescu Goangă-Roșca-Cupcea, asupra *Instabilității emotive* (11).

LABORATORUL PSIHOTEHNIC

U. A. B.

CHESTIONAR S. E.

Numele și pronumele

Nr. crt..... Atelierul..... Meseria.....

În paginile care urmează, sunt diferite întrebări, care se referă la întâmplările și viața Dvoastră de toate zilele.

La fiecare întrebare sunt patru răspunsuri. Dintre aceste răspunsuri Dvoastră alegeți numai unul, anume pe acela cari vi se potrivește mai bine și faceți un cerc în jurul acestui răspuns. De exemplu, la întrebarea de mai jos, dacă cuiva i-au sunat *des* bătăile inimii în urechi, așa că, nu a putut dormi, atunci el face un cerc în jurul răspunsului „Des“, în felul următor:

Ți-au sunat bătăile inimii în urechi, așa ca să nu poți dormi?	Foarte des	☒ Des	Rar	Niciodată
--	------------	--------------------------------------	-----	-----------

Căutați să răspundeți în modul cel mai sincer la toate întrebările, așa cum Dvoastră cu adevărat sunteți și vă simțiți și nu așa, cum poate Dvoastră ați dori să fiți. Răspunsurile sunt absolut secrete și înafară de medic și psihotehnician nu le va ști nimeni. Aceștia, în schimb, trebuie să le știe și să vă cunoască, pentru ca să vă poată sta în ajutor.

Fig. 2. — Chestionarul de stabilitate emotivă.

1. Ai poftă de mâncare?
2. Răcești ușor?
3. Ești slab, anemic?
4. Ai avut vreun necaz cu plămâni?
5. Dar cu inima?
6. Suferi de dureri de cap?
7. Suferi cu stomacul (digerezi greu, te intoxici foarte ușor, vomezi, ai constipație, etc.)?
8. Scapi greu, de guturaiu, răceală?
9. Te simți obosit dimineața când te scoli?
10. Dar peste zi, la lucru?
11. Dar după lucru, te simți mai obosit ca ceilalți?
12. Adormi greu?
13. Ești o fire bolnăvicioasă? Crezi că trebuie să-ți supraveghezi într'una sănătatea?
14. Ai des dureri de dinți, ai dantură (dinți) slabă pe care trebuie să o îngrijești într'una?
15. Ai vâртежuri, amețeli?
16. Te emoționezi ușor, fără cauză mai însemnată și fără rost?
17. Ești o fire nervoasă, căreia îi sare din nimic?
18. Roșești ușor?
19. Te lași dus de visuri, reverii, imaginații în timpul zilei?
20. Ești necăjit multă vreme după o situație umilitoare din care amorul tău propriu, mândria și demnitatea au suferit?
21. Te bâlbăi sau găngăvești când vorbești unui superior?
22. Când lucrezi și cineva se uită la tine, te simți stânjenit, turburat, chiar dacă lucrezi bine?
23. Simți uneori, în momente mai grele, un nod care ți se urcă în gât și nu te lasă să vorbești?
24. Dacă ai vreo incurcătură, îți place să faci pe bolnavul, ca să te scapi de ea?
25. Ai vísuri urâte, care nu te lasă să dormi în pace, liniștit?
26. Te descurajezi ușor?
27. Îți bați capul cu nenorociri care ți s'ar putea întâmpla?
28. Ai vísuri urâte, care te fac să te trezești speriat?
29. Te simți multă vreme indispus când cineva ți-a făcut vreo observație, chiar dacă ea a fost dreaptă?
30. Ai impresia că lumea umblă să-ți citească gândurile?
31. Când vorbești, sari dela un lucru la altul, dela o întâmplare la alta?
32. Te gândești că ar fi fost mai bine să nu te fi născut?
33. Ai schimbări dese, dela bucurie fără cauză la veselie fără cauză?
34. Te hotărăști cu greu să faci ceva?
35. Odată hotărit, duci lucrul până la capăt?
36. Te tulbură gândul că oamenii te privesc pe stradă?
37. Te urmărește gândul morții?
38. Îți umblă gânduri prin cap, în așa fel ca să nu poți dormi?
39. Ești superstițios? Crezi în strigoi, farmece talismane, semne prevestitoare?

40. Ești ușor mișcat (impressionat până la lacrimi) la auzul unei vești, văzând o întâmplare tristă?
41. Te împiedeci (te incurci) în mers, când te privește cineva?
42. Te îmbolnăvești dacă nu-ți sunt îndeplinite dorințele?
43. Ai simțământul că nu ești ca ceilalți?
44. Îți place să trăiești singur, retras?
45. Simți că viața este o grea sarcină?
46. Ai o familie grea (cu membri mulți sau bolnăvicioși) pe care-ți vine greu să o susții?
47. Îți place să-ți petreci timpul liber mai mult în sânul familiei?
48. Ai impresia că familia nu te înțelege, nu te prețuiește îndeajuns?
49. Ai impresia că familia e mai mult o sarcină pe capul omului decât o plăcere?
50. Obosit și enervat de un lucru, îți găsești liniștea în familie?
51. Sau o găsești mai ușor la cafea, bodegă, între prieteni?
52. Ai avut dese neînțelegeri cu familia?
53. Felul de a te îmbrăca, de a-ți aranja viața, de a-ți alege prietenii și a. m. d., se împacă cu acela al familiei?
54. Ești mulțumit de locuința pe care o ai?
55. Te-ai împăcat cu părinții, ai fost de aceleași păreri cu ei?
56. Legi prietenii ușor?
57. Ai gândul că nu te pricepe nimeni?
58. Cum te simți între oameni pe care-i cunoști puțin?
59. Ai impresia că aproape toți oamenii sunt răi și egoiști?
60. Ai avut sau ai impresia că prietenii Dtale împotriva Dtale?
61. Ai avut sau ai impresia că lumea face o mulțime de glume pe socoteala Dtale?
62. Crezi că valorezi mai mult decât crede lumea?
63. Le petreceri îți place să stai mai bine la o parte, nebăgat în seamă?
64. Îți vine greu să începi o conversație cu un strein?
65. Te tulbură propria-ți timiditate, sială?
66. Ai dori să ai o altă meserie?
67. Ai dori să lucrezi în altă parte?
68. Te înțelegi cu ceilalți camarazi, o duci bine cu ei?
69. Nu ai impresia că ceilalți lucrători îți vreau răul și uneltesc contra Dtale?
70. Nu ai impresia că ceilalți lucrători rād prea mult pe socoteala Dtale?
71. Te apreciază maistrul și șeful de echipă atât cât trebuie?
72. Nu ai impresia că alți lucrători sunt mai favorizați decât Dta?
73. Nu ai impresia că maistrul sau șeful de echipă face prea multe glume pe socoteala Dtale?
74. Primești observații mai mult decât s'ar cuveni?
75. Crezi că în comparație cu alți lucrători nu ai salariul care ți se cuvine?
76. Consideri slujba ca o corvoadă grea din cale afară?
77. Te enervează mult șgomotul, aerul și mediul din atelier?
78. Ai momente când trebuie să întrerupi lucrul, pentru a face o mică pauză, ca să nu-ți vină rău, eventual chiar amețea?

U. A. B.

Motto: Sănătatea este baza
capacității de muncă!

Serviciul MEDICAL

144

Fișa de sănătate

(Dovada condiției fizice și a stării sanitare a angajatului la data intrării în serviciu)

I. Date generale personale

Numele și Prenumele (a se scrie cu litere mari și cîte)		Fișa No.	Secția
Funcțiunea	Adresa	Vârsta	Căsătorit
Naționalitatea	Data angajării	Situația militară din punct de vedere militar	Copii Celibatar

Data examinării	Numele examinatorului
-----------------	-----------------------

N. MARGINEANU

II. Date medicale subiective

Antecedente Heredo-colaterale				
Ce boli ai avut				
Natura	Data	Durata	Complicații	
Ce traumatisme, accidente sau operații chirurgicale ai avut?				
Natura	Data	Durata	Rezultate	Complicații
Are hernie?	Reumatism?	Boli venerice?	Fistule?	
Semnătura celui ce declară datele de mai sus				

III. Date medicale obiective

Greutatea		Înălțimea		Temperatura		Inspekția și Palparea Capului și Gâtului					
Limba		Dinții (carii, lipsă)		Ganglionii		Laringele		Orificiile nasale			
V E D E R E A					A U Z U L						
Stg.		Drept		No. ochelarilor		Daltonism		Stga		Dreapta	
<u>Pulmonii</u> Percuție		Auscultație				<u>Perimetrul toracic</u> Inspir. Expir.		Spirometrie			
<u>Cordul</u>		Sgomotele		Rithm		Amplitudine		Anomalii			
<u>Presiunea sanguină</u>				<u>Pulsul</u> caracterul				Starea arterelor			
Sistolică		Înalte		După efort							
Diastolică											
<u>Sistemul genito urinar¹⁾</u>		Vriocel		Hidrocel		Vazicoza venelor		Starea orificiilor inguinale			
<u>Starea viscerelor abdominale</u>		Splina		Pielea		<u>M u ș c h i i</u>					
						Desvoltare		Dinamometrie			

Extremitățile	Articulațiile	Sistemul nervos Psihism	Reflexe	Pupila	Spasme
Glande endocrine	Stabilitatea și labilitatea termică	Simț static	Rezistența la oboseală	Indicele Pignet ²⁾	
Evidența bolilor infecțioase	Boli generale de nutriție sau humorale	Defecte anomalii fiziologice și constituționale		Sequele ale diformităților operatorii, traumatisme, boli	
Reacții serologice	Ex. sputei (cazurile spectale)	Intradermoreacția cu tuber- culoasă cazurile suspecte		Analiza urinei (cazurile spectale)	
E x a m e n r a d i o l o g i c					
IV. Concluzii					
Tipul constituțional (înalt și slab, scurt și îndesat, <i>picnic</i>)		Impresia generală de sănătate (Diagnostic și Prognostic de Sănătate)		Admis	Respins (motivul) ³⁾
O b s e r v a Ț i u n i				Semnătura examinatorului	

¹⁾ Vezi anexa pentru femei.

²⁾ Indicele de robusticitate Pignet = Înălțimea (greutatea + circumferința toracică mijlocie). — La 21 ani indicele este 23/24; sub aceasta constituția devine vigoasă; peste aceasta cifră, rămâne slabă.

³⁾ Excepții la respingerea prin ex. medical: *a)* Pentru angajații pe timp limitat (și pe a lor proprie răspundere); *b)* Acei cu defecte sau boli remediabile dar numai condiționat. În acest caz se vor da lămuriri asupra naturii acestor condițiuni.

Anexa la Fișa de sănătate**Chestionar pentru Femei**

Măritată? _____

Câți copii?..... Morți?..... Vii?.....

Ii alăptează? _____

Tulburări dismenoreice? _____

Insărcinată? _____

A avut avorturi spontane?.....

Cauza o știe? _____

Semnătura.

79. Te obosește faptul de a face zi de zi aceeași muncă? Ai vrea o muncă mai variată și interesantă?
80. Ai impresia că cu lingușeala și înșelăciunea ajungi mai departe decât cu munca cinstită?

Examenul medical

Dar randamentul unui muncitor, desigur, nu depinde numai de caracter, fire și temperament, ci și de constituția corporală și sănătatea muncitorului. Sănătatea fizică este, de fapt, condiția prealabilă a oricărei munci; fără ea nu se poate înfăptui nimic. În consecință evidența asupra muncitorilor trebuie să cuprindă și fișa lor medicală, completată de către medic. La pag. 128—131 dăm o atare fișă, adaptată de către D-rul Mucha la Uzinele „Astra“ după Baridon și Loomis (1).

Fișa profesională

Rezultatele foii de observație, precum și acelea ale examenului psihotehnic și ale celui medical, sunt trecute în *fișa profesională*. Această fișă mai cuprinde și o serie de alte date personale, școlare, sociale și profesionale. Ea este, de fapt, icoana fidelă a fie-

cărui muncitor și servește ca informație de bază atât pentru salarizare, cât și pentru gratificații, amenzi, asistență socială etc. Fig. 3 și 4 dă cele două fețe ale acestei fișe.

În cele ce urmează încercăm să dăm unele precizări sumare asupra acestei fișe, cu scopul de a lămuri natura și rostul ei.

Partea de sus a primei pagini cuprinde 24 de împărțiri, menite să servească la clasificarea și sortarea fișelor în vederea diferitelor statistici. În acest scop se recurge la diverși „călăreți”, care sunt așezați deasupra diferitelor despărțituri. Așa, de exemplu, prima despărțitură poate fi desemnată să reprezinte situația civilă. Dacă lucrătorul e necăsătorit, despărțitura rămâne liberă, iar dacă este căsătorit se așează deasupra ei un „călăreț”. Despărțitura a doua poate preciza situația școlară, a treia numărul copiilor, etc. Specificări în același sens pot fi făcute tăind afară despărțitura etc.

Partea de sus, din stânga, cuprinde Nr. fișei, numele și pronumele muncitorului. În partea din dreapta se află categoria profesională, meseria și atelierul. Prin categorie profesională înțelegem apartenența lucrătorului la grupa de calificați, semicalificați și necalificați. Întrucât aceste trei grupe sunt destul de numeroase, pentru a le distinge și mai ușor, e bine ca lucrătorii calificați să fie trecuți pe fișe de o culoare, semicalificații pe o fișe de altă culoare, etc. În acest mod separarea și identificarea lor este și mai ușoară. Aceasta bineînțeles nu ne scutește de precizarea scrisă, care trebuie și ea făcută.

În partea stângă a fișei sunt cuprinse datele referitoare la pregătirea școlară, profesională, întreprinderile în care muncitorul a lucrat, angajarea și, eventual, reangajarea în fabrică. Datele privitoare la întreprinderile, în care muncitorul a lucrat, sunt tot în legătură cu pregătirea profesională. Ele pot arunca o lumină semnificativă asupra acestei pregătiri, după cum întreprinderea e cunoscută ca o întreprindere bună, exigentă sau una slabă, lipsită de exigențe.

Partea din dreapta a fișei cuprinde datele personale și civile. Jos e notată situația militară, anume situația de recrutat sau nerecrutat, contingentul, gradul și unitatea din care muncitorul face parte. Lângă rubrica pentru datele militare este o rubrică liberă pentru notarea actelor profesionale, adică No. livretului de muncitor, autoritatea care l-a liberat, etc.

Pagina opusă a fișei profesionale conține o serie de date cu privire la salariul de bază, amenzi și gratificații, câștigul în acord,

absențe, apoi accidente și diverse participări sociale. În dreptul salariului de bază e specificată și averea imobilă, locul ei și locuința.

Pe baza foii de observație, a examenului psihotehnic și medical, precum și pe baza notărilor din fișa profesională, se trece la completarea celor 6 coeficienți, în funcție de care se stabilește media generală, care este informația cea mai sintetică și cea mai de seamă, pe care se întemeiază atât salarizarea muncitorului, cât și gratificațiile, amenzile, avansările, etc.

Coeficientul psihotehnic este completat pe baza examenului psihotehnic și o parte din datele foii de observație, consemnate toate în *fișa psihologică*. Coeficientul medical este întemeiat pe foaia de sănătate, completată de către medic. Coeficientul profesional — care e cel mai important dintre toți — se întemeiază pe foaia de observație din atelier și o serie de date obiective, privitoare la pregătirea școlară și profesională, studii de specializare, salariul de bază și câștigul în acord. Coeficientul social exprimă starea civilă, greutatea familiei, participările sociale, culturale, naționale, etc. Coeficientul de vechime este în funcție de numărul anilor petrecuți în uzine, iar cel de regularitate depinde de totalul absențelor. Absențele nemotivate sunt ponderate cu trei. Insumarea acestor șase coeficienți în media generală se face după ponderarea lor în funcție de importanța pe care fiecare coeficient o are. Coeficientul profesional este înmulțit cu cel mai mare coeficient de ponderare, urmează, apoi, coeficientul psihotehnic și de regularitate, coeficientul medical și social și coeficientul de vechime.

Este cazul să mai menționăm că e în studiu transcrierea datelor din fișa profesională în fișa codificată, pe bază de perforare, adaptată mașinilor Hollerith sau Powers. În acest mod uzinele vor fi în situația să aibe în orice moment orice statistică, a tuturor muncitorilor, din orice punct de vedere, în timp de câteva minute.

Considerații finale

Este meritul lui Ford de a fi făcut dovada că interesele patronului sunt, și pot să fie, în concordanță cu acelea ale muncitorilor și invers. Un muncitor bine salarizat, bine nutrit, cu locuință confortabilă, cu puțință de distracție și siguranța zilei de mâine, muncește mult mai mult și mult mai bine decât un muncitor prost plătit, slab nutrit, cu locuință mizerabilă, fără puțință de viață socială sănătoasă și fără siguranța zilei de mâine. În consecință an-

tagonismul de clase, susținut de Marx, e legat mai mult de unele condiții extrinsece, cu caracter temporar, decât de cauze intrinsece, cu caracter permanent. El e mai mult o urmare a unor patroni cu inimă mică și minte îngustă, care nu-și văd cu adevărat interesele și mai puțin rezultatul unor condiții imanente, date în însăși natura lucrurilor și care, ca atare, nu pot fi schimbate decât prin o totală răsturnare a ordinii sociale.

E, desigur, adevărat că numărul patronilor cu inimă mică și minte îngustă, care nu văd și nu pot să vadă decât sub perspective meschine, e încă mare, foarte mare. Apariția celui alt gen de patroni nu poate fi, totuși, contestată nici ea, precum nu poate fi contestată nici înmulțirea lor și scăderea celorlalți. La fel nu pot fi contestate alte două lucruri, de o importanță cu totul deosebită, dacă nu chiar decisivă, anume intervenția Statului în favoarea muncitorilor și înlocuirea patronului prin direcția tehnică a întreprinderii, care, deși în slujba patronului, ajunge, de obicei, apărătoarea și susținătoarea muncitorilor.

Acțiunea statului a fost și este de două feluri: una de socializare a capitalului — aceasta cel puțin în cazul întreprinderilor mari — și alta de ocrotire a muncitorului. Socializarea capitalului duce la o limitare a egoismului brutal al patronilor particulari. O corectare și mai importantă a aceluiași egoism este înfăptuită prin îngrădirea efectuată prin legislația muncitorească cu caracter social, ca fixarea minimului de salariu, asistența și asigurările sociale, etc. E, poate, cazul să menționăm că raportul dintre salariul unui director general și acela al ușierului său era, la 1900, de aproximativ 1 la 40, iar azi e de aproximativ 1 la 10. Ceeace înseamnă că în mai puțin de o jumătate de secol, adică în 42 de ani, salariile mici, comparate la cele mari, au devenit de patru ori mai mari. Același lucru îl găsim și în marile întreprinderi. Chiar în măsură mai mare! E, în adevăr, bine să știm că un strungar foarte bun ajunge să câștige azi aproximativ 25.000 lei lunar, în vreme ce prim directorul tehnic al întreprinderii, în care strungarul lucrează, ia aprox. 60.000, deci cam de două ori și jumătate. Este drept că participările sale la beneficiul net îi pot aduce o creștere a salariului său dela 25—50%, dar chiar și în acest caz salariul său e doar de trei, cel mult patru ori salariul celor mai buni strungari. Ori, dată fiind pregătirea unuia și a altuia și dat fiind capitalul vărsat în această pregătire, precum și răspunderea unuia și a altuia, apoi stabilitatea lor, e înafară de orișice îndoială că munci-

torul nu se poate considera un nedreptățit. E, de altfel, cazul să menționăm că diferențele de salarii dintre muncitori și inginerii, șefii de secție și directorii tehnici, existente în Rusia Sovietică, au fost mult mai mari decât cele din țara noastră sau alte țări, zise burgheze. Ceeace însemnează că democratizarea, adevărata democratizare, este, cum ar spune Truslow Adams, în „plin marș“, indiferent de formula politică, am adăuga noi. Noi mergem cu pași vădiți spre o ridicare a standardului de viață al claselor muncitoare. Ceeace, desigur, nu poate decât să ne bucure.

Dar aceste fapte mai au și o altă semnificație. Averile imense nu mai sunt și nu mai pot să fie rezultatul unui salariu mare, fie el chiar de director general de mare întreprindere sau ministru. Ele pot să fie doar rezultatul unor speculații. Cel ce scrie aceste rânduri își reamintește discuția avută cu doi din conducătorii uneia din cele mai mari industrii din țara noastră, referitoare la înlocuirea capitalului prin muncă, problemă atât de desbătută în ultima vreme în Germania. El a fost fericit să constate că această idee este îmbrățișată de conducătorii tehnici ai fabricilor cu mai multă căldură decât chiar de muncitori. Ceeace desigur face onoare directorilor noștri, care se dovedesc a nu fi altelea decât primii muncitori ai uzinelor, pe care o conduc. Și mai cunoaște — cel ce scrie aceste rânduri — situația unuia dintre cei mai distinși miniștrii ai noștri, ridicat pe neașteptate la acest post de mare răspundere și care, pentru a face față protocolului, la care situația sa înaltă îl obliga, a adaptat fracul și jacheta unui prieten, deoarece leafa sa de ministru nu-i ajungea pentru cumpărarea unora noi. Atari cazuri, desigur, onorează nu numai caracterul și nobleța cu totul excepțională a omului, ci — îndrăsnim să o spunem — onorează și țara. Iată, deci, cum salariul unui ministru nu ajunge nici măcar la putința de a face față onorabilă exigențelor, pe care demnitatea le aduce, necum să mai fie sursă de avere! Sunt cunoscute, pe de altă parte, cazurile altora, care pentru speculații în cumpărarea sau vânzarea mărfurilor și acțiunilor ori pentru afaceri necinstite, ajung să realizeze peste noapte zeci de milioane¹⁾. Con-

¹⁾ Câteva cazuri de câștiguri fabuloase pe bază de speculație. Un cetățean oarecare comandă la o fabrică de hârtie un milion de saci. La o comandă atât de mare își permite să ceară fabricii o ușoară modificare la indoirea și lipirea hârtiei, care nu cerea o cheltuială deosebită. Fabrica admite acest lucru fără a pune un preț în plus. Considerând această modificare drept o invenție, cetățeanul face formele de obținere a dreptu-

trastul dintre câștigul celor mai pricepuți, promovați la posturile de cea mai mare răspundere și dintre câștigul acestor speculanți și necinstiți e pur și simplu enorm. Ceeace nu a fost de loc cazul cu raportul dintre salariile directorilor generali și muncitori sau miniștrii și oameni de serviciu. Situația e, credem, mult prea clară, pentruca să mai insistăm asupra ei. Răul se vede unde e. Stăpânim producția, dar nu stăpânim desfacerea și administrația.

Desigur, nu e în intenția noastră să lămurim ordinea socială. Obiectul acestui modest studiu e doar un aspect din ordinea în fabrică. Ceeace dorim, însă, să reținem din puțina discuție de mai sus, este faptul că evoluția raporturilor dintre salariile mari și mici e de așa natură, încât calea spre o înfrățire între conducători și conduși, director și muncitor, este deschisă. Este, deaceea, în interesul fabricii, precum și în acela al comunității și al Statului, ca aceste lucruri să fie cât mai deplin lămurite, iar calea apucată să fie menținută și continuată. Întreprinderea va deveni, astfel, din simplă „societate pe acțiuni“, cum a început să fie, o „comunitate adevărată“, de muncitori cu diverse pregătiri și năspunderi, salarizați după merit și dreptate, cu interese corelate în mod organic.

Ca psiholog mai trebuie, totuși, să adaug că simpla nivelare de salarii, precum și asigurarea salariilor satisfăcătoare, etc. nu ajunge. Omul nu e numai trebuință de hrană mai bună, confort, amuzament, ci și amor propriu și dorință de demnitate și justiție. Un miliardar american spunea că el ar renunța cu multă plăcere la mi-

rilor de patent asupra ei. Odată patentul câștigat, se prezintă la comisia de maximalizare a prețurilor și obține un preț mult mai mare decât prețul acelorași saci fără respectiva „invenție“. Cu ajutorul unei reclame intense vinde în scurt timp milionul de saci, plus încă altele, realizând un beneficiu de mai multe zeci de milioane.

S'a făcut și se face un control al averilor miniștrilor, iar în caz de denunț și al funcționarilor publici. Dece nu s'ar face un control al tuturor averilor imense, făcute peste noapte de oricare cetățean, indiferent că e sau nu funcționar? Un cetățean oarecare a câștigat sute de milioane din industria lămpilor de buzunar, un altul din dosirea ceaiului sau cafelei, al treilea din comerțul pieilor, etc. Atari câștiguri nu sunt numai lipsite de orice moralitate și justiție, dar sunt și un motiv de permanentă revoltă pentru imensitatea restului de cetățeni, dela omul de serviciu până la ministru sau director de mare industrie, care câștigă doar atât ca să facă față exigențelor. Opera uriașă făcută de Germania în direcția înlocuirii capitalului cu munca și legarea monetei de unitatea de muncă, nu de aur, va trebui să o considerăm cu cât mai multă urgență și cu cât mai multă seriozitate.

liardele sale, cu condiția numai ca să renunțe și ceilalți, față de care el nu vrea să se lase mai pe jos. Miliardele sale nu erau, deci, un scop în ele înșile, ci doar un mijloc de validitate a priceperii și o satisfacție a amorului propriu, legat de această pricepere. Același lucru poate fi spus, în alt sens desigur, și despre muncitori. Ei natural, doresc, salarii mari, dar mai doresc, cel puțin în egală măsură, și salarii *juste*, după meritul fiecăruia și nu după criteriile streine de acest merit. Conducătorii uzinelor știu prea bine cum acest lucru, al salariilor *juste*, e aproape mai important decât celalalt, al salariilor mari. În adevăr nemulțumirile, și în consecință, boicotările lucrului, provocate de greșelile unei salarizări subiective și nedrepte, sunt mai mici, dar incomparabil mai multe decât nemulțumirile, provocate de o salarizare mică. Efectul lor rău pentru liniștea și armonia din uzină, e, deaceea, mai mare. Așezarea salarizării pe criterii *juste* și obiective, streine de orice putință de părtinire pătimasă a vreunei persoane, e, deaceea, primul și probabil cel mai important mijloc de așezare și întărire a ordinii și armoniei în uzină. Incercările noastre au fost făcute, așa cum am văzut, tocmai în vederea acestui țel suprem.

Salariile satisfăcătoare și *juste* reprezintă, desigur, *temelia* pe care ordinea și armonia uzinei, sau — mai bine zis — comunitatea sufletească a uzinei trebuie clădită. Odată această *temelie* pusă, trebuie însă să procedăm mai departe la ridicarea și definitivarea clădirii. În acest scop conducerea uzinei trebuie să meargă mai departe și să considere problema locuințelor muncitorești, problema asistenței și asigurării, eventual chiar problema cointeresării, apoi, desigur, problema întrebuințării timpului liber și cea a distracțiilor, menite să umplă acest timp liber.

Și mai trebuie încă ceva, anume cât mai multă umanitate în relațiile cu cei conduși și subordonați. Un distins cercetător dela Fundațiunea Carnegie a avut ingenioasa idee de a se adresa la 1500 ingineri americani, cu maximum de performanță și succes, rugându-i să răspundă la următoarea întrebare: „Care sunt calitățile esențiale care fac un bun inginer, cu succes în carieră“? O interpretare statistică a răspunsurilor arată că 41% consideră calitatea majoră caracterul, 17,50% judecata, 14,50% capacitatea, eficiența, 14% înțelegerea naturii umane și 13% cunoștințele tehnice. „Acești ingineri, — spune un distins profesor dela Politehnica din Cambridge, Massachusetts, F. A. Magouin (3) — consideră, deci, 87% din abilitatea lor ca fiind bazată pe calități, care

nu se învață la cursurile dela politehnică“. Dar majoritatea acestor calități, care nu se învață în școală, mai sunt, în același timp, calități de caracter și înțelegere a firii umane, cu alte cuvinte calități referitoare la relațiile cu celelalte ființe umane, cu care inginerul vine în contact și are atribuția de a le conduce. Aceste calități de a trata cu oamenii, anume de *a trata oamenii ca oameni*, sunt chiar calitățile celea mai importante, care explică 55% din succesul unui inginer în viață.

Dar relațiile din fabrică nu sunt numai relații dintre inginer și muncitor, ci relații dintre ingineri și ingineri, ingineri și șefi de secție, directori, apoi ingineri și maiștrii, maiștrii și lucrători și așa mai departe. Ele trebuiesc așezate toate pe aceeași temelie de reciprocitate de interese și umanitate.

Pentru aceasta însă cunoașterea individualității fiecăruia este una din condițiile de bază. Mijloacele propuse în acest studiu sunt desemnate să ajute această cunoaștere.

BIBLIOGRAFIE

1. BARIDON, F. E. and LOOMIS, E. H.: *Personnel Problems*. McGraw-Hill Book Co. N. Y. and London. 1931.
2. DUTTON, H. P.: *Business Organisation and Management*. McGraw-Hill Book Co. N. Y. and London. 1937.
3. GOW, CH. R.: *Foundations for Human Engineering*. Macmillan. N. Y. 1930.
4. MĂRGINEANU, N.: Selecția profesională în marea industrie. *Rev. de Psihol.* 1941, 4, 221—237.
5. MĂRGINEANU, N.: Distribuția profesională în marea industrie. *Idem.*
6. MOEDE, W.: *Arbeitstechnik*. Enke. Stuttgart. 1935.
7. MOORE and HARTMANN: *Readings in Industrial Psychology*. Appleton-Century Co. N. Y. and London. 1931.
8. RIEDEL, J.: *Arbeitskunde*. B. G. Teubner. Leipzig. 1925.
9. ROSENSTEIN, J. L.: *Psychology of Human Relations for Executives*. McGraw-Hill Book Co. N. Y. and London. 1936.
10. SACHSEBERG, E.: *Grundlagen der Fabrikorganisation*. Springer. Berlin. 1922.
11. ȘEFĂNESCU-GOANGA, ROȘCA, CUPCEA: *Instabilitatea emotivă*. Inst. de Psihologie al Universității din Cluj. 1935.
12. STRONG, E. K.: *Psychological Aspects of Business*. McGraw-Hill Co. N. Y. and London. 1938.
13. TEAD, O. and METCALF, H. C.: *Personnel Administration*. McGraw-Hill Book Co. New-York and London. 1933.
14. WATKINS, G. S. and DOOD, P. A.: *The Management of Labor Relations*. McGraw-Hill Book Co. 1938.
15. VITELES, M.: *Industrial Psychology*. W. W. Norton. N. Y. 1932.

MĂSURAREA IMPULSURILOR PRIMARE

de Alexandru Roșca

1. *Instinct, propensiune, impuls*

Organismul uman, ca și cel animal, vine înzestrat dela natură cu un mănunchiu de trebuințe și cu anumite modalități de reacțiune, care duc la satisfacerea acestor trebuințe. Astfel un copil mic la care s'a deșteptat trebuința de hrană, va deveni agitat, va face o mulțime de mișcări, va plânge, etc., până ce i se va da hrana adecvată, de ex. sânul mamei, iar odată hrana obținută vor intra în acțiune alte mișcări caracteristice de consumare, de ex. suptul, care va duce la satisfacerea trebuinței, la liniștirea organismului, la restabilirea echilibrului. Deasemenea când organismul se găsește într'o situație periculoasă care-i poate amenința existența, naște trebuința de siguranță, de a scăpa, care mobilizează energia organismului și-i pune în acțiune mișcările native de protecție. Un astfel de act neînvățat, pus în funcțiune de către-o trebuință, se numește instinct. Un instinct presupune, așa dar, o trebuință primară și un mecanism nativ de satisfacere a acestei trebuințe, care mecanism constă dintr'un act de percepere și dintr'un complex de mișcări. De ex. capacitatea nativă a viespelui de a construi cuibul, implică o abilitate nativă de a percepe situația, precum și abilitatea nativă de a executa construcția sub orientarea percepției. Concomitent cu reacțiunea instinctivă organismul trăește și o emoție specifică. Astfel în legătură cu reacțiunile defensive individul trăește emoția de frică, în legătură cu reacțiunile de atac, emoția de mânie, etc. McDougall, autorul cel mai competent în acest domeniu, definește instinctul în felul următor: este o dispoziție psihofizică înăscută, care determină pe posesorul său să perceapă și să dea atenție unei anumite clase de obiecte, să trăiască o excitație

emoțională de o calitate particulară în legătură cu perceperea acestor obiecte, și să acționeze față de ele într'un fel particular sau, cel puțin, să trăiască un impuls pentru o astfel de acțiune (6, p. 25).

Unii autori, având în vedere felul de manifestare al instinctelor la insecte — mișcări stereotipe, foarte puțin modificabile — au negat prezența instinctelor la om, la care se întâlnesc abia urme vagi de astfel de mișcări. Alții în schimb, printre care și McDougall, considerând ca trăsătură esențială a instinctului nu sistemul de mișcări sau mecanismul perceptiv-executiv, ci înclinarea nativă spre atingerea anumitor scopuri, au constatat că nici omul nu este lipsit de instincte. Pentru a înlătura confuziile și neînțelegerile la care a dus termenul de instinct, McDougall utilizează, în lucrările sale mai recente, când e vorba de om și de mamiferele superioare, termenul de „nativ propensity“, pe care noi l-am tradus cu „propensiune nativă“¹⁾ și rezervă termenul de instinct pentru reacțiunile native ale animalelor inferioare, îndeosebi ale insectelor. Reacțiunile acestor animale sunt mai specializate, în timp ce propensiunile native ale omului sunt mai puțin specializate. Diferența e numai de grad.

Când o propensiune, care există sub formă latentă, intră în acțiune, noi trăim un efort, un *impuls* de a realiza cutare lucru.

La animalele inferioare și mai ales la insecte, instinctele sunt foarte puțin modificabile; fiecare instinct posedă un mecanism perceptiv-executiv bine definit și care formează o strânsă unitate cu tendința spre realizarea scopului. În schimb la om instinctele, pe care le vom numi propensiuni, sunt foarte modificabile. Dintre cele trei aspecte ale instinctului (sau propensiunii) — aspectul perceptiv, aspectul emotiv și aspectul conativ (acțiunea sau impulsul spre acțiune) — îndeosebi primul și ultimul sunt supuse modificării. Să ne gândim, de ex. la propensiunea defensivă, în legătură cu care trăim emoția de frică. Situațiile care pot să deslănțue această propensiune sunt foarte limitate dela naștere. Astfel observații făcute asupra copiilor mici ne arată că la început ei se sperie de foarte puține lucruri (de ex. când aud un șgomot puternic, când își pierd suportul și alte câteva). În urma experiențelor pro-

¹⁾ Propensiune înseamnă înclinare, pornire. Intrucât în limba română înclinarea are și înțeles de aptitudine sau chiar de interes, preferăm termenul de propensiune, care este un termen latin și are avantajul că fiind relativ nou în limba noastră, îi putem preciza dela început înțelesul.

prii sau a influențelor sociale copilul ajunge însă cu timpul să-i fie frică de o mulțime de lucruri sau situațiuni, care înainte îi erau indiferente sau chiar îl atrăgeau (de ex. câine, broască, șarpe, etc.). Dar nu numai pe latura perceptivă, ci și pe latura executivă instinctele, mai ales la om, sunt foarte modificabile. Să ne gândim numai la fazele prin care au trecut, în decursul dezvoltării civilizației, mișcărilor prin care omul își satisface trebuința de hrană. Câtă deosebire între simpla apucare și ducere la gură a hranei pe care o întâlnim la omul primitiv, și la întregul ceremonial dela banchetele din așa zisa „lume mare“. Aspectul care rămâne mai statornic într-o reacțiune instinctivă este aspectul emotiv, care se leagă de mișcările viscerale ce au loc în organism cu ocazia reacțiunii instinctive. Totuși nu trebuie să credem că și acest aspect este cu totul ferit de modificări așa cum crede McDougall. Nu este, de ex., aceeași emoția de frică pe care ni-o cauzează mănuierea unui obiect tăios sau ascuțit, cu care ne putem răni, și frica pe care ni-o poate cauza același obiect când știm că este otrăvit cu o toxină mortală. Ceea ce rămâne însă constant este direcția calitativă a emoției; adică frica poate fi mai intensă sau mai puțin intensă, dar tot frică rămâne.

Printre autorii moderni adversari ai teoriei instinctului amintim pe Watson, Kuo, Bernard, ș. a., iar printre adepții acestei teorii pe McDougall, Tolman, Woodworth, ș. a. Trebuie să adăugăm că nici adversarii instinctului nu neagă cu desăvârșire prezența instinctelor la om, numai că nu recunosc decât un număr foarte restrâns de instincte la om, iar acelea care există sunt foarte modificabile în comparație cu instinctele animalelor. Pe baza observațiilor făcute asupra copiilor mici, îndeosebi în prima lună a vieții lor, Watson distinge numai trei categorii de reacțiuni emoționale primare: frica, mânia și iubirea (love). Watson subliniază că reacțiunile emotive ale copilului mic nu sunt reacțiunile emotive complicate pe care le întâlnim mai târziu la adult, dar formează totuși nucleul din care se dezvoltă toate reacțiunile emotive de mai târziu.

În schimb McDougall, ca să luăm un exemplu din cealaltă tabără, dă o listă foarte mare de propensiune (18 propensiuni). Nu vom menționa aici această listă; adăugăm numai că McDougall atrage atenția că lista de propensiuni propusă de el nu o consideră nici finală nici corectă în toate privințele; are mai degrabă un caracter aproximativ și de încercare. În ciuda acestor nesigurante McDougall scrie că este înafară de orice îndoială că astfel de propensiuni

native sunt adevăratul fundament al întregii noastre vieți mintale, că ele furnizează forțele propulsive, energiile hormice, manifeste în toate activitățile noastre, dela cele mai simple până la cele mai complexe (7, p. 98—99).

2. Metodele de măsurare a impulsurilor primare

Metodele mai importante pentru măsurarea impulsurilor primare la animale sunt: metoda obstrucției și metoda alegerii. În primul caz (metoda obstrucției) se utilizează diferite aparate care au drept caracteristică faptul că între animal, la care există activ un instinct oarecare (sexual, matern, etc.), și obiectivul spre care tinde animalul (partner sexual, progenitura, etc.), se așează un obstacol, cum ar fi o placă încărcată cu electricitate și cu care animalul a fost pus să facă cunoștință în prealabil. Dacă impulsul de care este stăpânit animalul este puternic, atunci el va trece obstrucția electrică, și o va trece cu atât mai frecvent cu cât intensitatea impulsului este mai mare. Intensitatea impulsului este reprezentată prin totalul reacțiunilor pozitive față de obstrucție (de câte ori a trecut obstacolul) într'un timp dat. Măsurarea se poate face și prin ridicarea treptată a intensității obstrucției (creșterea voltajului, în exemplul amintit) până ce animalul refuză să mai treacă obstacolul. Cealaltă metodă (a alegerii) ne dă posibilitatea să stabilim care din două sau mai multe impulsuri, stimulate concomitent, este mai puternic. În acest scop animalul este introdus într'un labirint sau alt aparat care se utilizează în acest scop, și în care are posibilitatea să aleagă dintre două sau mai multe drumuri care duc la stimulente diferite (hrană, progenitură, partner sexual, etc.). Cel mai puternic este socotit impulsul în direcția căruia animalul a reacționat pentru a-l satisface.

Intensitatea impulsurilor se mai măsoară și printr'o activitate oarecare, obișnuit printr'o activitate de învățare. Animalul este pus să învețe parcurgerea unui labirint, stimulat odată prin hrană, altădată prin partner sexual, altădată prin progenitură, etc. Timpul utilizat pentru parcurgerea labirintului, sau numărul de erori efectuate, reprezintă intensitatea impulsului. Cu cât animalul învață mai repede și cu mai puține erori, cu atât impulsul respectiv a fost mai activ.

Din cercetările întreprinse de către diferiți autori, care au utilizat șoarecele ca animal de experiență, se poate scoate concluzia

că cel mai puternic este impulsul de sete, urmând apoi, în ordine descrescândă, impulsul de hrană (foamea), impulsurile sexual și matern (acestea două fiind probabil la același nivel) și impulsul de explorare (curiozitatea).

Pentru determinarea impulsurilor primare la om procedeele utilizate sunt foarte diferite. Dat fiind că noi nu putem supune omul aceluiași obstrucțiuni și privațiuni brutale la care supunem un animal, este natural ca metodele amintite mai sus să nu le putem utiliza pentru subiecții umani; în tot cazul nu în aceleași condiții. În schimb, fiindcă omul poate să ne comunice impresiile sale, se poate face, și în realitate se face uz pe o scară foarte întinsă de chestionare pentru determinarea impulsurilor primare ale omului; fără, bine'nțeles, ca metoda chestionarului să fie singura.

Cea mai simplă (pentru că nu cere nici un instrumentar) dar nu și cea mai ușoară metodă de determinare a impulsurilor primare este *observația*. Dacă avem posibilitatea să observăm timp mai îndelungat și în situațiuni variate o persoană oarecare, putem spune dacă acea persoană este fricoasă sau curagioasă, dacă este combativă sau blândă, etc., cu alte cuvinte putem spune care este intensitatea impulsurilor sale primare, prin raportarea la alte persoane de aceeași vârstă și sex.

În fișa de observație psihologică publicată de Institutul de Psihologie al Universității din Cluj sunt trecute 7 impulsuri primare, și pentru fiecare impuls sunt date 5 grade, așa cum se vede la pag. 162. Cel care a făcut observația notează (*evaluatează*) gradul care crede că se potrivește impulsului respectiv al persoanei observate.

În instrucțiunile care însoțesc fișa de observație se precizează situațiile în care aceste impulsuri pot fi observate și felul în care trebuie să se facă evaluarea. Astfel în legătură cu sociabilitatea se spun următoarele: „Sociabilitatea se poate observa în atitudinea și raporturile persoanei observate față de mediul social în care trăește. Însemnăm cu calificativul „f. nesociabil“ o persoană care nu simte nevoia vieții de grup. Dacă dimpotrivă persoana observată caută mereu societatea, simte nevoia de a activa în grup, notăm calificativul „f. sociabil“. Acest lucru se poate observa în familie, la jocuri, etc.“.

Metodele cele mai utilizate pentru determinarea impulsurilor primare la om sunt testele și chestionarele. Deși între aceste metode sunt deosebiri evidente, autorii preferă termenul de test chiar pentru un chestionar, dacă este standardizat. Un astfel de test (sau

Felul și directiva impulsurilor

1. Combativitatea-Blândețea Este mândros sau blând?	Foarte blând	Blând	Potrivit	Agresiv	Foarte agresiv
2. Curajul-Frica. Este curajos sau fricos?	Foarte fricos	Fricos	Potrivit	Curajos	Foarte curajos
3. Orgoliul-Modestia. Este modest sau „inchipuit”?	Foarte modest	Modest	Potrivit	Increzut	Foarte increzut
4. Indărătnicia-Supunerea. Este îndărătnic sau supus?	Foarte supus	Supus	Potrivit	Indărătnic	Foarte îndărătnic
5. Erotismul. Este erotic sau nu?	Foarte puțin	Puțin	Potrivit	Mult	Foarte mult
6. Sociabilitatea. Este sociabil sau nu?	Foarte nesociabil	Nesociabil	Potrivit	Sociabil	Foarte sociabil
7. Curiozitatea. Este curios sau nu?	Foarte puțin curios	Puțin curios	Potrivit	Curios	Foarte curios

chestionar) a alcătuit Clara H. Town. Punctul de plecare al autoarei îl constituie clasificarea emoțiilor primare dată de W. McDougall. „Am selecționat”, scrie autoarea, „ca bază de studiu emoțiile socotite de către prof. McDougall ca primare: frica, desgustul, curiozitatea, mânia, afirmarea, supunerea, tandrețea, sociabilitatea și iubirea de posesiune. La acestea am adăugat umorul, fiind o calitate esențială pentru ducerea pasabilă a unei vieții”. Pentru fiecare din aceste emoții autoarea a prezentat verbal subiecților diferite situațiuni imaginare, și le-a cerut să noteze cum ar reacționa în

fața unor astfel de situațiuni. Pentru fiecare emoție a dat 10 întrebări. Astfel în legătură cu emoția de frică găsim între altele:

1. Presupune că ai fi atacat în stradă de un câine rău. Ce-ai simți și ce-ai face?
2. Presupune că ți s'ar spune că vei muri mâine de o cauză naturală. Ce-ai simți și ce-ai face?

Întrebări similare au fost formulate și pentru celelalte emoții. Pentru fiecare răspuns dat de subiect autoarea a căutat să stabilească ce emoție implică. Dacă într'un răspuns este indicată o singură emoție se dă un punct pentru această emoție; dacă sunt indicate două sau mai multe emoții, fiecare emoție primește un jumătate de punct. Dacă răspunsul pare complet intelectual și lipsit de emoție, se cotează cu minus emoția care este deșteptată obișnuit de o astfel de situație. În urma verificărilor au fost eliminate din chestionar iubirea de posesiune, pentru că s'a dovedit că situațiile utilizate n'au prezentat o suficientă valoare discriminativă, și umorul, pentru că s'a dovedit dificilă selecția materialului și gradarea răspunsurilor. În felul acesta au rămas în forma definitivă a chestionarului 8 emoții.

În aceeași revistă și în același volum a publicat și W. G. Allport principiile unui test de ascendență-submisiune. Testul a fost publicat în extenso împreună cu F. H. Allport, sub denumirea de „A-S reaction study“. Prin urmare acest test caută să măsoare nu numai tendința de dominare sau afirmare și tendința de supunere. Testul este precedat de următoarea instrucție: „Cele mai multe din aceste situațiuni reprezintă experiențele Dvoastră actuale. Răspundeți la întrebări spontan și sincer, notând răspunsul care reprezintă mai apropiat reacțiunea Dvoastră uzuală. Dacă o situație n'a fost experimentată, încercați să vă puneți într'o astfel de situație și răspundeți cum credeți că ar fi reacțiunea Dvoastră. Dacă situațiunea pare total ireală sau imposibilă, pentru a putea răspunde, puteți să o omiteți“. La cele mai multe din întrebări se dau trei posibilități de răspunsuri, dintre care subiectul alege unul. Vom menționa câteva întrebări din acest test, pe care le-am luat la întâmplare.

1. Când ți se servește într'un restaurant de cl. I, o carne tare, un pene necopt sau altă mâncare de calitate inferioară, faci reclamație?
 frecvent
- ocazional
- niciodată

2. Ai trecut strada pentru a evita să întâlnești o anumită persoană?
 frecvent
 ocazional
 niciodată
3. La tenis sau la o întrecere similară, când ai un concurent care îți este net superior la această abilitate particulară, ești în mod obișnuit
 determinat să câștigi în ciuda avantajului său
 nu prea încrezător, dar nu vrei să te dai bătut dela început
 înclinat să admiti înfrângerea dela început, sperând numai să obții o cotă prezentabilă
4. Ești într'o pădure cu un grup de persoane, și deși nu ești sigur de drum, ești probabil tot așa de orientat ca oricare din cei prezenți. Îți iai responsabilitatea să conduci grupul?
 iau complet răspunderea
 dau sugestii sau accept să impart răspunderea
 las pe altul să ia conducerea după cum crede
5. Când un vânzător într'o prăvălie îl servește pe un altul care a venit după Dta, de regulă
 îi atragi atenția asupra faptului
 aștepti liniștit, dar poate cu un aier supărat
 te duci la altă prăvălie

În manualul cu instrucții autorii indică cota ce trebuie acordată fiecărui răspuns. Cota notată cu plus indică răspunsurile care arată ascendență, iar cota notată cu minus denotă reacțiuni submisive. Unele răspunsuri nu au nici o valoare diagnostică; acestea sunt notate cu zero. Testul este etalonat separat pentru bărbați și pentru femei. Cota finală este suma algebrică a cotelor dela fiecare întrebare.

Un test similar a construit R. B. Cattell, și este dat în lucrarea sa „A guide to mental testing“. Impulsurile (sau dispozițiile, cum le numește el) cuprinse în testul său sunt următoarele: 1. afirmarea-supunerea¹⁾; 2. achiziția; 3. dispoziția gregară; 4. timiditatea; 5. curiozitatea; 6. dependența (instinctul de chemare sau apel). Autorul motivează că a ales aceste 6 dispoziții întrucât par a fi cele mai importante în orientarea profesională și în practica clinică. Pentru fiecare dispoziție sunt date 12 între-

¹⁾ Autorul atrage atenția că gruparea împreună a acestor dispoziții nu înlătură posibilitatea teoretică de a le găsi amândouă dezvoltate la același individ.

bări sau probe, iar răspunsul la fiecare întrebare poate primi una din cele trei cote care sunt date. Cattell pretinde că testul său este mai puțin direct decât al lui Allport, și cere mai puțină cooperare din partea subiectului. El numește metoda sa „Projection tests of disposition”. Cuvântul proecție are o anumită semnificație: citind o anumită întâmplare cele mai multe persoane se vor proiecta ele înșile în această întâmplare sau povestire, astfel că atunci când li se cere pe neașteptate și dintr’odată să o completeze, vor face aceasta în virtutea propriilor lor emoții. Deci întrebările sunt puse indirect, dar subiectul își proiectează în răspuns propriile sale emoții. Subiecților li se dă următoarea instrucție: „In fiecare din următoarele întrebări veți sublinia *unul* din răspunsurile date. Adeseori diferența dintre răspunsurile alternative date este mică, dar căutați să alegeți totdeauna răspunsul care vi se pare că reprezintă motivul cel mai plauzibil. Dacă o persoană, de ex. John, este descrisă, presupuneți că este de aceeași etate cu Dvoastră, dacă nu se indică altfel. Vi se dă un timp foarte limitat pentru fiecare întrebare, așa că trebuie să subliniați răspunsul *imediat*. Dacă n’ați isprăvit deja când vi se spune „gata”, trebuie să subliniați răspunsul în mod instantaneu”. Vom menționa la întâmplare, câteva întrebări din testul lui Cattell, și vom indica la fiecare întrebare citată dispoziția la care a fost grupată de către autor.

1. (Afirmare-supunere). A încerca să impunem opinia noastră altora

este uneori	{	o acțiune meritorie 1
		nepoliticos 0
		necesar 2

2. (Afirmare-supunere). Un om căruia nu-i place să fie contrazis este

de obicei	{	foarte sensibil 0
		precaut în cele ce spune 1
		încăpăținat 2

3. (Dispoziția achizitivă). Una din plăcerile cele mai vii

este	{	lupta 0
		colectarea de obiecte 2
		exercițiul fizic 1

4. (Dispoziția achizitivă). Deși John este pasionat pentru cinematograful nu-l frecventează prea des

pentru că	{	nu are cu cine merge 1
		ii displace atmosfera înăbușitoare 0
		vrea să-și economisească banii 2

5. (Dispoziția gregară). Singurătatea este bună
}	pentru nimeni 2
	ca pedeapsă 1
	pentru oricine 0

Vom trece acum la expunerea unui *chestionar de impulsuri primare*, elaborat de autorul prezentului studiu în colaborare cu D. Todoranu, în cadrele Institutului de Psihologie al Universității din Cluj. Acest chestionar cuprinde 109 întrebări, dintre care:

9	se referă la impulsul	combativ
10	" " " "	gregar
9	" " " "	defensiv
10	" " " "	achizitiv
8	" " " "	sexual
9	" " " "	de afirmare proprie
9	" " " "	supunere
9	" " " "	parental-protector
8	" " " "	de repulsiune
10	" " " "	de curiozitate (investigație)
9	" " " "	de nutriție
9	" " " "	dinamic

Total: 109 întrebări 12 impulsuri primare

Chestionarul este precedat de următoarele îndrumări ce se dau subiecților: „În rândurile care urmează sunt diferite întrebări care se referă la întâmplări și împrejurări din viața Dvoastră de toate zilele. Căutați să răspundeți sincer la toate întrebările. Observați că la fiecare întrebare sunt date cinci răspunsuri; Dvoastră alegeți numai unul, pe acela care vi se potrivește mai bine, și faceți un cerc în jurul acestui răspuns. Dvoastră răspundeți așa cum simțiți că sunteți, nu așa cum ați dori să fiți. De ex. dacă cineva se mânie foarte repede, atunci la o astfel de întrebare va răspunde făcând un cerc în jurul calificativului „foarte repede“, în felul următor:

Te mânie repede?	Foarte anevoie	Anevoie	Potrivit	Repede	Foarte repede
------------------	----------------	---------	----------	--------	---------------

Incepeți cu întrebarea Nr. 1 și răspundeți la toate întrebările până la sfârșit. Nu uitați: răspundeți sincer așa cum sunteți. Nu lăsați nici o întrebare fără răspuns.

Dăm mai jos întrebările din acest chestionar, arătând impulsul la care se grupează. Am lăsat la o parte cele cinci răspunsuri posibile, care urmează după fiecare întrebare.

Impulsul combativ

1. Dacă într'o mulțime cineva (nu știi cine) te calcă pe picioare, te mâni?
2. Dacă cineva ți-ar strica intenționat un obiect de valoare, te-ai mânia?
3. Dacă cineva ar vorbi de rău sau ar insulta pe un membru din familie sau o altă persoană la care ții, te-ai mânia?
4. Dacă ai auzi că cineva uneltește împotriva Dtale, te-ai mânia?
5. Dacă cineva ar pune în seama Dtale o serie întreagă de vorbe urite pe care nu le-ai spus sau te-ar bârbi, te-ai supăra?
6. Dacă cineva te-ar insulta în public, te-ai revolta?
7. Dacă nu-ți sunt ascultate vrerile și opiniile, te mâni?
8. Dacă cineva te contrazice mereu în conversație, te mâni?
9. Dacă un lucru relativ ușor nu-ți reușește nici după mai multe încercări, te mâni?

Impulsul gregar

10. Ți place să trăiești în societatea altora?
11. Ți place să lucrezi sau să studiezi cu alții?
12. Simți nevoia de a avea legături cu ceilalți oameni?
12. Legi prietenii ușor?
14. Ți place să iei parte la petreceri, întruniri, cluburi, etc.?
15. Ți-ar place să ai o profesiune în care să fii luni sau chiar ani întregi fără legături cu alți oameni și cu societatea?
16. Când ai o bucurie sau o durere neobișnuită, simți nevoia de a o comunica și altora?
17. Dacă din cauza unor deprinderi pe care le ai și pe care Dta nu le consideri ca rele, prietenii și cunoștii te-ar evita, ți-ai da osteneala să-ți schimbi aceste deprinderi?
18. În timpul Dtale liber ți place sau dorești societatea altora?
19. Când te afli în societatea unor oameni pe care nu i-ai cunoscut până atunci, te familiarizezi ușor cu ei?

Impulsul defensiv

20. Ți-e frică să te apuci de lucruri care cer multă răspundere?
21. Ți-e frică de furtună?
22. Ți-e frică în fața superiorilor?
23. Dacă în timpul nopții ai fi singur în casă și ai auzi șgomote misterioase, a căror cauză nu o poți lămuri, ți-ar fi frică?
24. Dacă ai face o acțiune necugetată, impulsivă, ți-ar fi frică după aceea de urmările ei?
25. Dacă ar trebui să ți se facă o operație fără să te anestezieze (amortească), ți-ar fi frică?
26. Dacă te-ai rătăci noaptea într'o pădure, ți-ar fi frică?
27. Dacă ai avea o situație nesigură și venite nesigure, ți-ar fi frică de urmări pentru viitor?
28. Ți-e frică de moarte?

Impulsul achizițiv

29. Ți place sau ți-a plăcut să faci colecții de timbre, ilustrate, opere de artă, manuscrise, cărți, etc.?
30. Simți sau ai simțit pornirea de a-ți însuși lucruri sau obiecte ce aparțineau altora?
31. Te preocupă mult gândul de a câștiga și a te îmbogăți?
32. Ești sgârcit?
33. Dacă ai pierde un obiect de valoare sau o sumă însemnată de bani te-ai necăji mult?
34. Ți place să economisești, să pui bani la o parte?
35. Ți păstrezi cu grijă lucrurile pe care le ai (haine, ghete, etc.), pentru a nu se deteriora (strica)?
36. Ai risca să participi la o expediție foarte periculoasă dar cu mari șanse de câștig?
37. Ți-ar place o profesiune în care se poate câștiga mult chiar dacă n'ai avea înclinare pentru ea?
38. Te lipsești de anumite distracții și plăceri la care ții, numai pentru a nu cheltui?

Impulsul sexual

39. Simți deseori porniri sexuale puternice?
40. Ți imaginezi sau te gândești la situații cu caracter sexual?
41. Ți plac tablourile obscene, discuții picante?
42. Simți uneori că pornirile Dtale sexuale te fac să treci peste propria Dtale voință și peste propriile Dtale convingeri?
43. Ți place să te găsești în societatea sexului opus?
44. Te năzuiești ca prin îmbrăcăminte, gesturi și fel de a fi să atragi atenția și să deștepti interesul sexului opus?
45. Ți plac scrierile (romane, poezii, nuvele, etc.) cu conținut sexual, erotic?
46. Ai fi în stare ca de dragul unei aventuri amoroase să-ți neglijezi anumite interese vitale și să treci peste cerințele datoriei?

Impulsul de afirmare proprie

47. Te bucuri când cineva te laudă?
48. Ți place să te lauzi cu legăturile Dtale sociale înalte?
49. Ții să fii conducător în asociații, societăți, cluburi, jocuri, etc.?
50. Te impresionează aprobarea și desaprobarrea celorlalți oameni?
51. Te umilesc și te turbură observațiile și admonestările superiorilor Dtale?
52. Ai obiceiul să te lauzi singur?
53. Ai simțit de multe ori dorința de a fi un om vestit, o celebritate mondială (șampion, artist, scriitor, om politic, etc.)?
54. Ții să eși în evidență în fața celorlalți oameni prin îmbrăcăminte, gesturi, vorbă, mers și fel de a fi?
55. Ți place să discuți în gura mare, să faci aprecieri, spirite, etc., spre a fi auzit de alții?

Impulsul de supunere

56. Îți place să execuți ordinele șefilor și superiorilor?
57. La jocuri, excursii, intruniri, etc. accepți ca alții să fie conducători și te supui hotărârilor luate?
58. Ești timid?
59. Ai fost și ești supus, ascultător față de părinți și profesori?
60. Ești împăcat cu ordinea socială existentă și cu normele sociale?
61. Ți-ar place o profesiune în care cea mai mare parte a timpului ar consta în executarea ordinelor și dispozițiilor altora?
62. Îți place să primești sfaturi și indemnuri când faci diferite lucrări și acțiuni?
63. Ești în general modest în îmbrăcăminte, vorbă, atitudini, etc.?
64. Dacă un superior ți-ar face observații sau te-ar dojeni, te-ai revolta?

Impulsul parental-protector

65. Dacă ai fi undeva departe de ai tăi (părinți, frați), ai simți nevoia să ai știri dela ei sau să le scrii?
66. Dacă ai vedea că un copil este maltratat de către un adult, ai simți nevoia să-i iai apărarea?
67. Dacă un copil cerșetor ți-ar cere hrană, bani, haine, etc., ai simți pornirea să-l ajuți?
68. Îți sunt dragi copiii mici?
69. Îți iubești părinții și frații?
70. Dacă ți s'ar cere o contribuție materială pentru ajutorarea copiilor nevoiași, ți-ar fi greu să refuzi?
71. Dacă ai pleca undeva departe și pentru vreme îndelungată, te-ai despărți cu greu de părinți și rude?
72. Ți-ar place o profesiune unde ai trăi mereu în mijlocul copiilor?
73. Ți-ar place să fii infirmier sau îngrijitor de bolnavi?

Impulsul de repulsiune

74. Dacă ai atinge un șarpe, o șopârlă, o broască, etc., ți-ar fi scârbă (greață) chiar dacă n'ar prezenta nici un pericol?
75. Dacă ai călători în tren, trăsură sau automobil și alături de Dta ar sta o persoană desfigurată de bube, ulcere, etc., ți-ar fi respingătoare?
76. Dacă în timp ce i-ai masa ți s'ar spune că mânânci carne de cal sau pisică, te-ai desgusta de mâncare?
77. Presupune că te-ai găsi în fața unei persoane care vomează, ți-ar fi scârbă?
78. Dacă ar trebui să citești dintr'o carte trecută prin mai multe mâni, soioasă, murdară, ți-ar fi respingătoare cartea, ți-ar fi greață?
79. Dacă te-ai găsi la masă cu o persoană care mânâncă lacom și foarte șgomotos, ai simți repulsiune față de acea persoană și a felului ei de a mânca?
80. Ești desgustat când cineva povestește întâmplări sau scene cu caracter vulgar, scabros, repulsiv?
81. Dacă ai fi silit să dormi într'un pat murdar, ți-ar fi scârbă?

Impulsul de curiozitate

82. Dacă factorul poștal ți-ar aduce o telegramă, ai fi curios de conținutul ei?
83. În ajunul unei alegeri, întreceri, curse, etc., ești curios care va fi rezultatul?
84. Dacă ai vedea pe masa unui prieten o scrisoare deschisă și dacă nu te-ar vedea nimeni, ai fi împins de curiozitate să o citești?
85. Dacă ai auzi că în apropierea locuinței D-tale se găsește clubul unei asociații secrete, ai fi curios să știi ce se petrece acolo?
86. Dacă cineva ți-ar povesti sau ai citi despre o țară cu peisaje și moravuri cu totul neobișnuite, ai fi curios să o cunoști?
87. Trecând pe lângă un grup de persoane și auzind că vorbesc despre D-ta, ai fi curios să știi ce vorbesc?
88. Dacă cineva ar veni la D-ta să-ți vorbească despre viața privată a unor vecini (scandaluri, certuri, etc.), ai fi curios să-l ascuți?
89. Ești curios să știi rezultatul unui examen pe care l-ai dat, înainte de publicarea rezultatului?
90. Dacă pe stradă ai observa la o distanță oarecare multă lume adunată, înconjurată de câțiva soldați și polițiști, ai fi curios să știi ce s'a întâmplat?
91. Noutățile, științele, descoperirile îți deșteaptă curiozitatea?

BCU Cluj / *Impulsul de nutriție* Library Cluj

92. În general, mănânci mult?
93. Crezi că ai rezista multă vreme fără mâncare?
94. Te preocupă gândul mâncărilor și a felului lor?
95. Ții să ai totdeauna la masă mâncări copioase, bogate?
96. Crezi că ai putea rezista multă vreme la sete?
97. Ești cumpătat în mâncare?
98. Simți nevoia de a respira aer curat și a te plimba în aer liber?
99. Te supără aerul închis din sălile de adunări, cluburi, restaurante?
100. Dai mare importanță mâncării în viață?

Impulsul dinamic

101. Simți nevoia de a face exerciții, mișcări, plimbări, etc.?
102. Iți plac sporturile?
103. Faci deseori excursii, plimbări de lungă durată?
104. Ești repede, vioiu în mișcările și acțiunile pe care le faci?
105. Eviți deplasările și-ți place să stai acasă?
106. Ți-ar place o ocupațiune sau profesiune în care ar trebui să faci mișcare multă?
107. Iți vine să miști, să nu poți sta locului când trebuie să stai liniștit?
108. De obicei vorbești mult?
109. În vacanță și în timpul liber, simți nevoia de a face ceva numai pentru a nu sta inactiv?

Etățile pentru care a fost etalonat acest chestionar și deci la care poate fi aplicat, variază dela 14 ani împliniți la 24 ani împliniți. Gradul de pregătire școlară cerut este minimum 4 clase primare. Chestionarul poate fi aplicat și celor cu un număr mai mic de clase și analfabeților, dar în acest caz aplicarea are un caracter de interogare, experimentatorul trebuind să noteze el însuși răspunsurile subiectului și să-i explice termenii pe care nu-i înțelege.

După ce chestionarul a fost aplicat se procedează la aprecierea răspunsurilor. Răspunsul din extrema stânga (a se vedea exemplul din îndrumările care precedă chestionarul) primește un punct, următorul primește două puncte . . . iar ultimul din extrema dreaptă cinci puncte. Se face totalul punctelor obținute pentru fiecare impuls, iar acest total îl raportăm la etalon, pentru a vedea dacă răspunsul respectiv este peste sau sub normă și cu cât. Chestionarul este etalonat pe decile și pentru fiecare sex în parte¹⁾.

Vom trece acum la expunerea câtorva teste mai importante, căci metodele descrise mai sus deși sunt numite uneori teste — pentru că sunt standardizate și oferă posibilitatea unei exprimări cantitative, numerice a impulsurilor — în realitate sunt mai degrabă chestionare, căci constau din întrebări adresate subiectului și sunt, în bună parte, în funcțiune de voința subiectului de a răspunde sincer și de puțința sa de a se cunoaște și evalua. Testul nu este o întrebare asupra unei situațiuni, ci este el însuși o situație în fața căreia subiectul este pus și la care trebuie să reacționeze. Deci nu-l întrebăm pe subiect ce-ai face în situația cutare, care e de natură să provoace frica, mânia, etc., ci construim o situație care provoacă aceste emoții și înregistrăm răspunsurile subiectului la aceste situații.

Printre primele teste elaborate cu scopul de a măsura intensitatea impulsurilor primare, amintim testul de asociație a lui H. T. Moore. Acest test este următorul: Subiectului i se dau ca stimulente diferite cuvinte care sugerează puternic o situație emoțională, iar el trebuie să reacționeze cu primul verb care-i vine în minte. În acest test se presupune că reacțiunea subiectului este în funcție de frecvența sau intensitatea cu care a trăit emoția respectivă. Astfel dacă se dă un cuvânt stimulent ce denotă combativitate, ca „inamic“, „insultă“ sau „atac“, un subiect care este dela natură foarte

¹⁾ Acest chestionar de impulsuri primare se poate procura dela Institutul de Psihologie al Univ. din Cluj la Sibiu.

combativ va reacționa cu o viteză considerabilă și cu un verb care va indica resentiment sau atac. Dacă stimulentele face apel la tendința de afirmare, cum ar fi cuvintele „carieră“, „succes“ sau „realizare“, o persoană cu o puternică tendință de afirmare va reacționa rapid și prin expresii ca „efort“, „luptă“, etc. Procedeu utilizat de Moore este următorul: se dau 20 cuvinte neutrale, de excreion, scaun, etc., și se cere subiectului să răspundă cu un verb care să exprime reacțiunea sa personală față de aceste obiecte. Timpul mediu pentru aceste 20 răspunsuri reprezintă timpul său normal de reacțiune. La acesta se raportează timpul de reacțiune la cuvintele semnificative. Inafară de timpul de reacțiune se ține seamă și de cuvântul cu care a răspuns subiectul.

Un an mai târziu (1917) Moore publică un alt articol în care elaborează câteva teste pentru determinarea mâniei, fricii, interesului sexual, repulsiunii și genei în fața altora. Principiul acestor teste este următorul: subiectului i se dă să facă diferite multiplicări mintale (să înmulțească cu 4, 6, 7, 8 și 9 diferite numere ce variază între 64 și 99). Diferitele combinații de numere au fost făcute cât mai apropiate posibil ca greutate. Multiplicarea a fost dată spre efectuare în condițiuni turburătoare, dintre care unele de natură să provoace mânia, altele frica, etc. Cu cât timpul utilizat pentru efectuarea multiplicărilor în condiții turburătoare este mai mare, cu atât emoția respectivă se presupune că a fost mai puternică. Intrucât aceste situațiuni nu numai că provoacă emoția respectivă, dar pot acționa și distractiv, și să încetineze, deci, operația mintală prin însăși prezența lor, Moore n'a comparat timpul utilizat în condiții turburătoare cu timpul utilizat în condiții normale de lucru, ci cu timpul mediu pentru totalitatea situațiilor distractive.

Pentru a măsura mânia Moore a utilizat ca stimulente: 1. o acuzație injustă (i se arată o scrisoare în care este acuzat de o acțiune neonestă); 2. o genă corporală cauzată de o altă persoană; 3. interferența cu activitatea altei persoane, care deasemenea calcu la cu glas tare, turburând subiectul. Pentru măsurarea fricii s'au utilizat patru stimulente: 1. frica de șerpi (subiectul a fost plasat într'o cameră întunecoasă și i s'au dat anumite referințe despre șerpi; imediat după aceasta i s'a dat proba, și în timp ce el încerca soluția i s'au așezat încet în jurul gâtului niște tuburi de cauciuc, venind în contact cu pielea la spate); 2. frica de un atac personal simulat în întuneric; 3. frica de a cade; 4. frica de un șoc electric.

Pentru măsurarea interesului (impulsului?) sexual s'au utilizat patru stimulente de același fel și anume patru fotografii de nuduri celebre („La source“ de Greuze, „Venus“ de Giorgione, și alte două picturi de Tizian reprezentând pe Venus). Subiectul a fost pus să facă operațiile de multiplicare uitându-se la aceste nuduri. Pentru măsurarea repulsiunii s'a utilizat un stimulent olfactiv (gumă rășinoasă), un stimulent vizual (o fotografie a măruntaelor unui corp omenesc) și două stimulente combinate (miros și tact). Pentru măsurarea genei (embarrasment) în fața altora subiectul a fost pus să facă operațiile de adunare într'o sală de curs plină de studenți spectatori.

Moore a mai elaborat împreună cu Gilliland diferite teste pentru măsurarea „agresivității“, prin care înțelege însușirea de a fi viguros, pozitiv, dominator. Deși această însușire astfel definită ar putea fi socotită și ca trăsătură temperamentală, vom menționa aci testele de agresivitate. Din testele elaborate de Moore și Gilliland vom aminti numai două, care ni se par mai importante.

Unul din aceste teste se bazează pe controlul ochilor (test of eye control). În alcătuirea acestui test autorii au plecat dela presupunerea că abilitatea de a menține privirea fixă este una din caracteristicile omului viguros (man of power) și că un ochiu oscilant este un semn de slăbiciune personală. Testul constă din executarea de către subiect a unor adunări mintale, în timp ce privește fix în ochii examinatorului. Subiectului i se spune să nu lase sub nici un motiv ca privirea sa să se abată dela aceea a examinatorului, întrucât orică mișcare îi afectează în mod serios rezultatul. Numărul mișcărilor oculare reprezintă cota. Un număr de 13 subiecți, fiind socotiți pe bază de evaluare ca foarte agresivi, au făcut aproape de două ori mai puține mișcări de acest fel, decât alți 13 subiecți socotiți ca foarte puțin agresivi.

Celalalt test este de distracție la frică (fear distraction test). Subiectului i se dă să facă aceleași operațiuni de adunare, dar în timp ce lucrează se așteaptă la un șoc electric, despre care a fost avertizat de către examinator. Deși i s'a spus că șocul va fi dela 75 la 220 volți, în realitate n'a fost niciodată peste 75, și a fost dat totdeauna la sfârșitul fiecărei serii de adunări, așa că n'a putut afecta rezultatul. Diferența dintre timpul utilizat în condiții normale pentru efectuarea adunărilor și timpul utilizat în condiții distractive, de frică, reprezintă cota. Subiecții din grupul agresiv

au obținut o cotă aproximativ de trei ori mai ridicată decât subiecții din grupul neagresiv.

June Downey dă deasemenea câteva teste de agresivitate, în scara sa desemnată să măsoare trăsături de voință și temperament (will-temperament test). Unul din aceste teste este *reacțiunea la contradicție*. Subiectul este pus să aleagă un plic din două. Ceva mai târziu este pus să arate care plic l-a ales, dar examinatorul îl contrazice, negând că acela este plicul pe care l-a ales. Subiectul primește o cotă ridicată dacă persistă în părerea sa și o cotă scăzută dacă se lasă ușor convins. Notăm că acest test poate fi socotit și ca test de *sugestibilitate*.

Un alt test din aceeași scară este de *rezistență la opoziție*. În timp ce subiectul își scrie numele cu ochii închiși, scrisul este împiedecat printr'un obstacol oarecare (de ex. o cutie de carton), astfel că pentru a continua scrisul se cere un efort sensibil. Obstrucția se face imediat ce creionul a fost pus în mișcare. Cota este calitativă, și se face prin raportarea la o scară.

Mai amintim și metoda *psihofiziologică* care constă în înregistrarea modificărilor care au loc în puls, respirație, etc., concomitent cu diferitele trăiri emotive. Aceste înregistrări au avantajul că nu sunt în funcțiune de bunăvoința subiectului de a răspunde sincer, și oferă o exprimare obiectivă a intensității emoțiilor, însă au neajunsul că nu ne spun nimic cu privire la natura trăirii respective. Cu alte cuvinte din examinarea hârticii chimografice pe care s'a înregistrat pulsul sau respirația noi putem evalua intensitatea, durata și variațiile unei trăiri, dar nu putem stabili ce fel de trăire a fost. Aceasta o putem stabili numai dacă știm ce situație a provocat emoția respectivă.

3. Rezultate obținute cu un chestionar de impulsuri primare

Propensiunile native, de care se leagă impulsurile și emoțiile primare, sunt aceleași la toți indivizii. O mare parte din propensiuni sau instincte sunt comune nu numai tuturor oamenilor, ci și tuturor animalelor, diferind, bine'nțele, în ceea ce privește organizarea, dar având aceeași orientare și îndeplinind aceleași funcțiuni vitale. Reacțiunile ofensive sau defensive, de ex., sunt comune tuturor animalelor pentru că fără aceste reacțiuni viața n'ar fi posibilă, organismul ar fi înfrânt de către condițiile adverse de mediu. Cât privește reacțiunile nutritive, importanța lor vitală nici nu mai trebuie demonstrată.

Dar dacă propensiunile native sunt aceleași la toți indivizii, nu însemnează că sunt deopotrivă dezvoltate la toți și că se manifestă în același fel. Dela natură indivizii diferă între ei atât în ceea ce privește intensitatea, ritmul, etc., al impulsurilor primare, cât și în ceea ce privește organizarea și ierarhia lor. Propensiunea sexuală, de ex., este prezentă la orice individ, dar nu este prezentă în același grad și deaceia nu va avea aceeași valoare dinamică pentru conduită. O propensiune nu este însă o manifestare izolată, care să rămână neinfluențată de către celelalte propensiuni și în general de întreaga personalitate. Din acest motiv chiar dacă doi indivizi au o propensiune oarecare dezvoltată în același grad, manifestarea acestei propensiuni va fi diferită, dacă ei diferă în ceea ce privește celelalte impulsuri și aspecte psihice. Astfel un individ agresiv poate trece la acte de violență sexuală, pe câtă vreme un altul, la care propensiunea sexuală prezintă același grad de dezvoltare, dar este mai fricos, mai stăpânit sau mai deliberativ, nu va trece niciodată la o infracțiune de natură sexuală.

Măsurând impulsurile primare noi putem ști, pe de o parte, care este ierarhia impulsurilor la o persoană dată, iar pe de altă parte, care este gradul de dezvoltare al fiecărui impuls în comparație cu populația generală. În capitolul anterior am expus un chestionar de impulsuri primare, elaborat în Institutul de Psihologie al Univ. din Cluj, de către autorul acestui studiu, împreună cu D. Todoranu. Acest chestionar a fost etalonat, după cum am mai amintit, pentru băieți și fete în etate dela 14 la 24 ani. Aplicând acest chestionar unei persoane date noi putem ști care este gradul de dezvoltare al fiecărui impuls, din cele 12 pentru care a fost alcătuit chestionarul. Dăm aci (Tab. I), un fragment din etalonul pentru băieți.

TABELA I.

Impulsul	Etatea	CENTILE										
		10	20	25	30	40	50	60	70	75	80	90
Combativ	14—17	21	24	25	26	27	29	31	33	34	35	37
	18—24	23	27	28	29	30	31	33	34	35	36	38
Gregar	14—24	25	28	29	30	32	34	36	38	39	40	44
	14—17	14	17	19	20	22	23	24	26	28	29	35
Defensiv	18—19	14	16	17	18	20	21	23	25	26	27	30
	20—24	13	14	15	16	19	20	23	25	26	27	30

Dacă un băiat de 16 ani obține:

la impulsul combativ 30 puncte

la impulsul gregar 31 puncte

la impulsul defensiv 42 puncte

raportând acest număr de puncte la etalon, vedem că băiatul amintit se plasează la impulsul combativ în centilul 60 (ceea ce însemnează că 60% din populație sunt inferiori lui la acest impuls, și 40% sunt egali lui sau superiori), la impulsul gregar în centilul 40 și la impulsul defensiv în centilul 100. Cu cât centilul în care se plasează este mai ridicat, cu atât impulsul respectiv este mai predominant.

Urmărind variația cu etatea (între 14 și 24 ani) a impulsurilor primare studiate am putut constata următoarele: *la băieți* impulsul combativ crește cu etatea, impulsurile gregar, sexual, parental-protector și repulsiv rămân constante, impulsurile defensiv, achizitiv, de supunere, curiozitate, nutriție și dinamic scad (în proporții diferite), iar impulsul de afirmare proprie este oscilant, fiind mai dezvoltat la 18—19, decât la etățile imediat inferioare sau imediat superioare; *la fete* impulsurile combativ, defensiv, achizitiv, de afirmare și curiozitate cresc, impulsurile de supunere, parental-protector, repulsiv și dinamic rămân constante, iar impulsurile gregar, sexual și dinamic prezintă o oarecare scădere. Concordanță între cele două sexe se observă la impulsurile parental-protector și repulsiv, care rămân constante atât la băieți cât și la fete, la impulsul combativ, care crește cu etatea la ambele sexe și la impulsul dinamic care scade la ambele sexe. Atragem atenția că atunci când spunem că impulsul cutare rămâne constant la cele două sexe, însemnează că nu variază cu etatea, dar nu însemnează că este deopotrivă de dezvoltat la cele două sexe. Pentru a vedea diferența dintre sexe la cele 12 impulsuri examinate, am alcătuit Tabela II. În coloana întâia a acestei tabele dăm impulsul examinat, în coloana a doua specificăm prin B (băieți, bărbați) și F (fete, femei), la care sex impulsul respectiv este mai dezvoltat, iar în coloana a treia dăm procentul cu cât este mai dezvoltat impulsul respectiv.

Din această tabelă se poate vedea că la băieți sunt mai dezvoltate impulsurile sexual și de afirmare proprie; iar la femei impulsurile (în ordine descrescândă): defensiv, repulsiv, parental-protector, combativ, dinamic, nutritiv, de supunere și gregar. Impulsul achizitiv este deopotrivă de dezvoltat la cele două sexe. Im-

TABELA II.

<i>Impulsul</i>	<i>Mai dezvoltat la:</i>	<i>Cu cât e mai dezvoltat</i>
Combativ	F	10,0%
Gregar	F	1,4%
Defensiv	F	36,1%
Achizitiv	egal	0,0%
Sexual	B	37,5%
Afirmare proprie	B	15,0%
Supunere	F	1,7%
Parental-protector	F	15,1%
Repulsiv	F	20,0%
Explorator (curiozitate)	F	0,8%
Nutritiv	F	1,8%
Dinamic	F	4,8%

Nr. cazurilor: 246 B și 243 F

pulsul combativ este, contrar așteptărilor, ceva mai dezvoltat la femei, însă acest impuls este puternic contrabalansat de impulsul defensiv (de care se leagă emoția de frică), deaceia femeia este mai puțin agresivă, în mod efectiv, decât bărbatul. Combativitatea sa se reduce, în mod obișnuit, la trăirea emoției de mânie. Dealtfel în chestionarul cu care am făcut examinarea, întrebările se referă în primul rând la emoția de mânie, nu la acțiuni combative efective.

BIBLIOGRAFIE

1. ALLPORT, G. W.: *A test for ascendance-submission*. J. of Ab. and Soc. Psychol. Vol. XXIII, 1928—29, p. 118—136.
2. ALLPORT, G. W. and ALLPORT, F. H.: *The A-S reaction study (test și instrucții)*. Houghton Mifflin Co. 1928.
3. CATTELL, R. B.: *A guide to mental testing*. Univ. of London Press, London, 1936.
4. DOWNEY, J.: *The will-temperament and its testing*. New York, Wordl Book Co. 1924.
5. GILLILAND, A. R.: *A revision and some results with the Moore-Gilliland aggressiveness test*. J. of Appl. Psychol. vol. X, p. 143—150.
6. McDOUGALL, W.: *An introduction to social psychology*. Methuen, London, 1931.
7. McDOUGALL, W.: *The energies of men*. C. Scribner's Sons, New York, 1933.

8. MOORE, H. T.: *A method of testing the strenght of instincts*. Am. J. of Psychol. vol. XXVII, 1916, p. 227—233.
9. MOORE, H. T.: *Laboratory tests of anger, fear and sex interest*. Am. J. of Psychol. Vol. XXVIII, 1917, p. 390—395.
10. MOORE, H. T. and GILLILAND, A. R.: *The measurement of aggressiveness*. J. of Appl. Psychol. Vol. V, 1921, p. 97—118.
11. MOOSS, F. A.: *Study of animal drives*. J. of Exp. Psychol. Vol. VII, 1924, p. 165—185.
12. TOWN, C.: *A clinical test to determine emotional trends and balances*. J. of Abn. and Soc. Psychol. Vol. XXIII, 1929, p. 488—499.
13. TSAI, C.: *The relative strenght of sex and hunger motives in the albino rat*. J. of Com. Psychol. Vol. V, 1925, p. 407—415.
14. WARNER, L. H.: *A study of sex behavior in the white rat by means of the obstruction method*. Comp. Psychol. Mon. 1927, Nr. 4.
15. WARNER, L. H.: *A study of hunger behavior in the white rat by means of obstruction method*. J. of Comp. Psychol. Vol. VIII, 1928, p. 273—299.
16. WARNER, L. H.: *A study of thirst behavoir in the white rat by means of the obstruction method*. J. of Gen. Psychol. Vol. XXXV, 1928, p. 178—192.
17. WATSON, J. B.: *Behaviorism*, Norton, Co. New York, 1930.

OFICIILE DE ORIENTARE PROFESIONALĂ DIN TRANSILVANIA

Istoric, organizare, activitate, propuneri

de Mihail Peteanu

Introducere

Psihotehnica — aplicarea pe teren practic a unora din principiile psihologiei teoretice — cuprinde mai multe probleme cum ar fi: selecția și orientarea profesională, raționalizarea muncii, raționalizarea uceniciei, a întreprinderii, accidentele de muncă, etc., precum și unele probleme din alte domenii de manifestare socială: medicină, viața juridică, etc. Desprinsă din trunchiul psihologiei teoretice care i-a dat ființă, psihotehnica a încercat să devină autonomă, să se desvolte și să meargă pe picioare proprii. În bună parte autonomia râvnită a și fost atinsă. Mărturie ne sunt roadele bogate pe care această nouă știință practică le-a dat în alte țări, ca Germania, Italia, Franța, Anglia, și mai ales America. Literatura psihologică a țărilor amintite este inepuizabilă în ceea ce privește descrierea aplicărilor și rezultatelor psihotehnice atinse.

Această mișcare pătrunde — ce-i drept, destul de târziu — și la noi fiind introdusă și susținută atât din inițiativă particulară cât și de Stat. Un studiu amănunțit asupra începuturilor și evoluției în țara noastră a psihotehnicii, ar putea fi nu numai interesant, ci și instructiv. Am avea prilejul să ne dăm seama dacă, în această chestiune, am *imitat* pur și simplu pe streini, așa cum am făcut de atâtea ori în alte domenii de activitate, sau am reușit să altoim pe realitățile noastre rezultatele experiențelor altora, în așa fel ca metodele întrebuințate să fie cât mai adecvate specificului nostru sufletesc. Un atare studiu care să cuprindă întreaga dezvoltare a psihologiei aplicate la noi, evident că nu putea fi înfățișat în puținele pagini ale unei reviste.

În cele ce urmează, ne vom mărgini să prezentăm numai una din variatele probleme psihotehnice, anume *orientarea profesională* așa cum este ea pusă și rezolvată de către Oficiile de orientare profesională din Transilvania, înființate și susținute de Ministerul Muncii, și conduse din punct de vedere științific și tehnic de către Laboratorul Psihotehnic din Sibiu.

Spre a fixa ordinea și timpul în care țara noastră ia cunoștință de rezultatele aplicărilor psihologice în domeniul muncii din străinătate, sprijinind formarea unui curent favorabil acestor idei și la noi, înainte de a expune istoricul Oficiilor de orientare profesională din Transilvania, vom arăta — foarte pe scurt — câteva din etapele mai însemnate prin care a trecut problema alegerii științifice a meseriilor în alte țări.

„Cinstea de a fi întreprins primele examene experimentale asupra tinerilor în scop profesional“ spune Fr. Baumgarten¹⁾ revine pedagogului italian *Ugo Pizzoli*. În acest scop, încă în anul 1908 el elaborează planurile și construiește câteva aparate psihologice atât de bune, încât mai târziu, laboratoarele psihotehnice germane se grăbesc să le adopte și să le reconstruiască aproape identic. Dacă Germanii, a căror spirit de inventivitate pe teren tehnic este incontestabil, întrebuințează aparatele lui Pizzoli fără să le aducă modificări prea esențiale, însemnează că acestea au fost concepute în modul cel mai ingenios posibil, întrunind toate condițiile principiilor științifice. Încercările pedagogului Pizzoli rămân deocamdată izolate, fiindcă pe acea vreme nu existau în Italia institute cu preocupări în această direcție, unde lucrările lui să se fi putut încadra și promova.

Un mai mare răsunet au găsit — dela început — ideile profesorului *Frank Parsons* din Boston, cu toate că metodele lui au fost mult mai subiective și mai lipsite de precizie de cum au fost cele elaborate de Pizzoli. Profesorul american, constatând desorientarea și lipsa de cunoștințe profesionale a absolvenților școlilor din Boston, ce doreau să îmbrățișeze diferite profesii, a încercat să le vie în ajutor, căutând, prin aplicarea unui chestionar, să le descopere dorințele și posibilitățile de lucru în domeniul meseriilor spre care voiau să se îndrepte. Pe baza impresiei formate despre fiecare subiect, în urma convorbirii cu el și a datelor obținute din

¹⁾ Fr. Baumgarten: „Les examens d'aptitude professionnelle, théorie et pratique“, Paris, Dunod, 1931, pag. 310.

chestionarul scris, Parsons arată cariera pe care, credea dânsul, că o poate urma candidatul spre ucenicie cu mai multe șanse de reușită. În acest fel, a luat ființă, la locuința profesorului Parsons din Boston, primul „Vocational Bureau“ sau Oficiu de orientare profesională din lume. Mijloacele tehnice și mai ales metodice de care dispunea Biroul lui Parsons, au fost, desigur, prea modeste, pentru a avea pretenții de *diagnostic* științific obiectiv a însușirilor psiho-fizice ale cuiva, în baza căruia să se poată face și un *prognostic* asupra desfășurării viitoare a acestor însușiri. Totuși, așa simplă și modestă cum a fost, încercarea lui Parsons a deschis ochii lumii asupra uneia din cele mai fundamentale probleme din viața individului: *alegerea profesiei*. Oficiul lui din Boston, a servit ca îndemn și exemplu, trezind un interes neașteptat pentru creații similare, nu numai în Statele Unite ale Americii, ci în toate țările lumii civilizate.

Țara care înființează primul oficiu de orientare profesională de Stat, este Belgia. Aceasta în anul 1912 crează un „Office inter-communal de l'orientation professionnelle“ la Bruxelles, pe care-l pune sub direcția psihologului A. G. Christiaens, inventator al multor aparate și metode de lucru care se aplică și azi cu deplin succes în orientarea și selecția profesională.

Celelalte țări din Europa nu rămân indiferente la acest lucru, ci rând pe rând se încadrează tot mai multe între susținătoarele ideilor și aplicărilor psihotehnice. În Germania, cele mai mult interesate în această chestiune au fost întreprinderile particulare, pentru ca mai târziu (după războiul mondial), să se introducă și să precizeze în mod oficial modul de funcționare și atribuțiile institutelor și birourilor de orientare profesională în Stat. Printre primii, citați în literatura psihologică, este *H. Heilandt*, directorul școlii atelier A. E. G., care, interesat să-și asigure recrutarea pentru școala sa, a celor mai bune elemente, întreprinde în 1917 primele examinări psihologice în acest scop. Cam în același timp, *Moede W.* — socotit ca unul din cei mai de seamă stâlpi ai psihotehnicii — întreprinde la Berlin cercetări analoage. În 1919 putem cita pe *Lipmann*, *Stolzenberg*, apoi *Rupp*, pasionați psihotehnicieni și ei, care se întrec unul pe altul în descoperirea și aplicarea metodelor psihologice în vederea stabilirii unui cât mai perfect acord între individ și profesiunea ce vrea să învețe. Numărul psihotehnicienilor formați la școlile măștrilor citați este azi trecut de câteva mii.

În Franța, inițiatorul curentului este *J. Amar*, care preocupat mai mult cu probleme de fiziologie a muncii, aplică și în examinarea psihotehnică a ucenicilor metodele sale. Acela însă, care a creat adevărată școală psihotehnică în Franța este, fără îndoială, profesorul *M. Lahy*¹⁾.

Pe Ugo Pizzoli, de care am pomenit la început, îl găsim în 1920: director la „Gabinetto di Psicotecnica del Lavoro“ din școala Corni dela Modena, fiind astfel recompensat pentru meritele lui de a fi inițiat aplicarea metodelor științifice obiective în serviciul alegerii mai ușoare a profesiunilor.

Spania, Elveția, Cehoslovacia, Ungaria, Polonia, până și îndepărtata Japonie, introduc și susțin psihotehnica, într'o măsură mai mare sau mai mică, încă înaintea noastră. Fie că o aplică la selecționarea personalului în armată, fie în viața industrială, juridică sau medicală, aceste țări reușesc să tragă foarte multe foloase practice, de care numai cei ce cunosc problema pot să-și dea seama.

* * *

În fața unor realizări atât de fructuoase, obținute în alte țări în urma aplicărilor psihotehnice, evident că nu puteam rămâne nici noi indiferenți. Inițiativa particulară și la noi cași în toate celelalte țări, o ia înaintea celei de Stat. Întreprinderile noastre industriale, prin inginerii specializați și formați în străinătate, iau cunoștință de folosul pe care examenul psihotehnic îl poate aduce în selecția ucenicilor și muncitorilor primiți în ateliere. Treptat, treptat, aceste întreprinderi au început să introducă diferite metode psihologice de selecționare — rudimentare, ce-i drept, în prima lor formă — dar care prezentau totuși un progres real față de examenele de cunoștințe de până acum. Ele asigurau intrarea în uzine a elementelor celor mai capabile și înlăturarea celor mai puțin dotați cu însușirile necesare. Din lipsă de spațiu, nu putem prezenta în studiul nostru, evoluția rapidă și stadiul de perfecționare metodică în care se găsesc laboratoarele de selecție profesională particulare din țară (U. D. R. Reșița, I. A. R. și ASTRA din Bra-

¹⁾ M. Lahy și-a dat concursul la organizarea Serviciului Psihotehnic C. F. R. din București, care funcționează din Iulie 1936, după principiile și metodele sale.

șov, Uzinele Electrice Timișoara, S. T. B. București, I. R. M. C. Moreni, etc.)¹⁾.

Din totalul de ucenici prezentați la fabricile de mai sus, acestea nu alegeau decât pe cei mai buni din capul seriei. Mai bine de jumătate din tinerii prezentați la concurs au fost și sunt și azi respinși, iar de soarta acestora întreprinderile respective nu se interesează. Afară de aceste cazuri, rămâneau fără nici o îndrumare rațională mii de ucenici din mica industrie, din pătura meseriașilor cu ateliere individuale. Față de această stare de lucruri dăunătoare majorității profesiunilor și meșteșugarilor noștri, Statul trebuia să ia măsurile cuvenite. Nu mult după ce psihotehnica pătrunde în țară prin inițiativa particulară, se sesizează și Statul de foloasele sociale, economice și naționale pe care această mișcare le poate aduce. Ministerul Muncii, prin Serviciul Pregătirii și Calificării Profesionale, dă o serie de dispozițiuni menite să încurajeze și ocrotească aplicările pe scară întinsă a metodelor psihologiei în viața noastră industrială și comercială, lucru pe care-l vom expune mai amănunțit în cele ce urmează:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Istoric

Rolul cel mai de seamă la noi în difuzarea ideilor asupra foloaselor practice morale și materiale pe care aplicațiunile psihologiei le-ar putea aduce în viața industrială și în pătura muncitoare, îl are, fără îndoială, Dl Prof. *Fl. Ștefănescu-Goangă* dela Universitatea din Cluj la Sibiu. D-sa, încă prin anii 1926—27, prin lungi și documentate memorii, sugerează Ministerului Muncii ideea înființării unor birouri științifice puse în serviciul acelor care doresc să îmbrățișeze o meserie. Inființarea unor atari instituții era cu atât mai necesară cu cât, după războiul mondial, foarte mulți tineri români — dornici de un traiu mai bun — părăsesc satul și pleacă la oraș să învețe meserii. Din cei plecați, aproape 99% nici nu se gândesc ce meserie să învețe, ci se angajau la primul patron care-i primea, indiferent dacă aveau aptitudinile necesare pentru învățarea cu folos a profesiunii respective sau nu. În felul acesta, foarte mulți, după patru, cinci luni *de probă*, uneori chiar după

¹⁾ În articolele publicate în Rev. de Psihol. Vol. IV și V, D-l Dr. N. Mărgineanu arată realizările laboratoarelor psihotehnice dela Uzinele U. D. R., I. A. R. și ASTRA.

un an și mai bine, ajungeau la concluzia că meseria la care s'au angajat nu-i pentru ei, că în loc să găsească plăcere, profesarea ei este mai mult o tortură. Și, sub diverse pretexte, aceștia părăseau patronul, pentru a se angaja la alt patron, urmând același drum ca la început: *întâmplarea*. Dar nimeni nu le putea garanta că nu se va întâmpla și aici la fel ca prima dată. După câțiva ani de privilegiu prin streini, acești tineri sfârșesc fie prin a se întoarce acasă, înfrânți și vlăguiți de puteri, fie prin a deveni meseriași mai mult cu numele, în realitate fiind niște ratați, îngroșind rândurile din pleava meșteșugarilor noștri. Dacă nu ar fi fost decât acest aspect, oarecum negativ, al problemei și Statul trebuia să se sesizeze și să caute mijloace de îndreptare.

În Mai 1927, Ministerul Muncii, înființează pe lângă catedrele de Psihologie dela Universitățile din București, Cluj, Cernăuți și Iași, câte un Laborator Psihotehnic, menit să studieze posibilitățile de aplicare pe teren a metodelor psihotehnice în domeniul orientării profesionale. Munca ce erau chemate să depună aceste laboratoare, desigur, nu era dintre cele mai ușoare. Era necesar să se studieze ce s'a făcut în alte țări în această direcție și apoi trebuiau cercetate realitățile noastre, spre a se vedea în ce măsură se pot la noi aplica aidoma metodele psihotehnice streine și în ce măsură trebuiesc modificate, ajustate, uneori chiar create metode noi, ca să se poată prinde, într'un mod cât mai adecvat, manifestările sufletești specifice ale neamului nostru. În afară de acestea, mai trebuiau studiate o serie de chestiuni legate de variabilitatea profesiunilor. Diviziunea muncii a dus la creșterea numărului meseriilor, fiecare cu cerințele ei psihofiziologice. Nu este mirare că și tinerii noștri sunt tot atât de desorientați — dacă nu mai mult — cum erau absolvenții școlilor din Boston examinați de Parsons. Chiar o țară „eminamente agricolă“ ca a noastră, a ajuns să aibă peste 500 profesii diferite. Nu mai vorbim de țările cu mari industrii cum sunt Germania, Franța, America, etc., unde numărul profesiunilor variază între 10—25.000. Studiul acestor meserii nu putea fi făcut decât în instituții speciale, dotate cu personal științific de bună calitate.

Laboratoarele psihotehnice de pe lângă institutele de psihologie ale celor patru Universități, lucrează timp de 7 ani sub conducerea directă a profesorilor dela catedrele respective. Se elaborează teste chestionare, fișe de examinare. Acestea se etalonează pe ucenici și școlari dela noi, pentru a se asigura o mai mare obiectivitate

în punerea diagnosticului psihologic al candidaților spre ucenicie.

Spre a accelera și spori lucrările în anul 1935, printr'un jurnal al Consiliului de Miniștri, se aprobă transformarea Laboratoarelor Psihotehnice din București, Cluj și Iași, în Institute Psihotehnice autonome, cu personal de specialitate sporit, care să poată face față tuturor nevoilor cerute de programul de lucru impus. Principala preocupare a Institutului Psihotehnic din Cluj, imediat după înființare, a fost întocmirea *Monografiilor profesionale*¹⁾. Până spre sfârșitul anului 1937, Institutul aleborează o primă formă de monografii pentru un număr de 100 profesii dintre cele mai importante la noi²⁾.

În momentul în care toate chestiunile metodice au fost puse la punct, Dl Prof. Fl. Ștefănescu-Goangă, Directorul Institutului Psihotehnic din Cluj, înaintează Ministerului Muncii un nou memoriu, în Iulie 1937, în care a arătat stadiul la care s'a ajuns în cadrul lucrărilor de pregătire, cerând să se aplice pe teren rezultatele obținute. Apreciind la justa valoare cele expuse în memoriu, Ministerul Muncii, prin Deciziile ministeriale Nr. 64742, 64744, 64746 și 75450/1937, înființează Oficiile de orientare profesională din Arad, Brașov, Cluj și Timișoara, (primele Oficii de orientare profesională de Stat din țara noastră), pe care le pune sub îndrumarea științifică și controlul tehnic al Institutului Psihotehnic din Cluj. Odată cu acestea, mai iau ființă și alte oficii de orientare profesională în centrele industriale mai de seamă din țară, puse sub conducerea Institutelor Psihotehnice din București și Iași, dar noi nu ne vom ocupa de activitatea acestora în articolul nostru.

În toamna anului 1938 se mai înființează încă două Oficii de orientare profesională dependente de Institutul din Cluj, anume la Sibiu și la Oradea. În felul acesta, raza de activitate a Institutului Psihotehnic din Cluj se întindea asupra celor mai însemnate centre de producție din Transilvania și Banat.

Directorii acestor Oficii de orientare profesională — tineri li-

1) Vezi, A. Roșca: „Orientarea profesională“, Rev. de Psihol., Vol. IV, Nr. 2, 1941, unde se face o expunere amănunțită și asupra acestui subiect.

2) Direcțiunea Laboratorului Psihotehnic din Sibiu a încredințat, începând cu anul 1941, pe D-nii Dr. A. Roșca, Dr. S. Cupcea și subsemnatul, să întocmească, bazați pe experiența personală câștigată cât și pe rezultatele științifice ale altor țări, o formă definitivă a unui număr de 250 monografii profesionale. Până acum au fost terminate 150 monografiile, ce urmează să fie date în curând la tipar.

centiați în psihologie ai Universității din Cluj — au la început mernirea, nu numai să facă examenul psihotehnic al ucenicilor, ci și să informeze patronii meseriași de toate categoriile, asupra rosturilor pe care le are această mișcare de psihologie aplicată la muncă. Poate că aceasta le-a fost cea mai grea sarcină la început, întrucât trebuiau să deschidă ochii lumii asupra importanței pe care o are o bună îndrumare profesională în viața de mai târziu a tinerilor. Prin conferințe ținute la Camerele de Muncă, prin articole publicate în ziarele locale, prin diverse anunțuri, s'a adus la cunoștința publică înființarea acestor instituții, invitându-se lumea interesată să se folosească de ele. Numărul mare de tineri care vin tot mai mulți să ceară sfatul psihotehnicienilor dela Oficii, este o dovadă că aceștia și-au îndeplinit dela început pe deplin datoria. Trebuie accentuat că nu s'a luat până la 1 Aprilie 1941, nici o măsură care să constrângă pe ucenici să viziteze Oficiul de orientare profesională, înainte de a se angaja la patron. Cu toate acestea, după cum vom arăta mai departe cu cifre, numărul celor care vin anual *de bună voie* să consulte specialiștii dela Oficii este aproape egal, înainte de introducerea obligativității, cu cei prezentați, după ce s'a luat această măsură legală, ceea ce înseamnă că serviciile psihotehnice prin opera de orientare profesională au fost binevenite și de mult așteptate la noi.

Situația aceasta de progres normal în domeniul aplicațiilor psihologiei practice a ținut până în toamna anului 1940. Evenimentele internaționale care s'au petrecut atunci, au dus la ciuntirea Transilvaniei de Nord și părăsirea ei de către armată și instituțiile publice. Institutul Psihotehnic se refugiază la Sibiu. Aici este evacuată și averea Oficiului de orientare profesională din Cluj, lucru care n'a putut fi realizat pentru Oficiul din Oradea, din cauza precipitației evenimentelor. Motive de ordin economic impun — în urma acestor evenimente — o reorganizare a aplicațiilor psihotehnice susținute de Stat și reducerea instituțiilor și personalului la strictul necesar pentru ca activitatea să poată fi totuși continuată cel puțin în centrele industriale mai mari din țară. Prin Decretul-Lege Nr. 3792 relativ la Organizarea și funcționarea laboratoarelor psihotehnice și Oficiilor de orientare profesională din 14 Noemvrie 1940, Institutele Psihotehnice din București, Iași și Cluj, precum și Laboratorul Psihotehnic din Cernăuți se desființează. În locul lor se înființează câte un Laborator Psihotehnic în București și Sibiu, cu aceleași atribuțiuni cași fostele Institute psi-

hotehnice, numai că se prevede o reducere simțitoare a personalului de specialitate dar se mărește în schimb raza de activitate.

Laboratorul Psihotehnic din Sibiu, are la început în subordinea sa patru Oficii de orientare profesională și anume la Arad, Brașov, Sibiu și Timișoara. Prin Decizia ministerială Nr. 97.483 din 24 Martie 1941, se trece sub îndrumarea și controlul tehnic al Laboratorului din Sibiu și Oficiul de orientare din Craiova. Această situație se menține și astăzi.

Organizare

1. *Personal.* Personalul unui Oficiu de orientare profesională se compune la noi din: un psihotehnician (doctor sau licențiat în psihologie cu practică psihotehnică și cursuri de specialitate), un medic (cu lucrări și studii în domeniul medicinei și igienei muncii), un secretar (pe cât posibil cu licența în psihologie ca să poată asista și suplini pe psihotehnician la examinări) și un camerist.

Psihotehnicianul examinează candidații spre ucenicie din punctul de vedere al însușirilor psihologice cerute de meseria pe care aceștia doresc s'o învețe. El are direcția și conducerea administrativă a întregului Oficiu, semnând certificatele de aptitudini ce se eliberează în mod gratuit ucenicilor.

Medicul completează activitatea psihotehnicianului prin aceea că, în urma examenului medical și radiosopic făcut tinerilor, furnizează acestuia datele necesare din punct de vedere medical pentru ca certificatele ce se eliberează să fie cât mai conforme cu însușirile psiho-fiziologice prezentate de candidați.

Secretarul, pe lângă lucrări obișnuite de cancelarie, informează ucenicii și pe părinții lor asupra programului examenărilor, înregistrează și completează fișa cu datele personale, școlare și sociale ale ucenicilor și asistă pe psihotehnician la examenările colective când numărul candidaților este prea mare și nu ajunge o singură persoană care să-i poată supraveghea cum trebuie în execuția probelor ce li se dau să execute.

După cum vom arăta mai pe larg în expunerile noastre critice dela sfârșit, acest personal este suficient numai pentru un prim pas al orientării profesionale, anume, examinarea și îndrumarea tinerilor spre cea mai potrivită meserie. El este însă, mult prea redus, ca să poată întreprinde urmărirea și asistarea tinerilor ucenici în ateliere și la patronii lor.

2. *Utilajul necesar.* a) *Camere.* Pentru normala funcționare a unui oficiu de orientare profesionale sunt necesare un număr de patru, cinci camere de birou obișnuite și o cameră mai mare pentru amenajarea sălii de examinare colectivă. O cameră este ocupată de secretariat, unde se prezintă ucenicii pentru informațiuni și înregistrare, alta este rezervată biroului directorului, unde are loc chestionarea (interviewul) candidaților și examinarea lor psihologică individuală. Cabinetul medicului este instalat într-o a treia cameră, iar altă cameră este destinată arhivei științifice. Evident că un atare oficiu nu poate funcționa fără o sală de desbrăcare și așteptare. Aici pe lângă ucenici, așteaptă uneori și părinții sau patronii ucenicilor care doresc să fie mai bine lămuriți asupra viitorului copiilor sau angajaților lor. Camera cea mai mare, mai ferită de șomot și mai bine înzestrată trebuie să fie sala de examen colectiv. Fără aceasta, în orașele cu frecvență mare de ucenici, nici nu se poate face examinarea tuturor candidaților, întrucât cercetarea lor numai individuală n'ar putea avea loc, decât în timp foarte lung și cu pierderi considerabile de energie.

b) *Mobilier.* Pentru secretariat este suficient mobilierul obișnuit în orice birou public. Aici se pot instala și dulapurile cu cărți și aparate psihologice. Mobilierul cabinetului medical iarăși nu este prea deosebit de aranjamentul clasic: masă mobilă pentru examen medical, măsuță cu diverși reactivi, eprubete, etc., taburel metalic, lavabo, dulap de sticlă pentru instrumentar, etc. Camera de examen psihologic individual (biroul psihotehnicianului) și sala de examen psihologic colectiv au nevoie de mobilier special. În camera de examen individual, trebuiesc așezate diferite mese adaptate la aparatele psihologice cu dimensiunile astfel proporționate, încât să nu stânjenească execuția subiecților la aparate. Apoi, nu trebuie să lipsească masa de examen psihologic individual, astfel construită încât subiectul poate fi separat de examinator printr'un paravan de sticlă mată, după ce a primit instrucțiile de execuție la un aparat sau test individual. În felul acesta se pot crea — pentru anumite probe — situații în care candidații lucrează absolut în mod liber, nesupravegheați și nestingheriți de privirile examinatorului. Aceasta, spre a putea deduce gradul de intimidare și impresionabilitate în fața cuiva a subiecților. Desigur, că în această cameră nu trebuie să lipsească o masă de birou și scaunele pe care vor sta ucenicii și, eventual, părinții lor sau patronii. Aranjamentul acestui birou trebuie făcut cu multă grijă pentru a degaja o atmosferă fami-

liară, primitoare și caldă, care să dea încredere celor care vin să ceară sfatul într'o chestiune atât de delicată și grea ca aceea pe care este chemat s'o rezolve un consilier de orientare profesională. Ar fi prea banal să menționăm că nu atât aranjamentul aparatelor și graficelor pe pereții biroului sunt acelea care impresionează mai mult, ci, în primul rând acela care e chemat să dea sfatul: psihotehnicianul. Totuși, din practica ce avem, știm cu câtă curiozitate și interes privesc vizitatorii, cași ucenicii, aparatele din camera de examen psihologic individual, acestea dându-le mai multă siguranță, prin aspectul și finețea lor, în îndrumările ce vor primi după examinare. De aceea nu este indiferent ce fel de mobilier avem într'un astfel de birou, și cum este el aranjat.

Sala de examen psihologic colectiv reclamă deasemenea mobilier special. Mai important aici, sunt mesele cu despărțitoare care izolează pe subiecți unii de alții. Acest lucru este necesar atât pentru a nu da posibilitatea subiecților să se deranjeze și conturbe unii pe alții, cât mai ales să nu poată copia dela vecin. Deși această îngrădire într'un spațiu delimitat a candidaților ar putea produce o oarecare jenă și influență asupra rezultatelor, totuși, în mod practic, nu se poate proceda altfel, întrucât ar fi nevoie de o sală prea mare în care subiecții să poată fi așezați fiecare la câte o masă individuală și la distanțe suficiente ca să nu poată vedea ce-au lucrat unii și alții. Așa cum sunt, sălile noastre de examen colectiv îndeplinesc destul de bine condițiile științifice de examinare cerute. Ucenicii au privirea înainte spre catedră de unde examinatorul dă instrucțiile necesare bunului mers al examenului. Catedra aceasta trebuie să aibă înălțimea potrivită pentru ca psihotehnicianul să poată avea mereu sub priviri întregul grup de candidați la examen. Scaunele întrebuintate până acum sunt cele de mărime obișnuită pentru adulți. Ar fi mai potrivite, însă, dacă ele ar fi dimensionate după înălțimea ucenicilor căci ei încă nu au ajuns la înălțimea omului normal. S'ar înlătura oboseala ce se produce astfel și care influențează atât de mult performanțele.

c) *Aparate și ustensile medicale.* Sunt cele obișnuite într'un cabinet pentru examenul medical general (stetoscop, oglinzi frontale, specule nazale și auriculare, întorcătoare de pleoape, ciocane de reflexe, phlebomanometru, etc.). De importanță fundamentală pentru orientarea profesională este aparatul Roentgen, pe care numai Oficiul dela Cluj și l-a putut procura pe seama cabinetului său

medical. După refugiu, aparatul a fost instalat la Oficiul de orientare profesională din Sibiu unde funcționează și astăzi.

d) *Aparate psihologice*. Diversele funcțiuni psihologice sunt măsurate cu aparate care izolează și scot în relief însușirea respectivă. Sunt aparatele analitice cum ar fi bunăoară: pentru atenție *Atențiometrul* sistem Piorkowski; pentru dexteritatea manuală (precizia și rapiditatea mișcării), *Dexterimetrul* model Institutul de Psihologie din Cluj, *Audiometrul* construit de același Institut, pentru acuitatea auditivă, *Kinezimetrul* pentru simțul și memoria musculară, *Dinamometre* pentru forța musculară, aparatul *Heider* și *Winkeltriebmaschine* pentru gândirea tehnică. Inafară de acestea și încă altele similare, mai sunt aparate care prind dintr'odată un ansamblu de funcțiuni puse în manifestare într'o activitate oarecare. Așa avem la oficii un *Aparat de reacțiuni la culori*, apoi, (numai la unele), un așa numit *Aparat de utomatizare a mișcărilor*, care pe lângă rapiditatea, precizia și direcția mișcărilor măsoară și atenția, observația, memoria, etc. Din păcate, situațiile anormale create de starea de războiu, au împiedecat foarte mult înzestrarea Oficiilor noastre de orientare profesională cu aparate de acestea care să măsoare în mod sintetic o întreagă configurație de însușiri cerute în diversele meserii¹⁾. Suntem în așteptarea unor vremuri mai bune în care să se poată utiliza toate Oficiile și cu aparate de felul acestora, pentru ca examenul analitic făcut cu prima categorie de aparate să poată fi completat cu un examen psihologic sintetic, așa cum practica orientării profesionale o face în alte țări. Înșirarea numai a aparatelor de mai sus, (pe lângă altele mai mărunte ca: proba de greutate, înșirare de discuri, cubul lui Loewé, cronometre, etc.), denotă că Oficiile noastre de orientare profesională sunt încă destul de sărăcăcios înzestrate cu cele necesare pen-

¹⁾ D-l Dr. N. Mărgineanu, actualul Director al Laboratorului Psihotehnic din Sibiu, a elaborat și construit cu sprijinul material al Uzinelor „Astra” din Brașov, o serie de aparate menite să măsoare aptitudinile fundamentale cerute în profesiunile de strungar, lăcătuș, sudor, etc. Ca precizie și rezultate practice obținute prin întrebuințarea lor, putem afirma că ele concurează orice alt aparat strein. Am avut deosebite satisfacții, în diferitele ocazii profesionale, să lucrez cu aceste aparate; rezultatele excepțional de bune dau în special aparatul pentru strungari cât și cel pentru măsurarea aptitudinii la pilire. Descrierea acestor aparate este făcută de autorul însuși în vol. IV al Revistei de Psihologie, cât și în lucrarea D-sale: Psihotehnica în marea industrie, apărută de curând.

șru a se putea face examinări psihologice cu mai multe pretențiuni de exactitate.

e) *Teste, chestionare, fișe. Dosarul psihotehnic.* Lipsa aparatelor care să măsoare diferitele funcțiuni psihice de natură centrală este compensată prin întrebuițarea testelor și chestionarelor, care mai au un mare avantaj că pot fi aplicate dintr'odată mai multor candidați, pe câtă vreme la aparate trebuie să faci examinarea în mod individual pentru fiecare subiect. Testele care dau rezultate mai apreciable sunt cele de inteligență elaborate și editate de Institutul de Psihologie din Sibiu, apoi testul de atenție, memorie vizuală și auditivă, observație, imaginație, aptitudine tehnică, matematică, etc. toate publicate de către suspomenitul Institut. În domeniul emotiv-activ unde nu se prea poate opera cu teste, se aplică diverse chestionare (de introversiune-extroversiune, de instabilitate emotivă, de interese, etc.). Cu ocazia examenului individual se urmăresc anumite însușiri și aspecte de comportare care scapă testelor și chestionarelor și care pot fi totuși sesizate pe bază de *observație* dirijată. Însemnările asupra conduitei candidaților se fac într'o fișă de „observație a comportamentului în timpul examinării”. Rezultatul examenului este trecut pentru toate funcțiunile în fișa psihologică, care alături de fișa cu datele personale, școlare și sociale — de care am amintit — și de fișa medicală și control, constituie conținutul *dosarului psihotehnic*, completat pentru fiecare subiect în parte. În acest dosar se pun și testele, chestionarele și materialul aplicat subiectului spre a servi drept documentare pentru viitor.

Dacă din punctul de vedere al înzestrării cu aparate am spus că mai este încă nevoie de serioase completări, din punctul de vedere al înzestrării cu teste și material științific necesar examinărilor psihotehnice, Ministerul Muncii a dat tot sprijinul cuvenit, astfel că în această privință Oficiile de orientare profesională nu au avut cu nimic de suferit.

3. *Tehnica examinării.* Toți tinerii între 14—18 ani, înainte de a încheia contractul cu patronul la care vor să se angajeze, se prezintă mai întâiu la secretariatul oficiului unde sunt înregistrați, luându-li-se toate datele în legătură cu situația lor personală, școlară, socială și economică. Cu această ocazie, ei precizează meseria sau meșteșugurile spre care se simt atrași și pe care cred că le-ar putea învăța ușor și cu trageră de inimă. Totodată, subiecții mai sunt întrebați care sunt profesiunile ne dorite de dânsii și în care,

dacă le-ar profesa, s'ar simți foarte rău, lucrând fără interes și fără plăcere. În acest prim contact cu ucenicii, am avut nenumărate ocazii să constatăm că foarte mulți dintre ei sunt prea puțin lămurii asupra motivelor care i-au determinat să îmbrățișeze o carieră în loc de alta¹⁾. Cei mai mulți — în special aceia din medii rurale — vin la Oficiu după ce și-au găsit patron și afirmă că le place meseria respectivă mai mult de teamă să nu fie contraindicați și siliți să-și caute alt patron. Dela început, ucenicii trebuiesc lămurii că oficiul nu este pus în calea lor ca o piedecă, ci ca un organ menit să le deschidă mintea și să le arate avantajele și greutățile ce vor avea în cariera ce doresc să îmbrățișeze.

Examenul psihologic individual. Cu dosarul psihotehnic completat la secretariat, fiecare candidat trece în camera de examen individual. Aici, psihotehnicianul ia cunoștință, din datele dosarului, de profesiunea pe care candidatul vrea s'o învețe și de posibilitățile materiale pe care acesta le are în învățarea meseriei. Din discuția cu subiectul, psihotehnicianul caută să se documenteze mai amănunțit asupra motivelor și intereselor care l-au determinat pe acesta în alegerea profesiunii pentru care vrea să fie examinat. Totodată, vrea să vadă dacă din punct de vedere material candidatul este asigurat sau nu timp de 3—4 ani cât durează ucenicia. Chestiunea aceasta se pune mai cu seamă pentru tinerii săraci, veniți dela sate. Față de aceștia trebuiesc luate toate măsurile de prevedere să nu ducă lipsuri în perioada de pregătire profesională.

Atitudinea examinatorului trebuie să fie de așa natură încât să trezească dela început încrederea ucenicului. O purtare prea rigidă, prea oficială, intimidează foarte mult pe orice candidat. Trebuie întreținută o atmosferă care să facă posibilă manifestarea liberă și sinceră a subiectului. Nu se va începe niciodată examenul psihologic individual înainte de a se crea raporturi care să-i asigure reușita. Numai după ce s'a reușit să se „deslege limba” tânărului se procedează la examinarea lui. Pus să execute anumite probe la diverse aparate, se stabilește gradul în care sunt date anumite capacități native, funcțiuni sensoriale și cognitive cum ar fi: acuitatea cromatică, luminoasă, auditivă, tactilă, kinestezică, etc., apoi, inteligență, gândire tehnică, percepție spațială, etc. Rezulta-

¹⁾ Constatări asemănătoare face și D-1 D. Salade, Directorul Oficiului de orientare profesională din Arad, în studiul „Necesitatea pre-orientării școlare”, publicat în Revista de Psihologie din Sibiu, Vol. IV, Nr. 3, 1941.

tele acestor teste, după ce se raportează la etaloanele respective, sunt trecute în fișa psihologică a subiectului.

Lucru foarte important de reținut la un examen psihologic individual, este, că pe lângă că se obțin date precise în legătură cu aptitudinile pomenite, psihotehnicianul își poate face pe bază de observație, prețioase însemnări asupra unor aspecte psihice mai greu de sesizat în examinarea colectivă, și care scapă chiar și testelor. Se urmărește, în felul acesta, modul de comportare al persoanelor examinate: se hotărăsc repede la acțiune sau mai încet; încep acțiunea după o deliberare mintală — lucrând sistematic și cu plan — sau la întâmplare și desordonat; au precizie în mișcări, răbdare susținută sau, dimpotrivă, se lasă ușor de lucru, mai ales după câteva mișcări nereușite. Observații de această natură sunt notate pentru fiecare subiect într'o fișă specială de observație a comportamentului, de care am mai amintit. Metoda testelor este completată cu metoda observației, care făcută cum trebuie asigură prinderea unui cât mai vast domeniu din configurația persoanei. Mărginindu-ne numai la aspectul cognitiv — cum se obișnuște destul de mult la noi — însemnează să falsificăm realitatea, s'o privim cu ochi de ciclopi, dintr'o singură perspectivă și să ne scape alte manifestări din domeniul vieții emotiv-active, tot atât de importante pentru reușita în viața profesională a ucenicilor cași domeniul cognitiv.

Examenul psihologic colectiv. Are loc în sala special pregătită, de care am vorbit mai sus. Se ține de două, trei ori pe săptămână după numărul celor care se prezintă la examenul individual. Cu ocazia aceasta se aplică subiecților o serie de teste menite să măsoare anumite însușiri generale cerute de toate profesiunile: inteligență, memorie, atenție, etc. În partea a doua, după o pauză, se aplică pe grupe, anumite teste menite să reliefeze însușiri cerute în mod special numai de anumite meserii: aptitudine tehnică, aptitudinea matematică, aptitudinea la desemn, etc.

Rezultatele obținute la examenul colectiv se trec în aceeași fișă psihologică în care au fost trecute rezultatele la examenul individual. Unirea cu o linie a punctelor respective ne dau profilul psihologic al candidaților.

Examenul medical, se face pentru fiecare candidat în mod individual de către medicul Oficiului. Acesta pe lângă aceea că vrea să se convingă de starea sănătății generale prezente a copiilor, trebuie să examineze și să țină seama de anumite însușiri fiziologice și

medicale speciale cerute de fiecare meserie în parte, pentru ca să poată să dea un aviz potrivit. Așa bunăoară, un candidat declarat sănătos, dar cu o constituție pulmonară debilă, care-l predispune spre tuberculoză, nu poate îmbrățișa orice meserie, ci numai acelea care se desfășoară în aer liber, pentru a-l feri de pericolul ce l-ar putea urmări în cazul că ar fi lăsat să învețe o meserie care se exercită în ateliere închise, neigienice, și unde activitatea ca atare l-ar împiedeca să poată respira bine. (Ex. pantofar, croitor, pietrar, etc.). De asemenea unul cu picioare plate nu va fi îndrumat spre meserii care se exercită în picioare, după cum nu va fi lăsat să învețe turnătoria unul cu anumite turburări motorii ale membrilor superioare sau inferioare, sau cu o constituție debilă. Iată de ce medicul unui oficiu de orientare profesională trebuie să fie specializat în medicina muncii, să știe care sunt cerințele fiziologice și medicale cerute de fiecare meserie în parte, cunoștințe fără de care nu poate îndeplini cu succes serviciul ce i s'ar încredința, oricât ar fi de bun cunoscător al meseriei sale.

Consultul. După ce, atât psihotehnicianul cât și medicul și-au notat pe fișele respective observațiile și rezultatele examinărilor executate, fac un consult în care stabilesc acordul între datele psihologice și cele medicale și hotărăsc în comun, dacă pe baza acestor date candidatul poate fi sfătuit să urmeze meseria dorită de el sau nu. În cazul că subiectul prezintă atât din punct de vedere psihologic cât și medical însușirile în gradul cerut de profesiunea ce vrea să învețe atunci rezultatul definitiv este *pozitiv*: subiectul este lăsat să învețe această meserie. Dacă însă prezintă o lipsă totală sau parțială de aptitudini psihice și fizice, atunci subiectul primește un rezultat *negativ* pentru profesiunea dorită de el, sau cum se spune în limbaj psihotehnic candidatul este *contraindicat*. Această contraindicație (psihologică sau medicală) poate să fie *netă* adică *definitivă* (ex. un debil mintal nu poate îmbrățișa nici una din profesiunile calificate, după cum unul care suferă de daltonism nu poate fi lăsat să învețe profesiunile de watman, șofeur, mecanic de locomotivă, acar, etc.), și poate fi *relativă*, atunci când o însușire psihologică în grad mai redus poate fi compensată cu alta în grad superior, sau dacă din punct de vedere medical prezintă anumite insuficiențe care se pot corecta fie urmând un anumit tratament, fie prin respectarea unor cerințe speciale. În cazul acesta din urmă de contraindicație psihologică sau medicală relativă, subiectul este lăsat să învețe meseria aleasă de dânsul, dar i se atrage în mod se-

rios atenția asupra defectului ce prezintă și modalităților de compensare sau de înlăturare. Dacă însă, subiectul prezintă insuficiențe care să-l contraindica relativ și psihologic și medical, deodată, atunci aceasta echivalează cu o contraindicație netă, și candidatului i se eliberează rezultat *negativ* pentru meseria dorită.

În caz de contraindicație netă, psihotehnicianul și medicul caută să vadă, dacă nu cumva ucenicul în cauză, este apt pentru una din profesiunile pe care le-a declarat la secretariat, că i-ar plăcea să le învețe, dacă ar fi găsit inapt pentru cea dorită mai mult de el. Dintre acestea se alege una sau două pentru care există corespondență între cerințele profesionale și însușirile candidatului și în baza aceasta se indică subiectului meseria pe care o poate învăța cu mai mult folos. În nici un caz nu se dă numai un rezultat negativ, ci întotdeauna, în atari situații de contraindicații nete, se precizează alte profesii spre care tinerii se pot îndrepta cu încredere.

Eliberarea certificatelor de aptitudini. Ucenicilor reușiți la examenul de orientare profesională pentru meseria dorită de ei, li se eliberează imediat după consult rezultatul examenului. Ei sunt chemați individual în biroul directorului și acesta le înmânează personal certificatul de aptitudini, dând anumite îndemnuri și sfaturi pentru ca ucenicii să consulte oficiul oridecâteori în cariera lor profesională vor avea de întâmpinat unele greutăți.

Subiecților contraindicați nu li se eliberează rezultatul, după consult, ci numai a doua zi, când li se spune să vie cu părinții sau, în lipsa acestora, cu reprezentanții legali ori cu patronii. Cu această ocazie li se pune în vedere, de către directorul oficiului, motivele pentru care copiii nu au primit rezultat favorabil pentru îmbrățișarea meșteșugului dorit. Celor contraindicați relativ li se explică posibilitățile de corectare a defectelor, iar celor contraindicați net li se arată pericolul de care ar putea fi urmăriți profesând meseria respectivă, indicându-li-se alte meserii tot atât de rentabile, unde ucenicii ar lucra cu tragere de inimă și plăcere, nefiind amenințați de nimic.

Din capul locului, un consilier de orientare profesională nu trebuie să aibă imprudența în a decide hotărârea finală a părinților sau copiilor să nu învețe cutare meserie ci alta, prin aceea că ar *garanta* el reușita sau nereușita 100%. Din însăși expunerea de până aici, s'a putut vedea că am întrebuițat mereu termeni ca: „sfătuit“, „îndrumat“ și nu „garantat“. La un oficiu de orientare profesională se dau numai *sfaturi*. Și aceasta chiar atunci când psi-

hotehnicienii respectivi ar fi stăpâni pe metodele cele mai perfecte, care ar putea asigura reușita la 99% din cazuri. Nici în această situație psihologul nu trebuie să se pună pe sine garant pentru reușită sau eșec. Ar mai rămâne încă 1%, care pot fi îndrumați greșit, și atunci acești 1% vor fi aceia care vor striga mai mult împotriva psihoteiniceii, nu cei 99% care nici nu se vor sinchisi s'o apere. *Decizia finală va fi luată întotdeauna de ucenici, de părinți sau reprezentanții lor legali.* Certificatul eliberat acestor tineri cuprinde meseriile contraindicate net și pe cele *indicate* a căror profesare poate fi făcută în bune condiții, fără a creia nici o situație neplăcută lor sau societății. Contractul de ucenicie se poate încheia, cu voia patronilor, și în cazurile de contraindicații nete. Legiurile noastre actuale obligă ucenicii numai să consulte Oficiile de orientare profesională, dar nu-i obligă să se țină de sfaturile primite. Lasă astfel, la latitudinea lor sau a părinților să hotărască de soarta fiecăruia, dar îi obligă să ceară sfat și lămurire într'o chestiune complexă și grea ca această alegere a profesiei.

Activitate

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La Oficiile de orientare profesională din Transilvania s'a desfășurat o activitate care poate fi privită din trei aspecte: (1) administrativ, (2) didactic și (3) tehnic. În prima categorie s'ar cuprinde lucrările obișnuite de cancelarie menite să întrețină raportul dintre instituție și forurile superioare sau subordonate. Rolul didactic al oficiilor noastre de orientare profesională a constat în aceea că ele au inițiat pe tinerii absolvenți în psihologie în metodele și posibilitățile practice de măsurare a însușirilor psihologice. Toți aceia care doreau să îmbrățișeze cariera de psihotehnicieni, pe lângă cursurile ce trebuiau să audieze la Institutul Psihotehnic, erau datori să facă practică timp de un an pe lângă unul din Oficiile de orientare profesională, sub conducerea și îndrumarea directorului oficiului respectiv. Activitatea tehnică desfășurată în oficiile de mai sus, a constat în examinările psihologice și medicale efectuate și în îndrumarea dată candidaților spre ucenicie, în urma acestor examinări. Din motive lesne de înțeles, noi vom înfățișa în cele ce urmează, numai rezultatele obținute în acest din urmă fel de activitate, Oficiile noastre de orientare profesională având ca menire principală tocmai acest lucru.

Dela data de 1 Febr. 1938 — când începe activitatea în mod

efectiv a celor patru Oficii din Arad, Braşov, Cluj şi Timişoara, la care se adaugă la 1 Martie 1939 şi Oficiile din Oradea şi Sibiu — până la 31 Decembrie 1941, s'au prezentat la examenul psihotehnic un număr de 14.133 candidaţi spre ucenicie. Tabela I-a arată repartizarea acestei cifre pe Oficii, cât şi intervalul de timp în care au fost examinaţi subiecţii respectivi pentru fiecare Oficiu în parte.

Tabela I.

Totalul ucenicilor examinaţi până la data de 31 Dec. 1941, de către Oficiile de orientare profesională din Arad, Braşov, Cluj, Craiova, Oradea, Sibiu şi Timişoara.

Nr. crt.	Localitatea	Intervalul de timp în care s'au desfăşurat examinările	luni	Nrul celor examinaţi	%
1	Arad	1 Febr. 1938—31 Dec. 1941	47	2.295—	16,23
2	Braşov	1 Febr. 1938—31 Dec. 1941	47	2.368—	16,75
3	Cluj	1 Febr. 1938—30 Aug. 1940	31	2.524—	17,86
4	Craiova	1 Martie 1941—31 Dec. 1941	10	327—	2,32
5	Oradea	1 Martie 1939—30 Aug. 1940	18	718—	5,08
6	Sibiu	1 Martie 1939—31 Dec. 1941	34	2.013—	14,24
7	Timişoara	1 Febr. 1938—31 Dec. 1941	47	3.888—	27,51
Total				14.133—	

Tabela I arată că Oficiile de orientare profesională din raza Institutului Psihotehnic din Cluj refugiat la Sibiu şi-au înţeles dela început menirea pentru care au fost înfiinţate, păşind la realizarea practică a metodelor de lucru elaborate şi puse la punct înainte de înfiinţarea lor. Cifra de 14.133 tineri examinaţi psihotehnic şi îndrumaţi să înveţe meseriile cele mai potrivite aptitudinilor lor psihofiziologice, este dela sine grăitoare. Ea justifică îndeajuns activitatea desfăşurată în aceste instituţii ale Ministerului Muncii, dovedind că nu au fost făcute degeaba cheltuelile de înzestrare şi întreţinere a lor. Este cu atât mai lăudabilă această activitate cu cât ne gândim că până la data de 1 Aprilie 1941 examenul psihotehnic la toate Oficiile de orientare profesională din ţara noastră era facultativ. Până la această dată s'au prezentat cu toate acestea — de bună voie, ne obligaţi de nimeni — un număr de 11.573 candidaţi spre ucenicie. Aceştia numai la Oficiile din Ardeal; situaţia dela celelalte Oficii din ţară nefiindu-ne cunoscută. Lucrul acesta dove-

dește că tinerii psihologi puși să conducă aceste birouri au știut să facă cunoscut în rândul meseriașilor, ucenici, patroni și conducători de mari întreprinderi industriale și comerciale din orașele respective, rosturile pe care le are înființarea Oficiilor de orientare profesională. Faptul că se prezintă la Oficii tot mai mulți tineri spre a fi ajutați în alegerea meșteșugului potrivit, este un argument hotărâtor pentru a se arăta că în lumea noastră profesională s'a resimțit de multă vreme nevoia unor atari instituții; înainte de aceasta alegerea profesiei fiind făcută la întâmplare a dus la foarte multe neplăceri și consumare de energie, așa cum am mai pomenit în altă parte a studiului nostru. Decizia ministerială Nr. 97.483/1941, institue obligativitatea examenului de orientare profesională pentru toți tinerii care vreau să fie angajați ucenici, în orașele în care funcționează Oficii de orientare, începând cu data de 1 Aprilie 1941. În proporție anuală, numărul celor care se prezintă la examenul psihotehnic după această dată nu este cu mult mai mare decât al ucenicilor veniți de bună voie să ceară sfatul consilierului de orientare profesională. Măsura luată de Ministerul Muncii nu face decât să încadreze în formă legală o deprindere deja formată în rândul tinerilor doritori să se angajeze la patroni. Am fi în parte greșiți în afirmațiile noastre dacă am lăsa să se creadă că afluența atât de mare a candidaților spre ucenicie, înainte de a fi fost obligați legal, s'a făcut numai din propria lor inițiativă sau numai din îndemnul părinților. Intr'o măsură destul de însemnată au contribuit și patronii la sporirea numărului ucenicilor la examenul psihotehnic. Meseriașii-patroni au căutat să se folosească și ei de serviciile Oficiilor de orientare profesională. Interesați să aibă în serviciu tineri cât mai dotați, și încredințați că Oficiile de orientare le pot ușura alegerea acestor tineri, ei trimit la examenul psihotehnic pe toți ucenicii înainte de a încheia contractul cu dânsii. Natural că atari patroni nu angajează decât pe tinerii care primesc certificate favorabile pentru învățarea profesiei lor, respingând pe aceia pe care Oficiile i-au contraindicat net. În felul acesta numărul candidaților spre ucenicie a putut crește la cifra arătată mai sus.

Nu trebuie uitat faptul că începând cu anul 1939 și până azi, evenimentele au fost de așa natură încât, prin concentrarea și mobilizarea parțială sau totală a personalului de specialitate al Oficiilor de orientare profesională din raza circumscripției Laboratorului Psihotehnic din Sibiu, activitatea a trebuit să fie întreruptă cu

totul câte 6—8 luni din motivele de mai sus. Acest fapt a dus la suspendarea pe timp nelimitat a dispoziției privitoare la obligativitatea examinărilor pentru Oficiul din Timișoara, care deși foarte cercetat de ucenici, fiind cel mai important centru industrial din Banat, a suferit cel mai mult pe urma evenimentelor în curs. Dacă activitatea începută cu atâta râvnă și elan în 1938 ar fi avut norocul să se poată desfășura în condiții normale, cu siguranță că numărul examinărilor putea fi dublu față de cel realizat până acum. Laboratorul Psihotehnic din Sibiu a căutat să înlăture, pe cât posibil, aceste piedeci puse în calea tinerilor dornici să îmbrățișeze o meserie, dând dispoziții Oficiilor sale să continue examinarea ucenicilor și în cazul că unul din cei doi specialiști s'ar găsi concentrat sau mobilizat. Dacă se întâmplă să fie medicul mobilizat, îndrumarea spre meserii se face pe baza examenului psihologic, iar în cazul că este mobilizat psihologul, orientarea se face în baza examenului medical. După desconcentrarea unuia sau altuia, urmează completarea examenului în ceea ce privește aspectele încă ne măsurate. Numai dacă sunt concentrați amândoi specialiștii, Oficiul își suspendă examinările pe timpul cât aceștia sunt chemați sub armă¹⁾.

Intrucât pentru Oficiile de orientare profesională din Oradea — a cărui arhivă n'a putut fi evacuată în Sept. 1940 — și Cluj, dela care s'a adus la Sibiu numai o parte din arhiva științifică, nu avem toate datele necesare, tablourile statistice ce urmează vor cuprinde cifre referitoare numai la ucenicii examinați de Oficiile de orientare aflate actualmente în subordinea Laboratorului Psihotehnic din Sibiu, și anume Arad, Brașov, Craiova, Sibiu și Timișoara. Numărul total de ucenici examinați de aceste Oficii dela înființare până la data de 31 Decembrie 1941 este de 10.891. Tabloul II prezintă repartiția pe luni a tinerilor examinați de cele cinci Oficii de orientare profesională.

¹⁾ Lipsa medicului n'a fost deopotrivă de resimțită, în activitatea oficiilor, ca lipsa psihotehnicianului, deoarece medici puteau fi găsiți mai ușor fie la Casele de Asigurări Sociale, fie la diferitele spitale din localitate. Psihotehnicienii fiind însă prea puțini, nu pot fi nicicând supliți în lipsă și de aici destul de mari piedeci puse în desfășurarea activității. E suficient să amintim că la Timișoara psihotehnicianul lipsește dela Oficiu începând cu data de 1 Ianuarie 1941 până astăzi, îndrumarea ucenicilor făcându-se numai pe bază de examen medical, în timpul în care medicul se întâmplă să fie desconcentrat.

Tabela II.

Repartizarea pe luni a totalului de ucenici examinați de Oficiile de orientare profesională din Arad, Brașov, Craiova, Sibiu și Timișoara dela înființare până la 31 Decembrie 1941:

Localitatea	Ianuarie	Febr.	Martie	Aprilie	Maiu	Iunie	Iulie	August	Sept.	Oct.	Noemvr	Dec.	Total
Arad	141	142	169	116	224	187	53	394	196	255	252	166	2.295
Brașov	174	155	125	69	76	150	116	127	266	262	81	82	1.683 685*)
Craiova	—	—	23	30	29	37	28	2	72	58	33	15	327
Sibiu	85	96	76	117	128	135	157	232	411	276	183	117	2.013
Timișoara . .	273	326	279	202	279	290	197	236	556	585	409	256	3.888
Total	673	719	672	534	736	799	551	991	1501	1436	958	636	10.891

Tablelul de mai sus arată destul de limpede că nu avem o frecvență regulată pe luni a examinărilor în tot cursul anului. În $\frac{3}{4}$ din an, din Decembrie până în Iulie inclusiv, frecvența este mai mult sau mai puțin constantă. Un sfert de an — în lunile August, Septembrie, Octombrie și Noiembrie, — avem o afluență mare de ucenici la Oficii care culminează în luna Septembrie. E tocmai perioada de timp în care avem cele mai multe angajări de noi ucenici proveniți pe de o parte dintre absolvenții din Iunie ai școlilor primare sau gimnaziilor, iar pe de altă parte dintre elevii declarați nereușiți la diferite examene de primire în liceele militare și civile. Imbulzeala mare din Septembrie mai găsește o justificare și în faptul că în Octombrie încep școlile industriale de ucenici la care sunt obligați să urmeze toți tinerii și tinerele angajate la patroni și care țin să aibă contractele încheiate până la data când începe efectiv școala. În concluzie, se impun măsurile care să asigure cel puțin în perioada August—Noiembrie a fiecărui an, prezența la Oficii atât a medicului cât și psihotehnicianului, pentru ca să se poată face îndrumarea spre meserii în cât mai bune condiții, a unui mare număr de ucenici, în timp relativ destul de scurt. Absența lor nu e

*) Nr. 685 reprezintă tabloul ucenicilor examinați de către Oficiul de orientare profesională din Brașov în anul 1938 și care n'au putut fi repartizați pe luni din lipsa specificării pe dosarele psihotehnice a datei examenelor.

nici când atât de resimțită pentru desfășurarea programului Oficiilor, ca în acest interval August—Noemvrie.

Tabela III

Repartizarea pe sex a celor 10.891 subiecți examinați la Oficiile de orientare profesională

Localitatea	Băieți	Fete	Total
Arad	1.855	440	2.295
Brașov	1.986	382	2.368
Craiova	246	81	327
Sibiu	1.739	274	2.013
Timișoara	3.055	833	3.888
Total	8.881	2.010	10.891

Tabela III ne prezintă repartizarea pe sex a ucenicilor examinați la Oficiile noastre de orientare profesională. Procentual avem 81% băieți față de 19% fete, fapt ce dovedește că în țara noastră femeia n'a intrat în viața profesională în măsura în care o găsim în alte țări, ca de ex. Germania, Italia, etc. unde femeile s'au afirmat a fi elemente excepționale în multe ramuri de activitate profesională care la noi sunt destinate exclusiv bărbaților¹⁾. Dacă este un bine sau un rău că la noi femeia se menține mai mult în cadrul familiei și nu se avântă alături de bărbat în vârtejul profesional, este o problemă care poate fi discutată, dar pe care noi n'o putem desvolta din lipsă de spațiu.

¹⁾ Pentru a compensa lipsa brațelor de muncă într'un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat, întreprinderile noastre industriale I. A. R., ASTRA, I. R. M. C., etc., au selecționat pe bază de examen psihotehnic un număr suficient de femei din serviciul fabricii care au fost pregătite apoi în școli speciale de strungari. La selecția pe care subsemnatul am făcut-o la I. R. M. C. în Martie 1941, am putut constata cu surprindere la aparatul de coordonare pentru selecția strungarilor că femei fără absolut nici o experiență, au dovedit aptitudini care le-au plasat în quartilul superior alături de cei mai dotați bărbați. E dovadă că și femeia română se poate afirma în orice domeniu, ca și cele din alte țări. Luate statistic, în medie, femeile se plasează la noi cu câteva decile mai jos decât bărbații, așa cum a arătat și D-1 N. Mărgineanu în „Selecția profesională în marea industrie“, din Revista de Psihologie, Vol. IV, 1941.

Tabela IV.

Repartiția ucenicilor examinați după originea etnică:

Localitatea	Români	Minoritari	Total
Arad	1.002	1.293	2.295
Brașov	1.257	1.111	2.368
Craiova	323	4	327
Sibiu	987	1.026	2.013
Timișoara	1.472	2.416	3.888
Total	5.041	5.850	10.891

Tabela IV. arată în mod clar că numai la Brașov elementul românesc se găsește într'o ușoară majoritate față de cel minoritar. Craiova natural, trebuie să se prezinte cum se prezintă. Cifrele de mai sus socotim că trebuie să dea puțin de gândit forurilor superioare puse să diriguiească bunul mers al desfășurării activității noastre pe teren profesional. Opera de românilizare începută abia în ultima vreme sub guvernul D-lui Mareșal Ion Antonescu, trebuia să se fi pus imediat după războiul nostru mondial. Prea s'au dat elementelor minoritare multe drepturi, iar Românii s'au îndreptat cu odraslele lor numai spre școli, să-și-le facă funcționari și „domni“, fără să-și dea seama de mulțumirea pe care aceștia ar fi avut-o învățând mai bine meserii pentru care n'ar fi trebuit atâta cheltuială și atâta bătaie de cap. De aceea, nu e mirare că elementul minoritar se găsește în număr mai mare pe terenul profesional transilvănean, (cel puțin în mica industrie), așa cum cifrele de mai sus arată. Cele de până aici să ne fie lecție de ce nu trebuie să facem. Trebuie să năzuim și să sprijinim prin toate mijloacele formarea unei clase de muncitori români harnici, a unei burghezii sănătoase menite să facă legătura organică între pătura numeroasă a țărănimii și pătura cultă conducătoare.

Tabela V arată, după cum era și de așteptat, că în rândurile meseriașilor noștrii avem un procent foarte scăzut de persoane care să aibă câteva clase secundare. În general și aceștia se opresc la patru clase gimnaziale, căci cei care au trecut în cursul superior al liceelor urmează mai departe cariere academice sau sfârșesc prin a deveni funcționari publici sau particulari. Dintre ucenicii examinați de oficiile noastre de orientare profesională 83% au ca pregătire

Tabela V.

Pregătirea școlară a celor 10.891 ucenici examinați de către cele cinci Oficii de orientare profesională:

Localitatea	cl. primare	cl. secundare	Total
Arad	1.942	353	2.295
Brașov	2.085	303	2.368
Craiova	306	21	327
Sibiu	1.767	246	2.013
Timișoara	3.010	878	3.888
Total	9.090	1.801	10.891

școlară cursul primar — cei mai mulți 7 clase — și numai 17% au și câteva clase de gimnaziu, din care foarte puțini au ciclul complet de 4 clase. De dorit ar fi, desigur, ca acest raport să devină tocmai invers, să avem cât mai mulți meșteșugari cu gimnaziul complet la baza pregătirii lor școlare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tabela VI.

Mediul social de origină al celor 10.891 candidați spre ucenicie:

Localitatea	Sat	Oraș	Total
Arad	1.246	1.049	2.295
Brașov	1.598	770	2.368
Craiova	—	327	327
Sibiu	1.248	765	2.013
Timișoara	2.180	2.708	3.888
Total	6.272	4.619	10.891

Tabela VI arată în mod clar că și astăzi cei mai mulți meseriași la noi sunt recrutați din tineri dela sate, populația orașelor neputând acoperi decât abia 43% din nevoile cerute. Pentru țara noastră se pune astfel una dintre cele mai delicate probleme: asistența, îndrumarea și ocrotirea cât mai bună a acestor elemente recrutate din mediul rural, pentru ca adaptarea lor la noul mediu profesional să fie cât mai naturală. Să nu se ajungă ca miile de tineri care părăsesc satele pentru a se dedica unei cariere profesio-

nale, să devină niște desrădăcinați și părăsiți de soartă. Se impune înființarea de cămine de ucenici cât mai mari și mai confortabile în care să poată fi adăpostiți toți fiii de țărani angajați să învețe meserii, pe lângă elementele sărace din orașe. Aceasta cu atât mai mult cu cât sunt prea puțini acei patroni și acele întreprinderi care să se angajeze să dea întreținere totală tinerilor pe tot timpul uceniciei. Și aceia care fac acest lucru, încheie contractele de ucenicie nu pe trei ani ci pe patru, pentru ca ucenicul să-și poată plăti din munca lui depusă în anul al patrulea, cheltuielile avute de patroni cu susținerea lor. După informațiile pe care le avem din cei 6272 ucenici veniți din mediul rural, aproape 70% sunt români. Se impune o cât mai bună grijă ca acești fii de român să aibă condiții materiale bune care să le asigure învățarea meseriei cu cât mai puține privațiuni și lipsuri materiale care să le pericliteze sănătatea și viitorul lor și al neamului.

Tabela VII.

Repartizarea pe categorii de profesii a celor 10.891 ucenici examinați și îndrumați de Oficiile noastre de orientare profesională:

Localitatea	Industria metalurgică	Industria textilă	Comert	Industria pielei	Industria lemnului	Industria alimentară	Terasament construcții	Servicii personale	Arte-grafice	Profesii libere	Transporturi	Alte profesii	Total
Arad	1.043	509	123	61	149	92	91	140	73	11	2	1	2.295
Brașov	1.229	431	128	77	124	127	82	93	42	3	—	32	2.368
Craiova	139	84	11	21	16	2	1	19	23	—	—	11	327
Sibiu	715	288	237	152	145	127	134	37	45	18	26	89	2.013
Timișoara	1.202	462	274	306	179	224	159	106	86	50	4	836	3.888
Total	4.328	1.774	773	617	613	572	467	395	269	82	32	969	10.891

Vedem din tabela VII că cele mai căutate meserii sunt acelea care intră în categoria profesiunilor din industria metalurgică, după care urmează imediat industria textilă, comerțul, industria pielei, industria lemnului, etc. Lucrul acesta denotă că industria metalurgică s'a dezvoltat cel mai bine în țara noastră dovadă că avem și materialul prim necesar și materialul uman dotat, să poată face față cerințelor unei atari industrii. În industria metalurgică tinerii găsesc cele mai variate aplicații dela cel mai fin mecanic de

precizie până la robustul fierar a cărei activitate reclamă mai mult sănătate și mușchi puternici, decât cine știe ce aptitudini intelectuale speciale. Industria textilă oferă și ea, cași comerțul, plasmamente destul de rentabile, dovadă numărul mare de tineri care s'au îndreptat spre aceste cariere. Cunoscând din datele statistice anuale acest fel de distribuție, ca mai sus, Oficiile de orientare profesionale din Transilvania au căutat, pe cât le-a stat în putință, să îndrumeze spre profesiunile superioare — atât ca rentabilitate cât și ca modalitate de lucru, — un număr cât mai mare de români din mediul rural. S'a impus și se impune și astăzi această măsură cu atât mai mult cu cât, (după datele pe care le avem), până acum, s'au îndreptat mai mult elementele minoritare spre aceste profesii. Nu au fost rare cazurile în care a trebuit să constatăm cât de puține cunoștințe au tinerii noștri dela sate de variabilitatea și posibilitățile de traiu oferite de aceste profesii din industria metalurgică. Cei mai mulți, bazați pe cunoștințele oferite din mediul lor social rural, țin să învețe pantofăria, fierăria și în cele mai bune cazuri doresc să se facă mecanici, dar nu știu dacă este vorba de mecanic reparator de automobile, de mecanic de locomotivă, mecanic de precizie, etc. Și atunci, de câteori se prezintă la Oficii tineri care din punct de vedere al înzestrării lor psihofiziologice prezintă însușiri superioare care-i pot ajuta să devină excelenți strungari, lăcătuși, sudori, mecanici, țesători-mecanici, etc., în loc să-i lășăm să se facă pantofari, fierari sau croitori, îi sfătuim să învețe una din profesiunile înșirate mai sus. E clar, că aici atât randamentul cât și mulțumirea cu care vor lucra, sunt mult superioare decât dacă i-am lăsa să învețe meseriile pe care le știu din satul lor. În felul acesta se contribuie la naționalizarea profesiunilor noastre, ocupate până acum mai mult de minoritari. Între Oficiile de orientare profesională și Oficiile publice de plasare au fost întotdeauna relații de colaborare, acestea din urmă oferind psihotehnicianului atelierelor care au nevoie de ucenici. Ar fi de dorit, ca într'un viitor nu prea îndepărtat, oficiul public de plasare în ceea ce privește angajarea ucenicilor, să fie încorporat Oficiului de orientare profesională. Colaborarea ar putea fi mult mai strânsă, fapt care ar putea ușura mult mai mult această operă națională de românizare și echitabilă îndrumare profesională. Ar fi de dorit, deasemenea, ca pentru ultimii ani de școală primară să se prevadă câteva lecții de orientare profesională în care învățătorii să arate perspectivele mai însemnate pe care tinerii absolvenți să le poată urma pentru

deciderea și alegerea profesiei. Aceasta cu atât mai mult cu cât nu toate orașele din țară au Oficii de orientare profesională, de acest favor putându-se bucura numai centrele industriale și comerciale mai importante¹⁾).

Tabela VIII.

Indrumarea spre profesiunea dorită sau spre altă profesiune decât cea dorită, la cei 10.891 candidați, în urma examenului de orientare profesională:

Localitatea	Indrumați spre profesiunea dorită de candidați	Indrumați spre alte profesii decât cea dorită de candidați	Total
Arad	1.756	539	2.295
Brașov	2.060	308	2.368
Craiova	271	16	327
Sibiu	1.575	438	2.013
Timișoara	3.503	385	3.888
Total	9.165	1.726	10.891

După cifrele tabelii VIII, 84% din cei ce s'au prezentat la Oficii au fost găsiți apti pentru învățarea profesiei dorite. Aici au fost cuprinși și candidații contraindicați relativ și care au primit indicațiile cerute pentru a li se asigura o cât mai bună reușită în învățarea și profesarea ocupației alese. Numai 16% au fost contraindicați net și sfătuiți să învețe o altă profesiune decât cea dorită de dânsii. Desigur că acest procent de 16% este destul de redus, față de 20—25% cât ar fi normal să avem contraindicații nete într'o populație de peste zece mii de cazuri cum este cea la care ne referim. Faptul acesta dovedește o oarecare nesiguranță în mânăuirea metodelor din partea psihotehnicienilor noștrii, mai ales la începutul carierei lor, când — din spirit de prudență — nu contraindicau net decât pe cei cu evidente lipsuri de aptitudini pentru meseria aleasă. De aceea, în primii ani de funcționare găsim un număr și mai redus de contraindicații nete, în schimb avem un număr destul de mare de contraindicații relative. În ultima vreme, situația a ajuns la o normalizare, experiențele câștigate de fiecare

¹⁾ Amănunte vezi în D. Salade, art. citat.

servindu-le îndreptar în hotărârea pe care o iau asupra viitorului celor examinați. Dacă cei 9165 ucenici care au cerut sfatul Oficiului nu s'au ales decât cu o confirmare oficială a faptului că profesiunea aleasă de ei este cea bună, primind îndrumări asupra posibilităților de reușită cu mai puțină pierdere de energie, și tot ar fi destul. Dar prin descoperirea unor defecte psihofiziologice care — cu toată siguranța — ar fi dus la distrugerea celor care n'ar fi urmat sfatul dat de Oficii, în multe cazuri ei putând periclita vieța și a altor persoane, Oficiile de orientarea profesională au îndeplinit o operă socială dintre cele mai importante. Ele au avut un rol de stimulare pentru cei dotați și un rol de cenzură pentru cei mai puțin înzestrați dar cu pretenții de a învăța meserii pentru care natura nu le-a dat însușirile necesare. 1726 tineri, au fost împiedecați să urmeze profesiuni nepotrivite cu capacitățile lor, dar au fost îndrumați să învețe alte meserii în care să se poată afirma cu toată puterea. Și e destul pentru ca necesitatea și rolul pe care aceste instituții îl au în Stat să se evidențieze cu prisosință.

Mulți ar fi inclinați să creadă că cei 1726 candidați contraindicați net, au fost îndrumați să învețe alte meserii decât cele dorite din motive legate mai mult de aspectul medical și fiziologic al persoanei lor. Tabela ce urmează va arăta că foarte puține au fost cazurile în care candidații să nu reușească la examenul psihotehnic din motive medicale, cei mai mulți fiind respinși din motive legate de aspectul psihologic al ființei lor.

Tabela IX.

Repartizarea pe Oficii a celor 1726 candidați contraindicați net, cu indicarea contraindicației:

Localitatea	Contraindicații psihologice	Contraindicații medicale	Total
Arad	458	81	539
Brașov	247	61	308
Craiova	45	11	56
Sibiu	397	41	438
Timișoara	270	115	385
Total	1.417	309	1.726

Abia 17% au fost contraindicați din motive medicale, restul de 83% fiind respinși pe motive psihologice.

Propuneri

Din cele expuse până aici s'a putut vedea în mod clar felul în care Oficiile de orientare profesională din Transilvania au înțeles să-și facă dela început datoria. Cei care au avut cinstea să le conducă nu s'au dat înapoi dela nici o jertfă morală sau materială pentru ca desfășurarea normală a activității să poată fi asigurată¹⁾. A fost nevoie de activitate din zi în noapte pentru difuzarea scopului și rosturilor Oficiilor de orientare profesională în sânul patronilor și părinților care aveau copii de dat la meserii. Ei au înțeles că nu se putea aștepta totul dela centru, ci că reușita mișcării depindea în bună măsură de cei puși s'o servească. Motive de războiu, independente de voința lor, au pus în calea desfășurării normale a activității Oficiilor piedeci dintre cele mai grele. Din scurta experiență pe care o am în acest domeniu, voi încerca să desprind unele observații menite să ușureze munca începută cu atâta spirit de sacrificiu și elan în 1938, dar care astăzi, se pare că se găsește în greu impas, datorită împrejurărilor amintite.

Mai întâiu, dotarea cu personal, (psiholog, medic și secretar) a unui oficiu de orientare profesională este cu totul insuficientă. Chiar în cazul în care acest personal ar fi în permanență la serviciu, în orele oficiale, el nu poate satisface toate cerințele pe care o atare mișcare de știință aplicată le cere. Nu putem avea pretenția, cum cred unii, că este suficient să stai de vorbă cu subiecții câteva ore, în cel mai bun caz câteva zile, pentru ca să poți avea conștiința împăcată că într'adevăr ai reușit să-l cunoști pe deplin ca să-i dai îndrumarea cuvenită. Cu metodele pe care le utilizează Oficiile noastre de orientare profesională, care nu sunt mai prejos decât metodele științifice streine, nu putem avea o siguranță mai mare de 70% în diagnosticul pus. Rămân încă 30% din cazuri în care se poate greși. Metoda cea mai perfectă din lume nu reușește

¹⁾ Putem cita, la întâmplare, cazul regretatului Coste Aron, directorul Oficiului de orientare profesională din Sibiu, până la data de 13 Iulie 1941, când moare răpus de tuberculoză, care începându-și în Februarie 1939 activitatea la Oficiu, nu așteaptă îndeplinirea tuturor formalităților de înzestrare cu mobilier psihologic al Oficiului, ci din bani proprii, construște mesele necesare examinării psihologice colective. Deasemenea Institutul de Psihologie din Cluj la Sibiu, avansează și pune la dispoziția Oficiilor tot materialul științific necesar pentru examinările psihologice, urmând ca numai după trecerea de ani de zile să-și încaseze costul acestui material dela Ministerul Muncii.

să prindă, în câteva ore, toate manifestările sufletului uman. Rămân ascunse o serie de însușiri, (o bună parte din defecte indivizii caută chiar să și le mascheze) astfel că opera de orientare profesională desfășurată numai între zidurile oficiului nu-și poate atinge pe deplin scopul. E nevoie ca psihotehnicianul să vină de mai multe ori în contact cu ucenicii, să-i urmărească în ateliere, să-i vadă lucrând cu diversele scule pentru a putea verifica astfel în practică, rezultatele obținute la examinările psihotehnice. În felul acesta se ajunge la o perfecționare a metodelor de lucru, la sesizarea unor factori streini care au falsificat rezultatele, fie în munca din atelier, fie în activitatea desfășurată de ucenici la examenul de orientare profesională, fapt ce determină o lipsă de corespondență între rezultatul teoretic și cel practic. Cu această ocazie psihotehnicianul ar putea studia și mediul în care este pus să lucreze ucenicul, dacă acest mediu îndeplinește sau nu condițiunile igienice cerute. Sesizând organele superioare în cazuri de abateri, munca tinerilor noștrii ar putea fi pusă în mod efectiv sub protecția și controlul Statului. Evident că în condițiile actuale, psihotehnicianul este ținut să-și desfășoare întreg programul numai la Oficiu, neavând pe cine încredința cu examinarea ucenicilor în timpul în care el ar vizita atelierele și fabricile. În concluzie, se impune cu tot mai multă tărie completarea acestor neajunsuri prin înființarea încă a unui post de psihotehnician, cel puțin, pe lângă fiecare Oficiu, care ar avea menirea să înlocuiască pe director când acesta ar activa în ateliere. În sarcina noului psiholog ar reveni și întocmirea pieții muncii de care vom spune câteva cuvinte mai jos:

O statistică anuală, făcută în cadrele unui Oficiu de orientare profesională dotat cu personal suficient, ar arăta în mod clar numărul de ucenici ce se eliberează anual în fiecare meserie; în care meserii avem cerere mai mare și în care avem suprapopulație. Aceasta ar fi ceea ce în mod obișnuit se înțelege prin „Piața muncii“, principiul cererii și ofertei aplicându-se și aici cu destulă precizie. Informate din timp asupra acestor chestiuni, Oficiile de orientare profesională, în comun acord cu cele de plasare, ar căuta să facă o îndrumare rațională a tinerilor spre acele profesii în care cererea este mai mare și ar împiedeca afluența spre profesiunile care se prezintă supraîncărcate. Este cel mai științific procedeu de combatere a șomajului în anumite profesii și compensarea lipsei de brațe din altele. În felul acesta se asigură menținerea unui echilibru cât mai perfect între cerințele profesionale și ocuparea mese-

riilor cu persoane suficiente și bine înzestrate. Oficiile noastre de orientare profesională nu au putut utiliza acest procedeu în îndrumările pe care le-au dat, din cauză că au fost lipsite de personalul care s'ar fi putut ocupa cu aceste chestiuni de prevedere menite să asigure viața meseriașilor noștri pentru zeci de ani în viitor.

Se impune apoi introducerea obligativității totale a examinărilor psihotehnice, în sensul că ucenicii să trebuiască să și urmeze sfatul dat de consilierul de orientare profesională, nunumai să se supună la examen înainte de a-și încheia contractul cu patronul respectiv, lăsându-i-se libertatea de a ține seamă sau nu de indicațiile date de către Oficiu. Bineînțeles că această obligativitate totală n'ar privi decât numai anumite meserii unde s'ar constata defecte grave psihofiziologice, care ar pune în pericol nunumai viața individului respectiv ci și viața altora. Aceasta cu atât mai mult cu cât am avut de a face cu părinți neînțelegători care n'au putut fi convinși în nici un fel să dea copiii la alte meserii, numai pentru simplul motiv că și-au găsit deja patron pentru meseria respectivă (contraindicată) și că nu mai au timp să-și caute altul. Sunt cazuri atât de evidente, încât dacă reușita într'o anumită direcție este foarte greu de garantat, apoi pentru aceste cazuri, poate fi 100% garantată nereușita. De aceea se impune această obligativitate, în acest sens negativ de constatare a unor defecte care vor duce la distrugerea vieții individuale în cazul că nu s'ar ține seamă de sfaturile date. E, de altfel, această situație și în Franța.

Mișcarea psihotehnică pe teren nu are încă nici cinci ani. E deci pornită de foarte puțină vreme. Se resimte în mod tot mai insistent necesitatea unei publicații periodice (reviste lunare sau trimestriale), în care medicii și psihotehnicienii Oficiilor de orientare profesională să-și poată publica constatările, experiențele, nedumeririle. Ar fi un minunat prilej de verificare nunumai a cunoștințelor fiecăruia ci și a posibilităților de fructificare a acestor cunoștințe. Discuțiile de specialitate care ar putea avea loc ar contribui la precizarea metodică și punerea la punct a atâtor chestiuni de care se izbește psihotehnicianul în fiecare zi, dar pe care singur nu le poate comunica și altora spre a fi ajutat în rezolvare. Ar fi și un îndemn în plus pentru o activitate controlată, riguros științifică, aplicată sufletului românesc, în serviciul și pentru binele lui. În felul acesta am putea arăta și străinătății realizările noastre, lucru care ar contribui, suntem siguri, într'o măsură oarecare, la ridicarea prestigiului nostru științific. Deși legea de reorganizare a psiho-

tehnicei din 1940 prevede posibilitatea înființării unui atare organ de publicitate, totuși, până astăzi acest deziderat a rămas numai în litera legii, nefiind aprobate sumele necesare pentru publicarea acestui periodic de știință aplicată.

Ne-am mulțumit a semnala numai aceste lipsuri și deziderate. Am putea multe adăuga, dar am fi foarte mulțumiți dacă forurile competente s'ar sesiza și ar căuta să le îndeplinească cel puțin pe acestea. Odată cu instaurarea unor vremuri mai bune, suntem siguri că vom asista la o renaștere a mișcării psihotehnice de Stat din țara noastră, ea cuprinzând și alte terenuri de activitate decât numai acela al orientării profesionale a ucenicilor. Ea nu și-a dat încă aportul în atâtea alte domenii, la fel de importante, cum ar fi organizarea științifică a muncii, organizarea științifică a întreprinderii, problema reeducării profesionale a accidentaților și invalizilor de război care va fi atât de actuală într'un viitor apropiat, etc. Apoi la noi deși s'a scris foarte mult în acest sens, ba chiar s'au luat și unele măsuri legale — ce-i drept numai pe hârtie, — nu s'a început pe teren orientarea profesională rațională în școli. Sunt și azi, mii de absolvenți de gimnaziu, ca să nu mai vorbim de bachelareți, care se îndreaptă spre diverse profesii intelectuale, fără a avea nici un sprijin și nici o asistență, așa cum pot avea tinerii îndreptați spre diverse cariere manuale. Se impune și pe acest teren școlar o reformă și introducerea efectivă a metodelor psihologice menite să facă orientarea profesională a școlarilor noștrii.

Studiul nostru, după cum s'a putut vedea, a încercat să prindă numai o parte foarte îngustă din domeniul vast al psihotehnicei, și chiar din orientarea profesională, nu s'a ocupat decât de ucenici, problema orientării profesionale a adulților nefiind încă pusă la noi în mod oficial, așa cum ea s'a pus în străinătate.

R E C E N Z I I

PSIHOLOGIE TEORETICĂ

PSIHOLOGIE GENERALĂ

CHRISTENSON, J. A.: *The Analysis of Personality: a general study. (Analiza persoanei: Un studiu general)*. The Journ. of General Psychol. 1941. 25. p. 41—57.

Scopul acestui studiu este, în prima linie să indice o descriere a persoanei, în funcție de tendințele sale de bază, și în a doua linie, să facă o analiză și o corelație a acestor tendințe. Tendințele pe care se bazează dela început autorul acestui articol sunt cele descrise de Mc. Dougall. Metoda întrebuițată este chestionarul. Dăm mai jos lista completă a însușirilor la care se referă întrebările din chestionarul respectiv:

<i>Instinct</i>	<i>Emoție</i>	<i>Propensiune</i>
1. Achiziție	posesiune	achizitivă
2. Dependentă	nenorocire	dependentă
3. Afirmare	mândrie	auto-afirmare
4. Construcție	creatoare	constructivă
5. Curiozitate	mirare	curiozitate
6. Defensiv	frică	frică
7. Agresiv	mânie	mânie
8. Căutarea hranei	foame	foame
9. Gregar	singurătate	gregară
10. Râs	amuzament	râs
11. Migrațiune	neliniște	migratoare
12. Protecție	tandă	protectivă
13. Joc	plăcere	
14. Repulsiune	desgust	desgust
15. Odihnă	confort	confort și odihnă
16. Sexual	sexuală	sexuală
17. Submisiune	supunere	submisivă

Tipul cel mai complet de chestionar constă din 104 întrebări, dintre care cele mai multe indirecte. Alte chestionare care conțin întrebări directe cer subiecților să răspundă, după propria lor cunoștință, care din tendințele și emoțiile mai sus numerotate joacă un rol mai însemnat în viața lor. Chestionarele s'au aplicat la 200 studenți.

După o elaborare statistică în care metoda aleasă s'a dovedit a fi potrivită, autorul ajunge la următoarele rezultate:

Prin stabilirea de corelații între diferitele tendințe se poate obține o descriere a persoanei în funcție de mai puține dimensiuni decât cele

indicate prin lista de mai sus. Deci motivele reacțiilor unei persoane pot fi reduse la câteva impulsuri și interese fundamentale. Vorbind despre cercetările lui Cyril Burt care ajunge la două categorii fundamentale: agresivitate și putere de inhibiție, în ceea ce privește tendințele unei persoane, precum și de cercetările lui Collman și Mc. Rae care reduc totul la sex și repulsie, autorul studiului de față constată la unul din chestionarele aplicate — o grupare semnificativă a răspunsurilor în jurul tendințelor de protecție și atac — iar în altă parte — în jurul tendințelor de protecție și gregară.

Z. Barbu

PSIHOLOGIE SOCIALĂ

WILLY HELLPACH: *Mensch und Volk der Grosstadt*. Ferd. Enke, Stuttgart, 1939, 139 pagini.

Autorul acestei lucrări s'a făcut cunoscut specialiștilor și în deosebi publicului mai larg prin studiul său despre influența mediului fizic asupra vieții sufletești (ediția patra, publicată în anul 1935, poartă numai titlul „Geopsyché“). Era primul studiu științific sintetic de acest gen. De atunci Hellpach și-a extins cercetările sale și asupra raportului psihicului cu alte domenii: cu biologicul și — mai ales — cu socialul. Fructul acestor ultime preocupări a fost un manual de psihologie socială (un domeniu puțin cercetat în Germania, în afară de „Elementares Lehrbuch de Sozialpsychologie“ a lui Hellpach mai există numai lucrarea puțin anterioară a lui Müller-Freienfels: *Allgemeine Sozial- und Kultur psychologie*, 1938). Lucrarea pe care o prezint aici face parte și ea din această serie, depășind chiar cadrele psihologie sale, trecând în sociologie.

Acest studiu, care are la bază preocupări mai vechi ale autorului în legătură cu orașul, a ieșit dintr'o comunicare științifică făcută la un congres internațional. Ea vrea să fie un bilanț al cunoștințelor despre orașul mare și în acelaș timp — dat fiind atâtea chestiuni încă nestudiate — un program de cercetare. Întreprindere ambițioasă, dacă ne gândim că investigația orașului numără câteva nume ilustre, ca Simmel și Max Weber în Germania, Maunier în Franța, Sorokin și Park în America, pentru a nu cita decât câțiva. Pare chiar îndrăzneț la prima vedere, după lucrările monumentale de sociologie urbană (și ca proporții și ca realizare), care s'au făcut în special în America, să se încerce o sinteză, în ceva mai mult de o sută de pagini, asupra unui subiect așa de vast. Cu toate aceste, opera lui Hellpach reprezintă o reală contribuție și un aport personal însemnat în cunoașterea problemei noastre. Datorită, în primul rând, felului diferențiat al temei însăși. Autorul, după cum indică și titlul, cercetează numai orașul mare, opunându-l pe acesta, în parte cel puțin, orașului mic și mijlociu. El reproșează tocmai lipsa de discriminare în această privință, cercetătorilor anteriori. Și în adevăr, cine vrea să studieze fenomenul urban, trebuie să facă aceste distincții. De aceea e mai greu de a ajunge la concluzii generale în ce privește structura orașului ca atare, decât în ce privește structura satului. Orașul mare reprezintă, fără îndoială, un gen de

vieață mult diferit, în special în comparație cu orașul mic. În al doilea rând, lucrarea lui Hellpach are și avantajul că pune la contribuție, pentru explicarea orașului mare, nu numai Psihologia și Sociologia dar și Biologia și Geografia. În al treilea rând, considerațiile autorului se remarcă și printr'o nouă interpretare a faptelor.

Lucrarea se împarte de fapt în trei părți. În prima e cercetată biologia orașului mare. Mai întâi autorul discută în acest cadru mult desbătută problemă a valorii elementelor orășenești: părăsesc satele elementele cele mai capabile sau pleacă tot felul de elemente, astfel că exodul rural, din acest punct de vedere, nu prezintă nici o îngrijorare? Hellpach e de părere — pe baza materialului existent — că dacă pleacă dela țară, incontestabil, și incapabili, în mai mare măsură pleacă de acolo elementele bune. Există pericol în viitor, ca satele să rămână cu tot mai mulți incapabili. Chestiunea are însă nevoie — și după acest autor — de încă multe cercetări speciale, pentru a se putea formula o concluzie definitivă. Dacă în ce privește valoarea umană a elementului orășanesc nu se pot face afirmații hotărâtoare, în ce privește trăsăturile sale fizice exterioare există deja anumite date mai bine întemeiate. Astfel reacțiunile și mișcările fizice ale orășenilor sunt mai vii, iar culoarea lor e mai întunecată decât a ruralilor (culoarea ochilor, părului și a pielii). Apoi locuitorii orașelor — la cele mai multe popoare europene — sunt mai înalți decât locuitorii dela țară (orășenii din păturile de sus sunt mai înalți decât cei din păturile de jos) și au capul mai lung decât aceștia din urmă, adică sunt mai dolicocefali. Autorul atrage atenția că de 100 de ani încoace în mod sigur, rassa albă arată un proces incontestabil de creștere. În medie acest tip de umanitate a crescut cu 5 până la 10 cm. Dacă lucrurile merg mai departe așa, zice el, vom avea în anul 2000 o omenire uriașe. Cresc în special locuitorii orașelor mari. Hellpach crede însă că avem de a face cu un proces spontan periodic, ce va fi urmat de o descreștere mai târziu, așa cum s'a mai întâmplat. El socotește recordul de lungime al orășenilor ca o degenerare, datorită probabil lipsei de raze ultra violete, adică lipsei razelor active din punct de vedere biologic. O formă specială a acestei tendințe de accelerare a creșterii o reprezintă maturizarea sexuală mai timpurie în orașul mare. Dar toate aceste constatări mai au încă nevoie de multe precizii, clarificări și explicări.

Destul de puține date posedăm și în ce privește geografia orașului mare, adică referitor la influența mediului fizic asupra acestui tip de orășeni; chestiune examinată într'un al doilea mare capitol. Nu se poate spune că există vreo diferență însemnată între temperatura din orașul mare și cea din afară. Atmosfera orașului mare e mai uscată și mai lipsită de vânturi. În medie deci clima orașului e mai lipsită de excitante, mai puțin stimulatorie decât a naturii inconjurătoare. Dar sunt diferențe minime, care nu pot determina un alt tip de om. Mai important, ca factor de diferențiere fizică a orașului mare, e un alt element al climei: lumina. Vieața orășanului mare e mai lipsită de lumină decât a ruralului, în atmosfera orașului mare aproape că nu există raze ultra violete. Lipsesc în special culorile liniștitoare din punct de vedere psihic (verde-violet), în schimb precumpănesc cele excitante (roșu-galben). S'ar părea deci că există o contra-

dicție între excitațiile termice și cele fotochimice. Să nu se uite însă că stimulatoare din punct de vedere biochimic (adică fizic) sunt razele scurte, cele lungi irită numai psihic, întâlnindu-se aici cu factorii psihosociale. Clima orășenească e deci atât din punct de vedere termic cât și fotochimic pasivă, spre deosebire de cea dela țară care e fiziologic activă. Nu se știe absolut nimic precis în ce privește influența pământului asupra omului, a excitațiilor care pornesc dela el, cum sunt radioactivitatea și electricitatea. Nu știm nici în ce măsură aceste elemente ne influențează și nici în ce măsură schimbările artificiale dela oraș (acoperirea străzilor cu asfalt, locuirea în case cu multe etaje), modifică emanația radioactivă și electrică a pământului respectiv. Faptul însă că noi nu cunoaștem consecințele biologice ale acestor factori, nu trebuie să ne ducă la concluzia, atrage atenția Hellpach, că ei nu există. Sunt examinate apoi: alimentația, îmbrăcămintea, odihna și excitantele orășanului mare, lucruri peste care putem trece ușor, întrucât sunt bine cunoscute și nu prezintă nici ele o importanță prea deosebită pentru fizionomia specifică a acestui tip uman.

În partea treia sunt cercetate, în sfârșit, componentele psihologice ale orașului mare, factorii cei mai interesanți și mai revelatori; e capitoul cel mai personal al lucrării. Ceeace ne impresionează în orașul mare, spune Hellpach, e numărul mare de oameni, spațiul restrâns în care ei trebuie să trăiască și — ca o consecință a acestei situații — continua lor mișcare — altfel vieța n'ar fi posibilă în asemenea condiții. Și locuitorii orașului mare nu numai că trebuie să se miște, dar ei trebuie să se miște repede, să se grăbească, numai așa poate fi suportată atmosfera atât de strâmtă și de încărcată de oameni, caracteristică lui. Rapiditatea trebuie să fie nu numai fizică, dar și psihică. Această veșnică schimbare în care trăiește orășanul mare, graba lui, face ca suma de excitante pe care o primește să fie mai numeroasă, mai variată și mai rapidă decât aceea primită de locuitorii satelor sau orașelor mici și mijlocii. De aceea, pentru ca el să poată prinde cât mai mult și să se poată orienta cât mai eficace și mai repede, e nevoie ca el să fie mai conștient. Atingem astfel a doua însușire esențială de ordin psihic (alături de grabă) a orășanului mare. Fără această conștiință potențată, graba sa n'ar fi posibilă. O primă consecință a acestor împrejurări e o oarecare superficialitate. Locuitorul orașului mare nu se poate adânci în impresiile sale, pentru că el nu poate zăbovi și fiindcă el trebuie să caute să prelucreze cât mai multe. Acest tip de citadin observă rapid și precis, nu însă adânc și interiorizat. O a doua consecință e indiferența față lucruri și față de oameni. Orășanul mare nu-și cunoaște nici rudele sale care locuiesc în același loc, cu atât mai puțin pe ceilalți. Așa explică faptul că deși conștiința sa mai accentuată, ca și apropierea spațială mai mare de semenii, l-ar îndemna la o cunoaștere mai bună, la oprire și legături sociale, se întâmplă tocmai contrarul. Graba sa, ca și mulțimea oamenilor pe care îi întâlnește nu-i permite așa ceva, chiar dacă există dorința de apropiere, lipsește timpul și posibilitatea necesară. Evident, această situație nu are numai consecințe negative ci și pozitive: nu găsim în orașul mare dușmănie între rude sau prieteni, invidie și ură din partea vecinilor, pâlăvrăgeală și bârfeală, gelozie și intoleranță în lucruri mici. Dar lipsește în orașul mare în același timp, sau se găsește mai puțin: prie-

tenia întinsă, fidelitatea, increderea, simțul datoriei față de aproape și comunitate. În sfârșit, o altă consecință a vieții din orașul mare e nivelarea. Oamenii în orașul mare sunt mai niveლაți, consecința oricărei existențe în masă, dar și mai subiectivi. Individul e aici mai singur: mai liber și mai izolat. Situație care prezintă avantajii: orizont mai larg, mai deschis, lipsă de prejudecăți, mai puțină meschinărie și încăpăținare; dar aceste avantajii ar fi scump plătite prin dezavantajii și mai mari: indiferență, lipsă de relații, superficialitate, etc.

Hellpach urmărește pe larg, în acest capitol, și consecințele structurii psihosociale, caracteristică orașului mare, în ce privește speța, limba și cultura. El se oprește mai ales asupra consecințelor dezastruoase a acestei atmosfere în ce privește procreierea. Situație care nu se datorează așa zisei goane după plăcere, ce ar fi specifică orașului mare, ci vieții mai grele, de aici și dorinței de securitate mai accentuată, caracteristică civilizației. De aceea nu cu predici, atrage atenția autorul, se vor schimba lucrurile în acest sector de viață, ci prin asigurarea unor condiții de existență mai bune pentru toată lumea. O consecință mai favorabilă are orașul mare în ce privește limba. Anume, el promovează formarea unei limbi comune, prin ajutorul căreia se înțeleg toate părțile unui popor. Numai într'un loc unde se întâlnesc atâția oameni diferiți e nevoie de o astfel de limbă unitară. Mult mai puțin pozitivă e influența orașului mare în ce privește cultura locuitorilor săi. Cultura acestora se caracterizează printr'un orizont mai larg, prin o mulțime de cunoștințe, dar și printr'o lipsă de armonie și interiorizare, printr'o intelectualizare prea mare. Accentul cade pe cunoștințe cât mai multe și despre cât mai multe lucruri, căci nu se știe la ce vor putea fi folositoare; pe când la țară fiecare știe atât cât îi trebuie și nu vrea să afle mai mult. Cu toate avantajii pe care le aduce orașul mare, el e un fenomen nenatural — înseamnă o îndepărtare prea mare de natură —, de aici reacțiunea împotriva lui în activitatea sportivă și horticola a locuitorilor săi. O corectură în acest sens ar reprezenta și poziția dominantă a femeii în căminul din orașele mari, dacă se ține seama că femeia e o ființă mai aproape de natură decât bărbatul.

Cu toate aceste considerente și consecințe, Hellpach e departe de a condamna și dori pieirea orașului mare, cum e astăzi moda. El își dă foarte bine seama că viața de stat, ca și viața economică modernă — de care depinde existența atâtor oameni — nu e posibilă fără orașul mare. O națiune mare nu poate renunța la orașe mari. Ceeace trebuie să căutăm însă, relevă el, e să tindem să îndepărtăm, pe cât e posibil, toate consecințele nefaste pentru individ ca și pentru speță, pe care le poate aduce acest organism și acest stil de viață. Pentru a realiza însă un asemenea deziderat, trebuie să cunoaștem adânc și temeinic, sub toate aspectele, viața orașului mare. Dacă știința nu poate înlocui acțiunea, ea poate în schimb să-i dea multe indicații și îndreptări. În orice caz nu e permis să cunoaștem mai bine locuri îndepărtate și deșarte decât aceste formațiuni, care sunt orașele mari, unde-și petrece existența un număr atât de mare de oameni. Căci să nu pierdem din vedere că creșterea numărului orașelor mari, ce și-a atins culmea la începutul secolului nostru, e departe de a se fi oprit. Ritmul e poate mai încet acum, dar el continuă încă.

Rar mi-a fost dat să citesc o carte atât de științifică și totuși atât de plină de viață. Datorită preocupărilor autorului cu problemele de graniță ale psihologiei — ceea ce l-a ajutat să vadă lucrurile totdeauna în ansamblu, adică real — datorită însă, fără îndoială, și unui simț genuin pentru concret, „Omul și poporul în orașul mare“ e o lucrare plină de farmec și culoare și cu toate acestea nicăeri autorul nu se lasă furat de imaginație sau propriile sale dorințe, pretutindeni spiritul critic e prezent. Nici o afirmație care să nu fie întemeiată pe fapte sau sprijinită de evidența rațiunii. Ceea ce mai constituie avantajul ei, e faptul că ea reprezintă chintesența unei vieți, în adevăr o operă de maturitate, plină de valorile acestei vârste: orizont larg, informație amplă, precizie și siguranță, măsură, spirit de sinteză. O lucrare pentru care trebuie să fim profund recunoscători autorului: atât pentru rezultate cât și pentru viguroasa apologie a atitudinii științifice.

George Em. Marica

MARICA, G.: *Despre patrie. Studiu sociologic. Extras, Sibiu, 1942.* Pp. 50.

Studiul d-lui Marica e interesant dintr'un întreit motiv. Întâi, pentru că aduce în discuție o problemă de mare actualitate; al doilea, pentru că studiază un domeniu care a fost puțin cercetat în mod științific, nu numai la noi dar și aiurea; al treilea, pentru că din rândurile autorului se desprinde o atitudine personală, am putea zice chiar un atașament afectiv față de patrie. Problema fiind privită din mai multe laturi, ne vom opri în treacăt asupra fiecăreia din ele.

1. Cari sunt factorii constitutivi ai patriotismului? Aceasta e prima problemă, și în scopul determinării ei, autorul întreprinde o subtilă analiză psihologică, pentru a vedea ce fel de reprezentări, idei, sentimente și emoții, trezește patria în sufletul nostru. Astfel autorul ajunge la fixarea coordonatelor patriotismului, stabilind patru factori decisivi: geografic, economic, istoric și psihosociologic.

Oprindu-se atent asupra primilor doi factori, d-l Marica observă cu justețe că noțiunea de patrie e mult mai largă și mai cuprinzătoare decât aceștia, întrucât nu poate fi redusă la teritoriu sau la structura economică a unei colectivități. Căci patria — ne spune autorul — „nu e numai un spațiu geografic, sau o constelație economică, ci și un complex de reprezentări“. (p. 9). Cu aceasta d-l Marica pune accentul just pe factorul istoric și psihosociologic. Trecutul istoric format din întregul complex de tradiții, credințe și instituții sociale moștenite; prezentul și viitorul, înțeles ca o proiectare a idealurilor ce vor fi realizate de urmași — întregesc și largesc perspectiva patriotică, în cadrul factorului istoric. D-l Marica aduce multe exemple bine alese din istoria noastră, pentru a demonstra importanța constitutivă a factorului istoric în geneza patriotismului. Nu mai puțin important e factorul psihosociologic, sau „atmosfera psihosociologică“ — cum îi spune autorul, formată din „crezurile, idealurile referitoare la bine, la frumos, la Dumnezeu; normele referitoare la ceea ce se cuvine, la raportul dintre individ și colectivitate, la datoriile omului față de aproapele său, față de familia, țara sa, ca și față de celelalte popoare, etc..

norme pe care noi le socotim de bune". (p. 13). Intr'un cuvânt, ea este — după cum o caracterizează așa de plastic autorul — „mediul nostru de respirație morală, care ca și cel fizic nu devine o problemă, decât numai atunci când nu-l ai". (p. 13).

La sfârșitul acestei discuții autorul menționează, pe bună dreptate, valoarea relativă a factorilor mai sus analizați, în sensul că nu fiecare din ei are o egală importanță constitutivă în definirea patriei. Uneori predomină factorul economic, alteori cel istoric sau psihosociologic. Totul depinde, remarcă d-l Marica, „de timp, loc, de categoria socială, adică de patriotismul respectiv". (p. 14). Inșă o patrie atinge numai atunci adevărata sa plenitudine, când se reazimă atât pe factorii materiali, cât și pe cei ideali; când „alături de factorul geografic și psihosociologic ea se întemeiază și pe cel economic și istoric"... (p. 16).

2. În capitolul următor, d-l Marica încearcă să strângă și mai mult problema, determinând raporturile patriei mari cu cea mică (vatră, cămin, sat, regiune). În fond problema se reduce aici la *integrarea psiho-socială* a unităților numite patrii mici, în sânul patriei mari. Fiecare individ are o patrie locală (o au și animalele): locul unde s'a născut, unde a copilărit, de care se simte cel mai mult legat. Găsim extrem de fericit aleasă definiția patriei pe care o dă autorul, ceva mai departe: „Ea e o categorie existențială a speței umane". (p. 24). La omul de un nivel inferior de cultură și civilizație, această patrie sau „categorie existențială", se reduce la cămin, cel mult la sat și numai în cazuri extreme la regiune. Țăranul de ex. nu se ridică la o așa perspectivă patriotică, încât să cuprindă toate regiunile patriei mari. În acest punct autorul întreprinde o analiză subtilă a patriei mici (vatra și căminul, ca forme inițiale de patrie), bazat pe citate bine alese dintr'un studiu remarcabil al d-lui M. Beniuc, expert în materie.

Trecând la raportul dintre patrie și națiune, autorul o privește din perspectiva integrării părților (patriilor locale) într'un tot care e patria mare și uneori poate fi și națiunea — în același timp. În această privință, unii autori merg până la identificarea patriei cu națiunea, pe când alții o consideră ca fiind cadrul exterior al națiunii. (R. Michels). Autorul în poziție personală față de acesta și observă, pe bună dreptate, că pe lângă un cadru exterior (teritoriu și structură economică), patria se definește *mai ales* printr'un conținut specific format din elemente ideationale, afective și volitive. Dar pe lângă aceasta deși patria, în general, se întinde până acolo, până unde se întinde națiunea, d-l Marica arată, întemeiat pe cazuri bine alese din istoria diferitelor popoare, că există patrii fără să aibă „o bază strict națională, ceea ce ne arată că aceste două categorii patria și națiunea, oricât de strâns ar fi legate, nu sunt în esență identice". (p. 21).

În cele din urmă, ca și națiunea, Statul are destule puncte de contact cu patria, fără a se identifica totuși cu aceasta. Pe când Statul e un tip de colectivitate fără bază naturală, dar cu o structură socială bine organizată și instituționalizată; patria e o unitate psiho-socială cu bază naturală și cu un caracter mai puțin organizat. În această ordine de idei, d-l Marica evidențiază influența Statului modern supra *unificării* patriei,

el fiind „in zilele noastre, osatura patriei, el reprezintă în orice caz, astăzi, sprijinul ei cel mai puternic”. (p. 23).

3. In cap. III se continuă analiza noțiunii de patrie „ca unitate colectivă”, privită în lumina proceselor psihosociale pe care le naște ea între indivizi, sub forma diferitelor acțiuni, reacțiuni, atitudini și comportamente. Autorul se oprește asupra atitudinii patriotice, relevând imensa ei „forță socializatoare, ce reușește să rupă baricadele oricărui egoism”. (p. 29). Discută, de asemenea, influența patriotismului ca stimulent de creație în vieța spirituală și culturală. Trecând apoi la fixarea caracterelor structurale ale patriei, D-sa stabilește următoarele: Patria este o unitate *durabilă* datorită tradiției și normelor cari asigură coeziunea socială. Ea e o colectivitate *involuntară*, în sensul că indivizii fac parte din ea, cu mult înainte de a-și fi dat consimțământul deliberat. Tot așa, ea e o asociație *deschisă*, căci primește „cu destulă generozitate pe cei care o solicită”. (p. 32.).

În ce privește stratificarea în sânul patriei, autorul distinge un grup care deține funcția de comandă, constituind organul executoriu al patriei; pe lângă grupul care „animează și luminează linia ei de conduită”. (p. 33). Acest grup e reprezentat de dascăli, publiciști, militari, etc. În fine, există o a treia categorie, care deși are un rol modest, este tot așa de necesară patriei.

Din punctul de vedere al bogăției și complexității patriei, avem mai multe unități „tranzitorii”: căminul (cu moșia din jur), satul-orașul (și regiunea lor) și patria mare, înglobând întregul teritoriu al națiunii. Cu cât un individ e mai sus pe treapta culturii, el se integrează tot mai deplin în patria mare, ridicându-se dela cămin, sat și regiune. E adevărat, că față de omul simplu, concepția sa despre patrie e mult mai abstractă și intelectualizată, pe când a celui dintâi, e mult mai empirică și deci mai plină de conținut. Pe plan psihologic patria poate forma „obiectul unor reprezentări colective, a unor sentimente colective, ca și a unei voințe colective”. (p. 38). La aceasta ajută mai multe procese psihologice, pe cari le discută autorul mai departe. Printre ele enumărăm: obișnuința, iubirea de patrie, plăcerea, bucuria, fericirea, etc.

4. În ultimele două capitole d-l Marica se ocupă de „mijloacele de afirmare ale atitudinii patriotice” și de „etica patriotismului”. Printre mijloace menționăm, după natura influențelor mai mult sau mai puțin durabile: 1. manifestațiile, cortegiile, procesiunile, excursiunile patriotice, etc.; 2. muzica patriotică; 3. discursurile, manifestele, broșurile, cărțile cu caracter patriotic și 4. mândria de rasă, promovarea limbei și a religiei naționale, evocarea trecutului comun, exaltarea idealului comun, a misiunii patriotice, etc.

Autorul încheie studiul făcând unele considerații interesante asupra eticii patriotismului, în lumina evenimentelor internaționale actuale. Scoate în evidență necesitatea omogenizării conștiințelor în sânul patriei, crearea unor elite conducătoare, precum și nevoia unui ideal comun de îndeplinit. Toate acestea realizate, duc la consolidarea patriei, care va putea rezista oricărei influențe distructive dinafară.

Studiul d-lui Marica prin ținuta sa științifică, prin orizontul pe ca-

re-l deschide asupra problemei tratate, precum și prin sugestiile ce se cetesc printre rânduri, este nu numai interesant, ci și instructiv totodată. Deși grija de amănunt, precum și revenirile frecvente asupra unor chestiuni deja lămurite, dau studiului pe alocurea un caracter prolix, întunecând firul conducător al lucrării, ea rămâne totuși, o serioasă contribuție în domeniul sociologiei românești.

Anatole Chircev

PEARL, R.: *Some Biological Considerations about War. (Câteva considerațiuni biologice în jurul războiului)*. American Journ. of Sociology, 1941, XLVI, 4, p. 487—503.

Intr'un studiu documentat și bine pus la punct, E. Pearl discută bazele biologice ale războiului. La început face o analiză critică a comportamentului uman și animal, pentru a arăta că „voința de viață” e legea fundamentală ce prezidează în orice conflict sau manifestare războinică. Între comportamentul combativ animal și cel uman, autorul găsește o surprinzătoare identitate de natură. El stabilește că impulsurile și cerințele biologice de hrană, securitate și perpetuare, ce stau la baza „voinței de viață”, sunt elemente fundamentale identice la „om” și „animal”. Atâta doar, că omul a fost supus unui proces de evoluție istorică, care dealtfel, explică în bună parte, natura diferențiată și organizată a războiului uman, față de acela din lumea animalelor. În fond însă, E. Pearl recunoaște că cea mai mare parte — dacă nu chiar toată — a istoriei și evoluției umane, e urmarea eforturilor omului de a-și asigura cele trei elemente mai sus menționate, pentru el însuși, cât și pentru grupul din care face parte.

Analiza comparativă între animal și om e dusă și mai departe de autor, când trece la discuția celor trei situații (pradă, invaziune teritorială și luptă pentru reproducție), cari determină comportamentul războinic, având la bază aceleași elemente constitutive ale „voinței de viață”. Autorul se străduiește să ne arate cum din aceleași tipuri de răspunsuri specifice atât animalului cât și omului, răsare din punct de vedere evolutiv, războiul, ca o formă a comportamentului social uman. Chiar un fenomen social cum e propaganda, este privit de autor în funcție de tendințele biologice, când spune că „elementul de propagandă în războiul modern are efecte biopsihologice bine definite”.

Desigur, studiul în discuție nu se limitează numai la analiza elementelor biologice în război. Autorul e silit să recunoască și importanța factorilor sociali, ce se suprapun și dublează elementul biologic, în urma unui complicat proces de evoluție. Legătura însă cu factorul biologic e păstrată în tot cuprinsul studiului, căci autorul nu uită pentru nici un moment, înaintând în problemă, că „războiul este o formă de comportament social și ca atare este un fenomen de biologia grupului”¹⁾. Totuși E. Pearl nu este un partizan al concepției biologice asupra războiului. El observă cu un remarcabil simț critic, că biologiștii îmbătați de iluziile unor teorii care explică totul prin „instinctul de luptă”, trec prea ușor peste un alt instinct, tot așa de adânc sădit în natura umană ca și primul. E

¹⁾ Sublinierea este a noastră.

vorba de tendința de *cooperare*, care chiar dacă e rezultatul unui proces de evoluție, e specifică ființei umane. Valoarea biologică a acestui instinct, e însă pusă la îndoială de biologiști. Căci înrânsa ei văd anihilarea instinctului combativ, care considerat în consecințele sale eugenice, duce la regenerarea rasei umane. Diferitele teorii rasiale, susținute de interese politice, scot în evidență valoarea biologică a războiului. Autorul demască cu destulă dibăcie premisele false ale acestor teorii. În primul rând, războiul nu duce rasa la un progres din punct de vedere biologic, așa cum pretind amintitele teorii. Prin război rasa nu devine mai robustă, mai vigoasă sau mai puternică. Dimpotrivă, se ajunge la o slăbire și epuizare a potențialului biologic. În al doilea rând, faptele ne arată — spune E. Pearl — că „un mod pacific de viață poate fi legat de o vigoare biologică neîntrecută a rasei”... În sprijinul acestor afirmații el aduce argumente întemeiate pe fapte și date statistice din războiul mondial trecut, precum și din alte exemple.

În concluzie E. Pearl își pune problema unor noi *forme de socialitate*, cari să înlăture războiul așa cum a fost dus până acum. Își dă însă seamă că în stadiul actual de evoluție al societății umane, o *cooperare universală mondială* care să asigure o viață pașnică între popoare nu e decât un deziderat. Căci la baza războaielor va sta totdeauna egoismul lacom și dornic de putere, al unor popoare cari recurg la orice pentru a atinge scopul urmărit. „Însă pacea adevărată și durabilă — încheie autorul — niciodată nu va putea fi atinsă prin astfel de mijloace. Pentru evoluția adevărată a noilor forme de socialitate cari să fie durabile și să îmbrățișeze întreaga omenire, trebuie întâi să existe mai multă decență și demnitate între oameni, mai multă toleranță și simpatie, mai multă bunătate și indulgență, și mai multă capacitate de cooperare pentru binele comun în conducerea vieții umane”.

Anatole Chirceu

PSIHOLOGIE APLICATĂ

PSIHOLOGIA EDUCAȚIEI

DIMA, AL.: Profesorul de filosofie, tehnician al testelor sau îndrumător real? Școala Românească, Nr. 6, Dec. 1941.

În calitatea D-sale de Inspector școlar secundar, D-1 A. Dima, ia cunoștință mai deaproape, de introducerea în școlile secundare a metodei testelor și fișelor de observație pentru studiul individualității elevilor. Cum însă, D-sa are impresia că s'a mers prea departe cu aplicarea primei metode pe care o socotește insuficientă, în articolul publicat în buletinul oficial al Ministerului Culturii Naționale și al Cultelor, ia atitudine potrivnică și încearcă să dea o îndrumare profesorilor de filosofie pentru ca ținta vizată să poată fi mai sigur atinsă.

Să încercăm o expunere a părerilor autorului, dând și citate acolo unde vom crede de cuviință.

După ce profesorii de filosofie iau cunoștință de ordinul Nr. 144.940/1937, care fixează obiectivele și scopul noii metode de cunoaștere a elevilor, aceștia „— cu excepția celor deosebit de înzestrați cu aptitudini creatoare în știință și pedagogie — s'au grăbit a se încadra în noua directivă *însușindu-și tehnica fișelor cu îndemânare și siguranță*¹⁾. Cele două laboratoare dela Cluj și București au furnizat *teste și instrucțiuni*²⁾, așa că profesorul de filosofie a devenit în scurt timp un abil tehnician și un corect desemnator al profilelor psihologice“. (p. 31). Pe bună dreptate, autorul își pune întrebarea asupra „*folosului real*“ pe care l-a adus introducerea testelor în diagnosticarea aptitudinilor psihice ale elevilor din școala secundară. Aducând câteva argumente în legătură cu îndrumarea profesională a elevilor și cu criteriile de admitere în cl. V-a, D-1 Dima afirmă categoric:

„Să recunoaștem cu toată sinceritatea situația căci nu ne e îngăduit să ne amăgim: *obiectivele propuse în 1937 n'au putut fi atinse*“, și invinuește de acest eșec însași metoda, căci: „Profesorul însuși nu-și poate permite a da sfaturi pe baza rezultatelor unei *metode insuficiente*“³⁾. (p. 32).

Insuficiența metodei constă, după părerea autorului, în aceea că s'au întrebuițat „aproape cu exclusivitate“ numai testele pe care le încadrează ca făcând parte 100% din conținutul metodelor experimentale în psihologie. Pentru D-sa, testul este egal cu experimentul psihologic și invers. Sfera și conținutul celor două noțiuni sunt identice. Dacă totuși „drumul experimental a fost cu stăruință și cu exclusivitate bătut în cele mai multe cazuri“, aceasta datorită faptului că instrucțiunile din 1937 au accentuat cu precizie acest lucru, la care se adaugă interesul „stărnit de metodă, seducțiunii noutății ei și — de ce să nu recunoaștem? — caracterul ei mecanic și cu *aparență de siguranță absolută*“⁴⁾. (p. 32).

Ca să arate că metodele eperimentale psihologice (prin care D-1 Dima înțelege numai metoda testelor), nu descoperă decât abia a treia parte din conținutul individualității, D-1 Dima aduce părerile a trei autori germani și anume A. Hoffmann, Petersen și A. Huth, pe care-i socoate ca făcând parte din vederile D-sale. Expunem în citat rezultatele lui A. Huth: „Dintre toate datele prin care se conturează studiul individualității, obținem: 1) cu ajutorul cercetărilor antropologice 4% din ele; 2) prin examinarea certificatelor 4%; 3) prin examenele de cunoștințe 5%; 4) din cercetări medicale 8%; 5) prin cercetări psihologice 37%; 6) printr'o convorbire condusă psihologic 66%; 7) prin conservarea de lungă durată a conducătorului organizației tineretului 70%; 8) prin observarea de lungă durată a părinților 96%; 9) prin același fel de observații ale profesorilor 98%. (Citat după Dr. Heinz Brandsch, din „Schule und Leben“, nr. 4—5, pag. 140, 1938), (pag. 33). Lăsând la o parte faptul că părerile lui Huth, dacă se potrivesc în Germania, nu se potrivesc de loc la noi, și că D-1 Dima nu ne explică ce înțelege Huth prin studiul „certificatelor“ (punctul 2), sau prin conservarea de lungă durată a conducătorului organizației tineretului, (p. 7), vedem clar că autorul nostru își însușește părerea lui

Huth, că observația părinților și a profesorilor făcute asupra elevilor ne dau aproape totul din individualitatea lor, pe când „*experimentul psihologic descoperă numai o treime din cuprinsul individualității*“. Și atunci dacă metoda n'a dat roadele dorite. D-l Dima recomandă întoarcerea la „*calea tradițională de mult timp bătută de școală*“ pentru atingerea scopului integral al cunoașterii individualității. Dar adaugă imediat: „Nu înseamnă firește aceasta că voim ostracizarea testelor, ci numai încercuirea lor în limitele capacității naturale ce au, utilitatea lor constând mai cu seamă în *puterea de verificare și precizare cu care sunt inzestrate*“⁵⁾. Și ca răspuns la întrebarea pusă în însuși titlul articolului de față, autorul încheie:

„Profesorul de filosofie al viitorului nu va mai putea fi un tehnician al testelor, ci un *indrumător real al școlii* cu ansamblul funcțiilor ei și al *elevului* ca obiectiv ultim al strădaniei sale“. (p. 33).

Pentru cititorul nespecialist lectura documentată a D-lui Al. Dima desigur că poate convinge 99%. Noi nu punem — din capul locului — la îndoială *buna credință și intenție* a autorului, dar ținem să lămurim unele aspecte ale problemei care ni s'au părut rău înțelese și fals interpretate, lucru care a dus la producerea unor regretabile confuzii și contradicții în expunerea părerilor D-sale. D-l Dima se ridică împotriva întrebuirii exclusiviste a *metodelor experimentale psihologice* a testelor în studiul individualității și aduce ca remediu *metoda observației*. Dar D-sa nu știe că metoda testelor nu este *experimentală*, după cum nu este nici observația. Un experiment psihologic, ca și orice alt experiment din lumea științelor naturale, presupune urmărirea unui fenomen pe care-l provoci în mod voit și-l așezi în diferite situații pe care le variezi după plac, pentru a vedea înlăturirea de efecte asupra fenomenului ce vrei să studiezi. Observația ajută experimentul, dar nu este ea însăși o metodă experimentală. În psihologie observația științifică este o cunoaștere dirijată și cu posibilitate de cuantificare (evaluare). Testul este o metodă obiectivă și cantitativă de măsurare directă a diferitelor fenomene psihice. Dar dacă am spus că testul și observația nu sunt experimentale, nu însemnează că nu sunt nici psihologice, nu, fiindcă aceste două metode duc la sesizarea celor mai pure funcțiuni și însușiri sufletești. Autorul se ridică împotriva *experimentului psihologic* pe care-l consideră dus la exces în liceu. Ori acest experiment de fapt nici nu se face absolut de loc în școlile noastre secundare. Ar fi altceva dacă autorul s'ar fi ridicat împotriva întrebuirii excesive a metodelor psihologice de cunoaștere a elevilor. Acest lucru nu l-a putut face întrucât argumentele pe care le-a adus din literatura psihologică și pedagogică germană, i-ar fi tăiat — așa zicând — creanga de sub picioare. Căci, la punctul 9, citat după Huth, D-sa susține că observația de *lungă durată* a profesorilor dă 98% din cuprinsul individualității. Ori această observație este metodă psihologică prin excelență. Cu cât observația este mai metodică și mai științific organizată, cu atât rezultatele sunt mai sigure. Observația a fost utilizată ca metodă în cunoașterea individualității și în liceele noastre, poate mai bine de cum a fost utilizată metoda testelor. Și aceasta după însăși părerea autorului, care însă face confuzie între *fișă* și *test*, recunoscând chiar la începutul articolului că profesorii

de filosofie își însușesc repede tehnica *fișelor* pe care le mănuesc cu îndemănare și siguranță. Ori aceste fișe nu sunt puse decât în serviciul metodei observației (care s'a aplicat în liceu, dar pe care D-sa o recomandă drept remediu), având rolul să inlesnească și să dea mai multă temeinicie metodei. Confuzia cu testul este evidentă, căci imediat D-sa adaugă că cele două laboratoare trimit, totuși, *teste*, deși profesorii sunt îndemânatici în completarea *fișelor* de observație. Liceele și școlile noastre primare au întrebuințat fișele de observație mult înaintea testelor. Observația a fost și este mai indicată pentru însușirile emotiv-actieve (inclusiv caracterul) căci presupune cunoașterea subiectului în situații reale. Metoda testelor este mai eficace în domeniul cognitiv unde coeficientul de exactitate este mult mai ridicat decât în aspectul emotiv-activ. În afară de acestea, testele au și avantajul că oferă o cunoaștere rapidă, pe câtă vreme observația cerc timp îndelungat. Prin urmare testele aduc și o foarte mare economie de timp. Instrucțiunile din 1937, după cum însuși autorul recunoaște, se referă și la metoda observației, însă, după părerea D-sale, lucrul nu este accentuat cum trebuie. Nici nu era nevoie, căci pentru fiecare elev era prevăzută în primul rând o fișă de observație, și numai după aceea se pune problema profilului psihologic pe bază de teste al fiecărui elev. În acest profil trebuiau trecute și o serie de date din domeniul emotiv activ, care nu puteau fi sesizate decât pe bază de observație, astfel că testelor nu li se dădea altă importanță decât cea pe care o meritau în realitate.

Dacă autorul recunoaște că profesorii de filosofie și-au însușit pe deplin și cu siguranță tehnica *fișelor*, atunci nu mai este nevoie de recomandarea D-sale dela sfârșit ca aceștia să-și completeze metoda testelor cu cea a observației, căci acest lucru erau puși să-l facă și chiar l-au făcut de mai înainte cu destul zel și bunăvoință.

Cum se face, totuși, că rezultate satisfăcătoare n'au putut fi atinse, cu toate că s'au respectat toate regulile, chiar și acelea pe care D-l Dima le crede drept cauză a nereușitei? Oare să fie metoda de vină cum este acuzată de autor, sau poate cauzele sunt cu totul de altă natură? În studiul D-sale, autorul se găsește într'o dilemă din care încearcă să iasă, dar se pare că dă câștig de cauză în aceeași măsură și unui factor și celuilalt, pentru ca la urmă să se decidă totuși împotriva testelor deși nu s'ar fi putut prevedea această atitudine din cursul lecturii. Căci, dacă la pag. 32, citată mai sus, susține că metoda testelor a fost adoptată și din cauza „— caracterului ei mecanic și cu aparență⁶⁾ de siguranță absolută”, (deci — după D-sa — siguranța diagnosticului pus pe baza testelor este numai aparentă, că în realitate trebuie să ne *îndoim* de exactitatea rezultatelor), nu neagă totuși la pagina 33 că utilitatea testelor constă „mai cu seamă în puterea de verificare și precizare cu care sunt înzestrate”. Cum se împacă acum aceste două afirmații? Ceva mai jos, autorul dă sfatul profesorului de filosofie să îndrumeze chiar și pe colegii lui în acțiunea de cunoaștere a elevilor pe lângă calea observației și pe *calea testelor*. Și cu toate acestea hotărârea finală este luată împotriva acestei metode de cunoaștere.

1, 2, 3, 4, 5, 6) Sublinierile sunt ale noastre și sunt făcute în scop de a ușura discuția privitoare la problemele puse de autor.

Credem că autorul a pornit dela o premiză falsă din care a căutat să deducă un adevăr. Și anume, D-sa nu s'a indoit o clipă de faptul că toți profesorii de filosofie din țară și-au putut însuși cu ușurință metodele de lucru în domeniul de cunoaștere a individualității școlărilor pe baza metodelor psihologice. De acest lucru se pare că nu s'au indoit nici aceia care au dat dispozițiile respective pentru întreaga țară. Și după modesta noastră părere, aici trebuie căutată neizbânda. A fi psihotehnician și bun examinator în vederea cunoașterii sufletelor nu este o meserie care se poate învăța după anumite tipicuri. Tehnica testelor și metodelor psihologice nu este atât de mecanică cum o consideră autorul. Dacă totuși laboratoarele psihologice dau și instrucții precise pentru fiecare test și metodă, o fac pentru a indica o cale uniformă și unitară, în baza căreia să poată să fie posibil un studiu comparativ între subiecții examinați. Tocmai faptul că se pot exprima rezultatele în mod matematic, aduce mai multă obiectivitate și o puțință mai mare de judecare și precizare a capacităților elevilor. Chiar alcătuirea unui profil psihologic nu este o treabă atât de ușoară și mecanică cum o consideră autorul, căci știe fiecare din cei ce le-au construit cum trebuie, câtă deliberare și cât efort trebuiește făcut pentru ca să-ți poți spune cuvântul răspicat pentru un elev. Și aceasta este posibil.

Noi am imprumutat anumite metode de cercetare din străinătate, pe care le-am adecvat și modificat conform cerințelor noastre. Dacă metodele acestea ar fi fost false, ele nu dădeau rezultatele atât de strălucite în alte țări. Dacă la noi nu s'a ajuns la scopurile fixate, *de vină n'a fost metoda, ci cei puși să o mănuiască*. Putem avea noi metodele cele mai perfecte din lume, dacă nu avem persoane care să și le însușească și întrebuințeze cu pricepere, rezultatul va fi mereu zero.

Fie-ne permis a schimba concluzia D-lui Dima în sensul că *viitorul profesor de filosofie să fie nu numai un bun și abil tehnician al testelor și al tuturor metodelor psihologice de cunoaștere a elevilor, ci și un îndrumător real al școlăii cu ansamblul funcțiilor ei și al elevului ca obiectiv ultim al strădaniei sale*. Nu vrem sub nici un motiv să susținem ca profesorul de filosofie să fie numai psihotehnician sau numai profesor și educator, ci în același timp și una și alta. De altfel, chiar dacă nu este precizat în instrucții, se subînțelege că strădania spre cunoaștere a individualității elevilor este făcută în scopul de a-i ajuta să-și îndrepteze defectele și să-și perfecționeze calitățile. În acest sens vedem rostul profesorului de filosofie în școala secundară.

Mihail Peteanu

PSIHLOGIE ECONOMICĂ

H. M. VERNON: *Health in relation to occupation (Sănătatea în raport cu ocupația)*. Oxford University Press — London: Humphrey Milford, 1939.

Mai mult sau mai puțin se cunosc influențele exercitate de diversele profesii asupra organismului, însă această cunoaștere este unilaterală, parțială, pentru un număr sau altul de profesii. Unii cunosc un anume

număr de turburări produse într'un mediu profesional sau chiar în câmpul muncii, însă nu le știu pe toate. Cu alte cuvinte, medicul, conducătorii de întreprinderi sau profesioniști, cât și muncitorul sau profesionistul posedă cunoștințe elementare asupra influențelor dăunătoare sănătății, însă acestea sunt insuficiente și nesistemizate.

Aceste determinări nocive asupra lucrătorului variază ca intensitate, în raport cu mai mulți factori, prezentându-se dela cele mai ușoare tulburări de ordin funcțional sau organic, până la moarte, provocată de o boală profesională sau de un accident de muncă.

Factorii predispozanți (adjuvanți) și determinanți se pot grupa în două categorii:

1°. Factori exogeni sau externi, și

2°. Factori endogeni sau interni.

Influența relativă pe care o exercită unul sau mai mulți factori, fie endogeni sau exogeni, este diferită și din această cauză, fapt care nu se sesizează totdeauna, factorii asociați sau supra-adăugați, nefiind depistați în ansamblu.

Pentru a cuprinde în totalitate aceste cauze dăunătoare asupra organismului, din câmpul oricărei munci, autorul le împarte în următoarele trei categorii:

1°. *Factorii ereditari*: (Inzestrarea fizică, somatică, pe de o parte și psihică pe de altă parte, cu toate aspectele acestora, joacă un rol anumit în determinarea unei afecțiuni sau moarte).

2°. *Factorii de mediu social* (în care se includ toate cauzele de ordin social: igienice medicale, culturale, etc.).

3°. *Factorii profesionali* (în care se încadrează, fără a le mai menționa toate cauzele dăunătoare, caracteristice fiecărui fel de întreprindere sau profesiune).

Ținând seama de rolul acestor factori asociați pentru determinarea tulburărilor de ordin funcțional sau organic, găsim justificată o descriere sistematică a acestora, pentru a lua măsurile necesare de depistare și în fine, de a propune în mediul oricărei profesiuni măsurile profilactice cele mai potrivite.

Cunoașterea în totalitate a tuturor factorilor dăunători, din sânul oricărei profesiuni, efectului lor, a depistării lor și a măsurilor profilactice corespunzătoare, a determinat, de sigur, pe autor să prezinte această lucrare publicului.

Gabriel Cotuț

PSIHOLOGIA MEDICALĂ

CUPCEA, S. P.: *Studii eugenice*, Buletinul eugenic și biopolitic, Sibiu, 1942.

Sub titlul „Studii eugenice”, autorul înmănunchează trei studii ale sale publicate în Buletinul eugenic și Biopolitic. Primul tratează problema: „Ereditatea și mediul în manifestările psihice normale și patologice”. Aici autorul pornește dela constatarea că persoana umană e rezultatul interacțiunii dintre ereditate și mediu. Niciodată nu avem a face numai cu

factori ereditari sau numai cu factori de mediu în producerea unui fenomen de viață, ci întotdeauna este vorba și de un aspect și de altul. Ceea ce diferă este numai proporția în care acești factori determină un caracter oarecare, în speță cel mintal. Precizarea acestei proporții a fost posibilă datorită studiilor făcute asupra gemenilor. În urma acestora s'a putut stabili cu destulă exactitate că în ceea ce privește manifestările psihice normale, ereditatea determină în proporția cea mai mare apariția și manifestarea *capacităților* sau mijloacelor prin care individul își realizează adaptarea sa la mediu. Mediul are un rol superior eredității în ceea ce privește aspectele emotiv-active ale individului și anume în ceea ce privește *motivele* care dau direcție capacităților să se desfășoare cu o anumită energie, ritm și direcție. S'a stabilit chiar în procente contribuția acestor doi factori după cum se poate vedea mai jos:

	<i>Ereditate</i>		
a) Capacități:	{	Inteligența	80%
		Aptitudini motorice, scris	68—76%
		Funcțiuni mintale	66%
		Etațe educațională	64%
b) Motive:	{	Trăsături emotiv-active	44%
		Interese ocupaționale	44%

În ceea ce privește raportul dintre ereditate și mediu în determinarea anomaliilor mintale, Drul Cupcea dă următorul tablou rezumativ, arătând contribuția eredității la producerea:

1. Psihozei maniaco-depresive	94%
2. Debilitate mintală	86%
3. Schizofrenia	72%
4. Criminalitatea	66%
5. Epilepsia	49%
6. Psihonevrozele	43%

Autorul trage și anumite concluzii pedagogice educative, arătând că educația nu va reuși mare lucru în direcția perfecționării capacităților, dezvoltarea acestora fiind asigurată în mod ereditar, ci mai mult dacă se va căuta o pătrundere mai adâncă spre sesizarea motivelor, trăsăturilor emotiv active care dau direcție de dezvoltare aptitudinilor. Aici mediul se dovedește superior în influențe, deci educația poate avea sorți de izbândă cu mult mai mari.

În studiul al doilea: „*Ce este Eugenia?*“, autorul se simte dator să aducă anumite precizări și să ia atitudine împotriva acelor pretinși oameni de știință care folosesc termenul de eugenie pentru domenii și acțiuni cu totul streine de realitate. Pornind dela definiția dată de Galton, întemeietorul acestei discipline, Drul Cupcea arată că eugenia este știința care se ocupă cu selecționarea spișelor ereditare bune și eliminarea celor inferioare, având ca ipoteză de lucru ideea că omul este un produs mai mult ereditar decât de mediu, iar ameliorarea speciei nu se poate face decât prin selecționarea capitalului ereditar bun, care nu suferă prea mari mo-

dificări din partea factorilor de mediu. Se pune deci, în eugenie, accentul pe caracterul ereditar al diferitelor însușiri umane, însușiri care trebuiesc selecționate și încurajate pentru a se asigura o îmbunătățire nu atât a individului cât mai ales a speciei umane în întregime.

Desvoltând problema, autorul arată, cu lux de argumente, deosebirile dintre *eugenie* și *eutenie* (aici se încadrează toate științele care se ocupă de îmbunătățirea stării prezente a indivizilor, acționându-se mai cu seamă în direcția factorilor de mediu, adică îmbunătățind mediul în care-l pui pe individ, ajungi să-i îmbunătățești însași vieța lui), apoi asemănările și diferențele fundamentale dintre eugenie și *igiiena rasei* și *igiiena neamului* cu care încă mulți dintre pretinșii eugenisti nu sunt în clar. De toate acestea eugenia se deosebește atât ca metodă cât și ca scop, deși în unele privințe domeniul de cercetare poate fi același. Dar numai în unele.

Studiul al treilea tratează problema: „*Examenul prenuptial*“, care este una dintre metodele eugenice cele mai eficace. Autorul face o expunere amănunțită asupra măsurilor luate în acest scop în țările europene cât și în celelalte continente, ajungând la concluzia că în cele mai multe țări scopul examenului este mai mult eutenic decât eugenic, adică vrea să asigure vieța în bune condiții pentru indivizii prezenți. De aceea se și precizează că nu vor fi lăsați să se căsătorească decât cei găsiți sănătoși din punct de vedere fizic, dar de aspectul psihologic prea puține țări își bat capul. La noi situația este și mai rea căci obligativitatea unui examen medical înainte de căsătorie este prevăzută numai pentru categoria destul de puțină ca număr a funcționarilor de Stat. Autorul este de părere că o legiferare se impune și la noi în sensul ca problemei eugenice să i se dea mai multă atenție, așa cum se petrece acest lucru în Germania, care pentru a-și asigura selecționarea celor mai bune elemente menite să îmbunătățească rasa și specia întreagă, a înființat instituții și a format specialiști numeroși în stare să întreprindă această operă pentru întreaga națiune.

Mănunchiul celor trei studii ale Drului Cupcea, oferă cititorului o lectură plăcută, instructivă și-i trezește interesul pentru probleme pe care nici nu și le închipuia că se pot pune în felul acesta. Scrise într'un stil clar și vioiu, cele trei încercări ale autorului, conving atât pe specialiști cât și pe nespecialiști, la tot pasul aducându-se argumente noi, altele și mereu mai interesante. Ele se recomandă tuturor acelor care sunt pătrunși de ideea propășirii morale și materiale a neamului nostru și care voesc să fie mai documentați asupra unor probleme dintr'un domeniu pe care mulți îl socotesc al lor, dar care de fapt aparține altora.

Mihail Pêteanu

METODOLOGIE

CATTEL, R. B.: *An objective test of character-temperament: I (Un test obiectiv de caracter și temperament)*. The Journ. of General Psychology, 1941, 25, p. 59—74.

Subiectul acestui articol este: un procedeu pentru cercetarea obiectivă a persoanei, urmând ca problema să fie discutată într'o serie de articole

în care autorul să expună rezultatele cercetărilor sale asupra caracterului și temperamentului. Vorbind despre un procedeu de cercetare obiectivă a persoanei, autorul face o expunere amănunțită asupra testelor de situații în miniatură. Prin aceste teste se studiază anumite trăsături generale ale persoanei în felul în care ele se manifestă în anumite reacțiuni simple. Aceste reacțiuni sunt simple prin faptul că durează relativ puțin și mai ales că prin modul lor de desfășurare nu prezintă, în aparență, o semnificație deosebită pentru trăsăturile persoanei. Astfel, autorul susține, că oferind o țigaretă unei persoane și observând până la ce punct e fumată și când este aruncată această țigaretă, putem trage anumite concluziuni asupra extravaganței sau neextravaganței acelei persoane.

Deci plecând dela convingerea că unele reacțiuni simple, de felul celei mai sus arătate, pot reprezenta în *miniatură* trăsăturile generale ale persoanei, autorul acestui studiu încearcă să stabilească, experimental, în laborator, teste de situații miniatură, sau, mai adecvat, teste miniaturale, pentru caracter și temperament.

Redăm în câteva cuvinte testul lui Cattell. Printr'un dispozitiv este lăsat să treacă o bandă de hârtie pe care sunt diferite semne ca: linii punctate, linii orizontale, linii oblice, etc. Subiectului i se cere să însemne anumite categorii de linii. Această probă cere anumite calități din partea subiectului ca: putere de decizie, excitabilitate, răbdare, întreprindere, persistență, adaptare emoțională, etc. Deci testul pune la încercare aceste trăsături ale subiectului, trăsături care sunt în general de caracter și temperament.

Rezultatele la care a ajuns autorul în studiul de față, sunt următoarele:

1. Testele miniaturale sunt posibile ca probe instalate în laborator. Aceste teste reprezintă un grad accentuat de validitate.
2. După experiențele făcute cu psihopații, testele s'au dovedit a fi potrivite pentru diagnosticarea trăsăturilor de temperament și caracter.
3. Este posibil ca prin aceste teste să stabilim criterii prin care să diferențiem indivizii în grupele: normali, psihopați și delincvenți.
4. Testul de situații miniaturale probabil este mai potrivit decât oricare alt test pentru a stabili deosebirea între psihopați și normali.

Z. Barbu

ȘTIINȚE ÎNRUDITE

MORGAN, T. H.: *Bazele științifice ale evoluției*. (Traduse de E. Piescu). București, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, 1938,

Această lucrare a lui Morgan a apărut în prima ediție la Washington în 1932, iar a doua ediție în 1935. Traducerea ei în românește constituie un mare serviciu pentru cei care nu cunosc limba engleză, căci au prilejul să cunoască părerea celui mai mare biolog din zilele noastre, asupra eredității și evoluției. Pentru contribuțiile sale, deosebit de valoroase, la dezvoltarea științelor biologice, în 1933 a fost răsplătit cu premiul Nobel.

Lucrarea lui Morgan reprezintă nu numai o sumă de cunoștințe te-meinice, ci și un spirit pozitivist, căruia i se datorește dezvoltarea verti-ginoasă a științelor fizico-chimice și care trebuie să-și facă loc și în câmpul științelor biologice. „...a trecut timpul când se inchipuia, că discutarea problemelor evoluției biologice este un teren, în care oricine poate specula, fără de nici o considerație față de dovezile ce stau la îndemână, și mai ales fără vreo considerație față de valoarea dovezilor, pe care în mod sigur se poate sprijini o opinie. De fapt, principalul scop al acestei cărți este de a sublinia faptul, că știința evoluției a progresat mult mai mult de când s'a acceptat că pentru dezvoltarea ei e nevoie să recurgem la aceleași procedee științifice care au contribuit și la progresul chimiei și al fizicii. Dacă aceste procedee se cheamă mecanistice, sau le numim cu un alt nume oarecare, nu interesează așa de mult, cât mai ales recunoașterea că numai prin experiență noi putem spera să salvăm teoria evoluției din me-todele vagi speculative ale trecutului ei apropiat”.

Printre problemele tratate în lucrare, amintim: bazele celulare ale eredității și evoluției; ereditatea mendeliană și raportul ei față de distri-buirea genelor; mutațiile; teoria selecțiunii sexuale și hormonii; ereditatea caracterelor dobândite; evoluția socială a omului, etc.

A. Roșca

PAPILIAN, V. și VELLUDA, C. C.: **Cercetări antropologice asupra Moșilor dintre Arieșe.** Memoriile Academiei Române. Secția Științifică. T. 15. Seria III. Mem. 19, 1940.

Lucrarea de mai sus face parte dintr'o direcțiune de cercetări foarte mult și mai ales în diferite feluri agitate la noi, în ultimul timp. De aceea finem să spunem dela început că atât în intențiunile cât și în concluziunile sale, acest studiu rămâne la un spirit de obiectivitate științifică rezemat pe culegere de fapte și pe interpretări, în măsura admisă de aceste fapte.

Faptul este bine cunoscut că regiunea Moșilor prezintă una dintre cele mai omogene populații românești. Cercetările antropologice ale au-torilor respectivi se extind asupra unui fragment impresionant de populație care se ridică la cifra de 26.728, dintre care 26.723 Români. Această populație este determinată geografic de Valea Arieșului.

Cercetările s'au făcut asupra: a) caracterelor morfologice; b) compo-ziției rasiale; c) grupelor sanguine.

La caracteristicile morfologice s'a avut în vedere 21 elemente anato-mice și 19 indice, evidențiindu-se astfel 40 valori morfologice. S'a cercetat talia, capul, fața, trunchiul și membrele.

Rezultatele, dat fiind numărul extins de cazuri cercetate și mai ales rigurozitatea științifică în limitele căreia s'au ținut autorii prezintă o sem-nificație deosebită, pentru cunoașterea situației antropologice românești.

După aspectul morfologic, Moșii apar cu o talie mijlocie, depășind ușor media găsită la români în general. Există o diferență semnificativă între sexe, femeile fiind sub medie. Capul potrivit ca mărime (diferența dintre sexe nesemnificativă) este brachicefal la femei și hiperbrachicefal la bărbați. Fruntea e lată, fața potrivită, nasul potrivit (o tendință accen-tuată spre nasuri mai ascuțite), ureche potrivită, gura mică, ochii mai mult

mici. Membrele inferioare sunt potrivite, cele superioare relativ mici.

La complexul pigmentar (iris-păr) este de remarcat marele procent al irisului deschis albastru-verde al Moșilor.

Compoziția rasială fundamentală e formată de rasa alpină pură sau componentele ei, dintre care cea mai frecventă este alpino-mediteraniană. Femeile au un mai accentuat caracter alpin decât bărbații. Se remarcă ca special un tip denumit de autori „local” (10,35%) înalt peste 1,75 m., hiper sau brachicefali, cu un complex pigmentar închis, mezo, sau leptoprosop, mezo, sau leptorin. Prin procentul lor mare de pigmențați, Moșii apar ca un amestec al unei rase brune cu una nordică blondă.

Din punct de vedere serologic Moșii apar ca cei mai europeni dintre români, apropiindu-se cel mai mult de popoarele occidentale. În legătură cu această constatare, autorii se întreabă nu cumva compoziția serologică a Moșilor ar aparține vechiului popor Celt a cărui invazie, în Transilvania s'a făcut dela vest. Această presupunere concordă cu cercetările altor antropologi (Guiard, Gladariu).

În acest fel, orice spirit curios de realitățile românești găsește date și interpretări asupra uneia dintre cele mai caracterstice regiuni, reprezentate de binecunoscutul profesor de anatomie dela Universitatea din Sibiu, V. Papilian, împreună cu cel mai distins colaborator al său, C. C. Velluda, conferențiar la aceeași Universitate.

Z. Barbic

D I S C U Ţ I I

FUNCŢIONALISM ŞI INTEGRALISM

— Răspuns d-lui N. Mărgineanu —

În recenzia cărţii mele „Probleme de sociologie pastorală”, publicată în nr. precedent al „Revistei de Psihologie”, d-l N. Mărgineanu formulează „unele indoieli” în legătură cu raportul adoptat de mine între viziunea funcţionalistă şi cea integralistă în ştiinţele sociale. Problema aceasta de metodologie este atât de însemnată, încât nu pot fi decât recunoscător d-lui Mărgineanu că o pune în discuţie şi îmi oferă astfel prilejul şi mie să aduc unele precizări complimentare. O face cu speranţa că din această discuţie vom putea ajunge la o concluzie acceptată de amândoi.

Să stabilim mai întâi exact faptele. D-l Mărgineanu susţine că eu aşi socoti „că viziunea funcţională duce — şi trebuie să ducă — în mod inevitabil la viziunea integralistă”. Totuşi atât de categoric nu m'am exprimat niciodată. După ce am afirmat că „viziunea sociologică este integralistă”, am menţionat că „un fapt poate fi cercetat în lumina funcţiunii sau funcţiunilor pe care le îndeplineşte, este un pas înainte, totuşi foarte rar putem da socoteală de el” (op. cit., pag. 10). *Rar* nu înseamnă *niciodată*. Deosebirea este importantă pentru că dovedeşte că n'am gândit să leg cu necesitate funcţionalismul de integralism, nici să afirm numai existenţa unei legături foarte frecvente între ele. (Vom arăta îndată că nici B. Malinowski, pe care îşi întemeiază d-l Mărgineanu obiecţia, nu procedează altfel).

În critica poziţiei mele d-l N. Mărgineanu se sprijină pe autoritatea lui Malinowski, „reprezentantul cel mai de seamă al viziunii funcţionaliste din lumea anglo-saxonă”, pentru care „concepţia” mea (dacă ar fi să o judece), „s'ar apropia mai mult de concepţia *istoristă*, decât de cea funcţionalistă... de un fel de istorism integralist sau naţionalist, dar — în orice caz — nu de un funcţionalism”. „Aceasta pentru simplul motiv că într'un anumit sens *funcţionalismul* exclude *integralismul* sau cel puţin îl depăşeşte”... „Funcţionalismul — aşa cum îl vede Malinowski — înseamnă o încercare de ieşire din relativismul istoric, care socoate că orice fapt este adevărat numai cu referire la unitatea socială, în care există”.

N'aşi fi putut bănui, când am scris cartea, că voi ajunge atât de repede faţă în faţă cu marele reprezentant al funcţionalismului din ştiinţele sociale, nici chiar prin intermediul unui coleg din România. Să răspund deci mai întâi lui... Malinowski. Imi va fi cu atât mai uşor, cu cât nu ne deosebim în acest punct prin nimic esenţial (afară de faptul, bine înţeles, de a mă fi precedat în ştiinţă şi de a fi numai eu cel care am învăţat numeroase lucruri dela el, dar aceasta este altă problemă).

Malinowski, fiind „funcţionalist pur” este fără îndoială *anti-istorist*, dar nu şi *anti-integralist* cu orice preţ, pentru că cele două poziţii meto-

dologice nu se confundă. Iată ce scrie Robert H. Lowie în „The History of Ethnological Theory” (London, 1937, pag. 235): „In short, Malinowski's functionalism is avowedly antidistributional, antihistorical, and *treats each culture as a closed system* except insofar as its elements correspond to vital biological urges“. Calea prin care Malinowski depășește integralismul sau mai exact, nu-l mai atinge, este „biologismul“, adică teoria după care: each phase of culture correspond to „some fundamental tendency of the human organism“ (după Lowie, pag. 236). Prin aceasta însă Malinowski însuși se situează, cum vom arăta mai încolo, alături de *funcționalismul sociologic*, în plin „*funcționalism biologic*“, ceea ce schimbă considerabil datele problemei.

Să-l ascultăm pe Malinowski însuși, care, recapitulând străduințele sale din cartea „Crime and Custom in Savage Society” (1932, pag. 125), scrie: „With this we are demanding a new line of anthropological field-work: the study by direct observation of the rules of custom as they *function in actual life*. Such study reveals that the commandments of law and custom are always *organically connected and not isolated*; that their *very nature* consists in the many tentacles which they throw out into the *contort of social life*; that they only exist in the *chain of social transactions* in which they are but a link. I maintain that the *staccato manner* in which most accounts that it is in fact *incompatible with the general character of human life and the exigencies of social organization*“. Sau în altă parte (în trad. fr., singura pe care o avem la îndemână): „Un observateur est ...obligé d'acquérir une *connaissance complète* de l'organisation sociale des indigènes, s'il veut se faire une idée exacte de son aspect traditionnel“. Tratatând despre mit: „...on ne doit pas oublier que le mythe original ne forme qu'une *petit partie* de tout l'ensemble d'idées traditionnelles. C'est ainsi que, d'une part, le mythe tire sa réalité de la fonction sociale qu'il remplit; tandis que, d'autre part, dès que nous nous mettons à *étudier la fonction sociale du mythe, pour le rétablir dans sa pleine signification, nous sommes amenés peu à peu à nous faire une image — aussi complète et exacte que possible de l'organisation sociale des indigènes*“. Nos conclusions impliquent une nouvelle méthode pour l'étude du folk-lore, car nous avons montré l'impossibilité qu'il y a à séparer le mythe du rituel, de la sociologie, voire de la culture matérielle. Contes populaires, légendes et mythes, doivent cesser de mener une existence plate sur le papier, *pour être intégrés dans la réalité à trois dimensions de la vie pleine et complète*“. (Malinowski: Moeurs et coutumes des Mélanésiens, trad. Jankélévitch, Paris, Alcan, 1933, pag. 119, 120 și 152. Toate sublinierile sunt ale noastre).

Malinowski este funcționalist și, ca orice funcționalist, ajunge să recunoască față de integralism o scară a funcțiilor și o ierarhie a lor. Unele funcțiuni, legate de structura specifică a unei unități sociale, sunt cu totul locale, unice în timp și spațiu, altele sunt foarte răspândite și chiar universal umane, fiind legate mai ales de natura omului ca ființă biologică, în sens de „specie zoologică“. Între funcțiunile strict individuale și funcțiunile universal umane se situează scara extrem de variată și numeroasă a funcțiilor legate de tipurile de unități sociale, care sunt ase-

mănătoare în cadrul aceluiași tip, și deosebite față de funcțiunile din tipurile deosebite. De funcțiunile individuale ale instituțiilor sociale se ocupă în primul rând istoria. De funcțiunile individuale universale umane ale anumitor instituții, pe temeiul unității speciei omenești, se ocupă biologia umană. Sociologia propriu zisă se așează între aceste două limite: ea studiază variația funcțiunilor sociale în raport cu tipurile de unități sociale.

În exemplul dat de d-l Mărgineanu, analizând pe Malinowski, cele trei atitudini posibile apar foarte împedate. „Căsătoria — scrie d-l Mărgineanu — poate lua diverse forme istorice. Aceste forme variază dela o unitate socială la alta, atât în timp, cât și în spațiu. Ea e, deci, *relativă* la unitatea sau *integritatea* socială din care face parte și orice generalizare, care să desconsidere această dependență a ei de unitate sau întreg, e dela început condamnată. Nu același lucru se întâmplă însă dacă noi considerăm *funcțiunea căsătoriei*, care e aceea a procreației, gratificării sexuale etc. Aceste funcțiuni rămân universale valabile, indiferent dacă e vorba de o căsătorie cu forma patriarcală ori matriarcală“.

Fără îndoială, unele din funcțiunile căsătoriei (procreația, gratificarea sexuală), sunt universale, pentru că ele se leagă de nevoile universale ale speciei umane, funcțiunile acestea sunt însă de *natură biologică*, ele nu promovează decât foarte puțin *cunoștința sociologică*. Adevăratele probleme ale sociologiei, adică sarcina proprie a științei noastre, abia de aici încolo începe. Cu explicațiile acestea „universal valabile“, pe baze biologice, rămân neexplicate tocmai fenomenele care reclamă existența sociologiei (etnologiei etc.), ca știință. Ca să cităm pe același Robert Lowie, socotit de Malinowski însuși ca „one of the highest anthropological authorities in the United-States“, iată critica pe care o aduce exact teoriei despre funcțiunile universale ale căsătoriei: „Marriages satisfies the sexual need; legal prethhood stems from parental emotion; prescribed emergency behavior is derived from the urge of self-preservation. Whether these are truisms or statements of deeper signification, the propositions are too vague to interpret what we wish to have explained. We take it for granted that all forms of marriage have some connection with sex. What we want to know is why the Tota practice polyandry, the Bantu polygyny, the Hopi monogamy; and that cannot be explained in terms of generic human tendencies...“ (op. cit., pag. 236—37, cap. despre Malinowski).

În limita cealaltă se situează explicația *individuală* a fenomenelor sociale, în ce au ele specific, singular, nerepetibil, explicația *istorică*. De pildă, căsătoria la Romani, căsătoria la Greci, la Persani, la Egipteni, etc., a avut o seamă de funcțiuni locale (religioase, politice, juridice, economice, etc.), care numai acolo și numai în anumite perioade au existat, acestea tot *funcțiuni* sunt, dar ele nu mai sunt biologice, ci istorice. Care anume au fost funcțiunile căsătoriei la fiecare popor și în fiecare epocă de dezvoltare, este sarcina istoriei ca știință să stabilească.

Sociologia se ivește în momentul în care mintea omenească nu se mulțumește nici cu ceea ce este unic pentru fiecare formă de viață socială (istoria), și nici cu ceea ce este universal pentru întreaga specie umană (biologia), ci vrea să afle cum și de ce variază anumite fenomene sociale. De ce unele triburi sau popoare au o căsătorie poliandrică, altele

poliginică, altele monogamică; de ce la unele popoare familia este matriarcală la altele patriarcală, la altele conjugală etc.. După ce reguli se ivesc, în ce structuri sociale se cuprind, ce funcțiuni îndeplinesc, cum se desvoltă? Problemele acestea nu se pot rezolva nici prin istorism, cum vom vedea, nici numai pe cale statistică. „O ieșire din relativism istoric“ e posibilă și prin integralism (firește nu prin „integralism mistic“), căci faptele sociale asemănătoare în unități sociale (întreguri) asemănătoare, îndeplinesc funcțiuni sociale tot asemănătoare. Capitalul îndeplinește aceeași funcțiune în toate „societățile burgheze“, iobăgia îndeplinește aceeași funcțiuni în toate „societățile feudale“ etc. Funcționalismul sociologic duce la diferite grade de generalizare prin intermediul întregurilor, stabilind *tipuri sociale*: tipuri morfologice și tipuri de desvoltare. Dacă „în altă unitate socială, același fapt poate avea un sens cu totul diferit“, (cu precizarea necesară că e vorba de o unitate socială de tip diferit), în unități sociale asemănătoare, fapte deosebite pot avea un sens asemănător. De exemplu o statuie a Venerei într'un templu grecesc sau roman este un obiect de cult, mutată într'o biserică de a noastră, ar fi o „nelegiuire“, așezată într'un muzeu devine document istoric sau obiect artistic. Același obiect trecut prin unități sociale diferite își schimbă semnificația și funcțiunea socială. Dimpotrivă, un idol păgân, statuia romană a unui zeu protector, o icoană dintr'o biserică creștină, o poartă sculptată, o mobilă de stil etc., așezate într'un muzeu de artă devin pentru publicul modern *obiecte artistice*, alături de statuile și tablourile artiștilor contemporani. Obiectele deosebite ajung în cadrul aceluiași tip de societate să îndeplinească funcțiuni asemănătoare. Exemplele s'ar putea înmulți la nesfârșit, dar nu cred că mai e nevoie. Integralism nu însemnează istorism, iar funcționalismul nu exclude integralismul, dimpotrivă, în cele mai multe cazuri, ele numai împreună pot explica viața socială privită în chip sociologic.

D-l Mărgineanu adaugă în contra integralismului și metoda statistică: „Spre aceeași ieșire din relativismul întregului pledează și metoda statistică...“. Am arătat că integralismul nefiind istorism, nu este nici relativist, că și el iese din relativism și atinge anumite grade de generalizare care constituiesc tipologia. Totuși rămâne problema metodei statistice în sociologie. Eu socotesc această metodă, ca și d-l Mărgineanu, deosebit de importantă. Ceea ce este înțelegerea pentru cercetarea aspectului calitativ al vieții sociale, este metoda statistică pentru aspectul ei cantitativ. Ași merge până acolo încât să afirm că înțelegerea și statistica sunt metodele fundamentale ale sociologiei. Metoda statistică este foarte importantă, dar cu o condiție, ca ea să poată fi aplicată. Aici apare o deosebire destul de evidentă între sociologie și psihologie. Întrebuințarea statistice presupune existența unor colective compuse dintr'un număr indefinit de indivizi (fapte etc.). Psihologia ocupându-se cu viața sufletească a indivizilor, găsește totdeauna asemenea colective, pentru că numărul indivizilor este foarte mare, sociologia însă, care studiază unități sociale cuprinzătoare, nu se găsește totdeauna în această situație. În studiul națiunii de pildă, sociologia abia dacă găsește în toată istoria 50—60 de fapte care să merite acest nume. În studiul păstoritului ca întreg, abia dacă întâlnim câteva zeci de cazuri similare cu al poporului român. Statistica în aceste împre-

jurări este inoperantă. Intre psihologie și sociologie există o seamă de deosebiri, pe care d-l Mărgineanu le pierde din vedere și astfel poate să aducă unele acuzații valabile în general, dar inaplicabile tocmai în domeniul nostru de specialitate.

În sociologie nici metoda statistică nu duce decât foarte rar la „o ieșire din integralism” și nici nu trebuie să ducă, din moment ce sarcina ei este tocmai studiul întregurilor (spre deosebire de științele sociale particulare). Sociologia nu se ocupă de pildă, de criminalii izolați, răspândiți pe întreg teritoriul unei țări, fără nicio legătură între ei, cum procedează criminologia, ci de bandele de criminali, de organizațiile lor și acțiunile lor colective sau de apariția unui procent de criminali în cadrul unor unități sociale precise. În primul caz metoda statistică este în elementul ei, în al doilea caz aplicarea ei este mult mai anevoioasă, și în studiul asociațiilor criminale, dat fiind numărul lor redus, este de-a-dreptul inaplicabilă. Situația aceasta este mult mai frecventă în sociologie decât ar putea să ni se pară la prima vedere. Firește, recunoaștem fără înconjur că de câte ori metoda statistică poate fi întrebuițată, ea trebuie să fie întrebuițată, dar nu pentru a ne scoate din integralism, ci pentru a ne scoate, ca și funcționalismul, ca și inducția, comparația, tipologia, etc., din istorism, adică pentru a depăși istoria către sociologie, dar fără a atinge generalitatea biologiei. Într-o lucrare de metodologie a științelor sociale, la care mă gândesc mai de mult, voi expune mai pe larg poziția aceasta, pe care abia am schițat-o în „Probleme de sociologie pastorală” și am completat-o aici numai cât ni s'a părut necesar pentru discuția cu d-l Mărgineanu.

Funcționalismul și integralismul în sociologie sunt perspective deopotrivă de necesare și ele numai împreună ne pot duce la lămurirea vieții sociale. Departe de a se exclude sau de a se depăși una pe alta, cele două viziuni se presupun și se întregesc reciproc.

Celelalte critici aduse de d-l Mărgineanu nu privesc poziția mea științifică și de aceea le socotesc prea puțin importante ca să merite o discuție mai amănunțită. Li dau dreptate d-lui Mărgineanu: capitolul critic putea lipsi dintr-o carte de știință, dar nu neapărat din activitatea unui om de știință care este dator să se ocupe și de soarta poporului din care face parte.

Traian Herseni

RASPUNS

În legătură cu răspunsul atât de binevenit al distinsului meu prieten, Tr. Herseni, la recenzia mea asupra lucrării sale, *Probleme de Sociologie Pastorală*, îmi iau libertatea de a face următoarele precizări:

1. „După ce am afirmat — spune D-l Herseni — că „viziunea sociologică este integralistă”, am menționat că „un fapt poate fi cercetat în lumina funcțiunii sau funcțiunilor pe care le îndeplinește, este un pas înainte, totuși foarte rar putem da socoteală de el”. (op. cit., pag. 10). Rar nu însemnează niciodată”. — De acord. Dar rar nu însemnează nici foarte rar și D-sa a scris foarte rar, ceeace, desigur, constituie o deosebire. Că

prin aceasta D-sa nu se gândește, totuși, decât „să afirme numai existența unei legături foarte frecvente între funcționalism și integralism”, aceasta sunt foarte fericit să aflu și eu. O atare interpretare nu rezultă însă cu necesitate din fraza de mai sus, precum nu rezultă nici de fraza de mai jos, care o completează și în care se afirmă că: „Funcționalismul însuși ne duce spre întreguri”.

Pe de altă parte mai e, poate cazul, să adaug că tratarea problemelor de sociologie pastorală, care fac obiectul cărții, e cu precădere integralistă și — după modesta mea părere — prea puțin funcționalistă. Și tratarea problemelor e chiar mai importantă decât precizările programatice preliminare.

Sunt, în orice caz, fericit să constat că interpretarea mea, fie ea chiar greșită, a dat prilej bunului meu prieten să-și precizeze mai explicit adevărata sa gândire, cu care sunt în totul de acord.

2. În legătură cu existența colectivului mare, pe care metoda statistică se bazează, D-l Herseni spune: „Psihologia ocupându-se cu viața sufletească a indivizilor, găsește totdeauna asemenea colective, pentru că numărul indivizilor este foarte mare, sociologia însă, care studiază unități sociale cuprinzătoare, nu se găsește totdeauna în această situație. În studiul păstoritului ca întreg, abia dacă întâlnim câteva zeci de cazuri similare cu al poporului român”. Nu sunt sociolog și de aceea nu mă pot pronunța asupra acestei chestiuni. O consider însă extrem de importantă. Evoluția viitoare a sociologiei va lămuri, desigur, lucrurile.

N. Mărgineanu

BCU Cluj / Central University Library Cluj